

(ט) גמ', א"ל מדרבנן ולחומרא בעלמא. ופירש רש"י ד"ה מדרבנן, דלמא אתי למישרי חלוצה לכהונה וכו'. [משמע דמדאורייתא לא הוי חלוצה ואפילו הכי מדרבנן פסולה לכהונה]. אמנם **המאירי** ביאר, דריש לקיש מודה לרבי יוחנן דמדאורייתא הויא חלוצה, ומזה דפסל החלוצה היינו

הדרג הירומי

מסכת יבמות דף לה – דף לו

טו מרחשוון – טז מרחשוון תשע"ה

(ו) גמ', ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה וכו' קשרי חלוצה לכהן. הקשה הגרע"א, דתדור על דעת רבים דאוסרת עצמה מתשמיש על כל הכהנים ולא יהיה כרוז לכהונה. והביא דהבית יוסף (סוף סי' קנ"ו) נסתפק בזה בשם רבינו ירוחם האם יעיל.

(ז) תוס' ד"ה ונמצא, בתוה"ד, אר"י משום דהתם וכו'. הרמב"ן והרשב"א תירצו, דהכא לשון אשה אפשר לפרש באלמנה ולא בגרושה, אבל לקמן (מא:) דאיתא במתני' היבמה וכל הנשים משמע כל הנשים כפשוטו, ולכן אי אפשר לפרש רק באלמנה ולא בגרושה. והישרש יעקב כתב דזהו תירוץ התוס'. וצריך עיון, דלכאורה תוס' מחלקים בין דין כללי לבין אם ארע מקרה מסוים, ולא משום הלשון. (א.ב.א.).

(ח) נרש"י ד"ה לא תנשא קתני, בלא חליצה לסמוך ולומר צרתי ילדה לבעלי אע"פ שרוב נשים יולדות. לכאורה צריך ביאור, איך סלקא דעתין לסמוך שצרתה ילדה, משום האי רוב, הרי אין ידוע אם היא מעוברת, אלא דאיכא חששא שמא היא מעוברת. (א.ב.א.).

דף לו ע"ב

(ט) גמ', מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב. כתב הרשב"ם בבבא בתרא (קלו'): ד"ה לא קנה לוקח, דדוקא לגבי מכירה יש חילוק לרבי יוחנן בין מת האב קודם למת הבן קודם, אבל אם הבן לא מכר, אף דמת קודם לאב יורשי הבן יורשים את המתנה. ודוקא במכירה שסילק עצמו בשעה שמכר, וגם לא בא זכות לידו, לא קנה לוקח.

(י) תוס' ד"ה קנין, מה שהתקינו באושה וכו'. כתב התוספות ישנים, דיש שתירצו דרבי יוחנן למד מתקנת אושא דקנין פירות כקנין הגוף, ודחה דבריהם דבדאי לא יחלוק ריש לקיש על תקנת אושא.

(יא) בא"ד, התוס' בכתובות (נ). ד"ה הבעל תירצו, דמיירי בשדה שנתן לה הבעל במתנה דאינו אוכל פירות ממנו. ודייק הערוך לנר מדבריהם, דאף שאינו אוכל פירות, מכל מקום במכרה ומתה, הבעל מוציא מיד הלוקחות מדין תקנת אושא. אמנם מדלא תירצו התוספות דמיירי במכרה כתובתה בטובת הנאה דאין הבעל אוכל פירות מהדמים, דייק הערוך לנר, דבהאי גוונא אף אם מכרה ומתה אין הבעל מוציא מיד הלוקחות, מדין תקנת אושא.

(יב) גמ', משום רבי אליעזר אמרו יוציא בגט. כן הוא גירסת רש"י ד"ה תנא, וכתב דסגי בגט בלא חליצה. והקשו התוספות ישנים והרמב"ן דקאי דווקא אליבא דרבי יוחנן דביאת מעוברת שמה ביאה, אך לריש לקיש דקיימא לן כוותיה לא הוי ביאה ולא סגי בגט בלא חליצה, ומדלא אמרו לעיל (לה:): דתנאי היא, שמע מינה דרבי יוחנן וריש לקיש לא פליגי בפלוגתת רבי אליעזר ורבנן. ותיירץ הרש"ש לעיל (לה:): דלעולם רש"י מיירי אף לריש לקיש, ונקט דסגי בגט משום דרבי אליעזר קאי אמתני' ומתני' מיירי בכנס בתוך ג' חדשים כדכתבו שם התוס' ד"ה ונמצאת, ואם כן רבי אליעזר מיירי אף בנמצאת לאחר ג' חדשים דאינה מעוברת, ובה אף לריש לקיש הוי חליצה, וכן היבום הוי יבום וסגי בגט. [אמנם הלשון דאין הולד של קיימא יקיים משמע דהיתה מעוברת, ורש"י הא פירש דברי ר"א על דברים אלו. (א.ב.א.).]

(יג) גמ', שם. ביארו בתוספות ישנים, דיוציא בגט היינו אף בגט, דבעינן גט וחליצה כריש לקיש. וביאר הריטב"א, משום דדמיא לכנוסה ודמיא נמי לבעלת מאמר, ומשום דדמיא לכנוסה בעיא גט, ומשום דדמיא לבעלת מאמר צריכה חליצה לזיקתו. עוד תירצו התוספות ישנים, דיוציא בגט אחר שייבם אותה שנית, דקנסינן ליה אף דהיא אשתו גמורה. וביאר הריטב"א, דשרי ליה ליבמה ולא כופין אותו לחלוץ מיד, כדי שלא להוציא

מדרבנן, והוא מה דאמר "מדרבן ולחומרא בעלמא" וקרא הווי אסמכתא.

דף לו ע"א

(א) גמ', דכל העולה ליבום עולה לחליצה וכו'. הרמב"ן והרשב"א ביארו קושיית רבא, דמדאמר אביי דביאת מעוברת לא פטרה צרה, משמע אפילו בדיעבד. ועל כרחך דאין הטעם משום ספק שמא יפגע באיסור אשת אח, אלא דאינו יבום כלל. ואם כן הוא הדין דאינו חליצה דהוי כעורה, דהופקעה הזיקה מדין יבום, ואין שום סיבה לחלוץ דהוי אשת אח שלא במקום מצוה. ולא דמי לחייבי לאוין דאף שאין בהם יבום חייבין לחלוץ דשם יש ריבוי מיוחד מ"בימתו". וטעמא דלא נתרבה נמי מעוברת מהאי קרא. משום דהתם דבר אחר גרם לה וקרא רבינהו, מה שאין כן כאן, אם היא מעוברת אינה ראויה ליבום. ואם בא עליה לא קנאה והוויא אשת אח שלא במקום מצוה. [והדברים מחודשים מאוד, דדברי אביי אליבא דר' יוחנן, ובפשטות לא יליף לאיסור זה מקרא. אמנם מהתוס' (לה:): ד"ה כי דכתבו דהטעם דאביי דאוסר בביאה שלא יבא לידי איסור, משמע דהוי דין לכתחילה, (דהא לא כתבו דעביד איסורא) (א.ב.א.). ועיין באות הבאה.

(ב) גמ', שם. הריטב"א ביאר, דאביי לא למד לאסור ביאת מעוברת מ"אין לו עיין עליו", דאם כן הוא הדין לחליצה. אלא טעמו דכיון דמספק אשת אח אסור ליבמה, הוי ביאת איסור דלא נחשבת ליבום כלל [נומשמע דהוי מדאורייתא]. אבל בחליצה אין איסור ולהכי הוי חליצה. ולא שייך הכא כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה, דלא נאמר אלא במקום שהתבטל דין יבום מעיקר הדין, אבל הכא דלא בטל, אלא דכיון דהוי ביאת איסור מחמת ספק, חשיב עולה ליבום ולכך עולה לחליצה. ורבא סבר, דאף היכא דלא חל היבום משום ספק איסור אמרינן כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה, כיון דבזמן העיבור לא חל היבום.

(ג) גמ', אמר לך ריש לקיש וכו' שמא לא יהא הולד בן קיימא. הקשה המהרש"א, דמלישנה "שמא לא יהא בן קיימא" משמע, דלצד דהולד בן קיימא תנשא צרתה, והא אדרבא אם יהא בן קיימא הא תני דאינו פוטר עד שיצא לאויר העולם. ותיירץ, דנקט הכי לדייק, דאף לאחר שתלד לא תנשא צרתה שמא ימות הולד תוך שלושים יום ואינו פוטר. אך הקשה, דאם כן היינו כרבי מאיר דחייש למיעוט, ובסיפא דברייתא הא קאמר ואם תאמר הלך אחר רוב נשים, משמע דאתי כרבנן. והקרני ראם (אות ב') תירץ, דבתחילה נקט שמא לא יהא הולד בן קיימא, היינו אף אם נאמר דהולד פוטר לפני שבא לעולם. ואחר כך אמרו דאף אם הולד בן קיימא אינו פוטר כיון דאין הולד פוטר קודם שיבא לעולם.

(ד) גמ', אפשר איתא להא דריש לקיש ולא תנן לה במתניתין. ביאר הריטב"א, דמשום דקיימא לן כריש לקיש מסתבר דתנן במתניתין כוותיה. והערוך לנר פירש, ולר' יוחנן הוי סיעתא מברייטא דהכונס יבמתו דמייתי לעיל, דריש לקיש הוצרך להגיה בברייטא, אם כן ודאי אי לא היה לריש לקיש שום הוכחה לא היה מגיה בברייטא דמסייע לר' יוחנן. הלכך לאחר שהשיבה הגמ', דמתני' דהאשה ליכא ראייה, מייתי תניא כוותיה דריש לקיש ומהכא סיעתיה. ובה ביאר המשך הסוגיא שבתחלה הקשה מהא דהכונס, ומתרץ אליבא דר"י וריש לקיש. ואחר כך הביא הא דר"א ואחר כך הביא ברייתא דתניא כוותיה דריש לקיש.

(ה) גמ', דאמרי תרווייהו שמא יהא ולד בן קיימא ונמצאת אתה מצריכה כרוז לכהונה. הקשה הריטב"א, דהא מוכח לעיל דבדאיכא ולד סמכינן על ההכרזה. ותיירץ, דלא סמכינן על ההכרזה אלא על הולד דיוולדת כיון דהוא מוכיח עליה, אבל הכא דחברתה נמצאת במדינת הים אין זה מוכיח עליה ולא סמכינן על ההכרזה.

הדרה היוזמי

לעז על ביאתו הראשונה.

(יד) **גמ'**, **שם**. **הריטב"א** הביא דיש גורסים **יוציא** ולא גורסים **בגט**. ולפי זה רבי אליעזר לא פליג בפלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש, אלא נקט יוציא ופירושו או בגט כשיטת רבי יוחנן או בחליצה כריש לקיש.

(טו) **תוס'** **ד"ה חיוזוק**, **בתוה"ד**, וקצת תימה אי רבנן דהכא וכו'. **הגרע"א** יישב קושייתם דיש לחלק בין כתובה דעשו חיוזוק לדבריהם יותר משל תורה כדי לא להפקיע את תקנת חז"ל להתחייב כתובה, אבל הכא דמייירי דמחזירה לאחר כ"ד חודש, דהיינו שעושה כתקנת חז"ל לא עשו חיוזוק לדבריהם.

(טז) **גמ'**, **אמר רבא ולדברי חכמים יוציאה בגט**. הקשה **הריטב"א לקמן** (לו). מאי שנא מכנס יבמתו ונמצאת מעוברת [והולד לאו בר קיימא], דלא קנסו חכמים דיוציאה בגט או בחליצה, אף על גב דאסורה לו. ותירץ, דכיון דלא הוכר עוברת וסבר דעביד מצוה, לא קנסוהו לאוסרה עליו. ועוד, דכיון דהכא איכא חשש איסור אשת אח דהוי דאורייתא בדילי מיניה ואין צריך לגזור, ודוקא באיסור דדבריהם הוצרכו לעשות חיוזוק.

(יז) **תוס' ד"ה ולא**, **בתוה"ד**, דתרוייהו מדרבנן. ביאר **הערוך לנר**, דרבינו יוסף מאורליינש סובר דתרי דרבנן חמור מחד דרבנן, והתוס' סברי דלא שנא חד דרבנן מתרי דרבנן.

(יח) **תוס' ד"ה הא**, **בתוה"ד**, אמאי לא אזלינן בתר רוב נשים דולד מעליא ילדן. הקשה **הערוך לנר**, הרי נגד הרוב איכא חזקה דהיא מותרת ליבם, ונימא סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובה. וכן הקשה במים שאין להם סוף, הרי איכא חזקה אשת איש, ובגוסס איכא חזקה חי, ונימא סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא. ותירץ, דרק לרבי מאיר דחייש למיעוט אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא, אבל לרבנן המיעוט כמו שאינו כלל והרי רובא וחזקה רובא עדיף. ועיין **ברשב"א לקמן** (קיט). דתליא בפלוגתת ראשונים.

(יט) **[בא"ד]**, דחיישינן למיעוט מצוי. קשה **מלעיל** (לו). דאליבא דריש לריש הקשו בברייתא דבכונס יבמתו ונמצאת מעוברת תנשא צרתה משום דרוב נשים ילדן ולד מעליא, ואמאי הא המיעוט דנפלים מצוי ולא סומכים על הרוב. (א.ב.א.).

דף לו ע"א

(א) **גמ'**, **הכא גבי מעוברת חבירו וכו'**. הקשה **הגרע"א**, דלשיטת **רבינו יוסף מאורליינש לעיל** (לו): **בתוס' ד"ה ולא**, דבקדש מעוברת ומינקת חבירו אין צריך לגרש משום דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה, הוא הדין דבנשא מעוברת או מינקת חבירו ונדר על דעת רבים דבנתיים לא יבא עליה לא בעי ליתן גט. וכן דייק מדברי **הרא"ש** (סי' ד'). ולפי זה, איך דימו כהן שנשא מעוברת ומינקת חבירו, למת בתוך ל' והתקדשה לכהן, דהתם הקילו לכהן כיון דאין אפשרות אחרת אבל במעוברת ומינקת כיון דאפשר שידור על דעת רבים מנלן דאפילו הכי הקילו לכהן בלא כלום.

(ב) **גמ'**, **גבי אשת כהן כיון דלא אפשר עבדינן כרבנן**. כתב **הריטב"א**, דאם הוא ודאי בן ח' ולא גמרו סימניו הוי נפל אף לרבנן ויוצאת מהכהן וחולצת, ואם הוא בן ט' ודאי הוי ולד גמור ולכולי עלמא מותרת להנשא לכתחילה בלא חליצה. ופליגי רבנן ורשב"ג בבן ח' שגמרו סימניו או בספק בן ט' או בן ח' שלא גמרו סימניו, דלרשב"ג חולצת ולרבנן לא, ובכהן הקילו כרבנן.

(ג) **גמ'**, **קדשה בתוך שלשה וברח**. דעת **רש"י ד"ה עירוקיה** דבלא ברח בעי גט. וכן דעת **התוס'** (לו): **ד"ה ולא**. אמנם **הרמב"ם** (פי"א מגרושין הכ"ב) כתב, דבמאסר מנדין אותו ובברח אין מנדין אותו ובכנס מפרישין אותו.

וביאר **המגיד משנה** (שם) דדעת הרמב"ם דבכל גווני אין כופין אותו ליתן גט, כיון דלא אמרה הגמ' כן לענין ג' חדשים, אלא לענין מקדש מעוברת ומינקת חבירו.

(ד) **רש"י ד"ה עירוקיה**, דגלי דעתיה דלא בעי לכנוס עד זמנו. ודייק **הרמב"ן** מדבריו, דאם כנס וברח משמתין ליה עד שיגרש. אמנם **הרמב"ן** סובר, דלאו דוקא קדש וברח והוא הדין בכנס וברח עירוקיה מסתייה. ו**הראב"ד** (פי"א מגרושין הכ"ב) כתב כרש"י, והוסיף, דמפרישים אותו תשעים ימים מיום שנתן לה גט, דאם לא כן מה הפסיד הבעל.

(ה) **גמ'**, **הכי קאמינא רוב נשים ילדן לתשעה**. הקשה **הריטב"א**, אמאי נקט בתחילה "נשי דידן לשבעה ילדן" ולבסוף פירש דבריו ואמר "הכי קאמינא" דהואיל ולא הוכר עוברת איתרע לה רובא, דלא שייכי אהדדי כלל. ותירץ, דלשון דידן לאו דוקא, אלא שאם יקרה להם כעין המשנה שלא ניכר עוברת לשליש ימיה, הרי שתלד לשבעה.

(ו) **רש"י ד"ה לשליש ימיה**, דכתיב ויהי כמשלש חדשים. **רש"י בפירוש התורה** (בראשית פל"ח כד). פירש, כמשלש חדשים, רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם. ומה שביאר כאן על פי פסוק זה, הא דאמרה הגמ' דעובר ניכר לשליש ימיה, ובודאי היינו ג' חדשים שלמים. הם דברי סומכוס בשם ר' מאיר **בנדה** (ח:). דהכרת עובר ג' חדשים, וילף לה מהאי קרא. אמנם **במדרש רבה** שם (ס"י) איתא, דר"ה בשם ר' יוסי פליג אסומכוסאית ליה, דהיינו רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם ולא סוף דבר ג' שלמים. ו**הרא"ם** רצה לבאר דברי רש"י אף לסומכוס. ותמר ילדה לו, וביולדת לו, סבר סומכוס כן. אמנם **בנדה** (שם) כתב **רש"י בד"ה דילדה לו**, דשמא ביולדת לו, סבר סומכוס דניכר לשליש ימיה, היינו שני חדשים ושליש. וביאר **המהרש"א** (שם) דמסקנא דגמ' דאף היולדת לו, לסומכוס זמן היכר עוברת לג' חדשים. ומסוגיא דנדה שם, ומסוגיא דידן, נראה דלא כהרא"ם. [ומה שהביא המהרש"א ראייה מסוגיין יש לבאר דדייק מדברי רש"י שהביא להאי קרא אג' חדשים דיולדת לתשעה]. אלא דרש"י בפירוש התורה ביאר כרבי יוסי. (ועיין באות הבאה).

(ז) **גמ' איתרע לה רובא**. **בערוך לנר** (כאן) הביא קושיית **הגרע"א** בתוס'. דאיך קא פסיק במתניתין ותני דמביא אשם תלוי, הא משכחת בספק שהם בחטאת. כגון שהיבם כנס אותה כ' יום לאחר מיתת הבעל, ואחר ב' חדשים וי' ימים הוכר העובר, וילדה בסוף ט' חדשים ממינת בעלה. דהווי ספק אבל כיון דלא איתרע רובא ליתני חטאת. ונשאר בצריך עיון. והקשה עליו לפי מה שביאר **המהרש"א** (עיין באות הקודמת) הרי גם ביולדת לו זמן היכר העובר ג' חדשים, ואם כן לא קשיא כלל. (ועיין בדבריו מה שהקשה עוד). [אמנם עיין בנדה שם שצ"ח **הגרע"א** בגליון הש"ס אדברי **רש"י** (שם) **לגמ' בסנהדרין** (סט.). ומשמעות הגמ' ורש"י שם דהא דאזלינן בתר רובא, היינו דמחשבים דאף דבאמת היולדת לו, יולדת לחדשיים ושליש, הא דאזלינן בתר רובא היינו שרואים לאותה אשה מן הרוב שיולדות לט' וזמן היכר עוברת לג' חדשים. ואפשר דזו כונת **הגרע"א** לבאר דברי רש"י דלא כהמהרש"א, ואם כן לשיטתו אין כאן קושיא].

(ח) **תוס' ד"ה רוב**, **בתוה"ד**, ואין צריך להמתין אלא חודש אחד. והתוספות **הרא"ש** הקשה דינשאו לאלתר. וביאר **הערוך לנר**, דהתוס' נקטו להמתין חודש, משום מאן דאמר דיולדת לתשעה יולדת למקוטעין, ואם לא תמתין ותלד אחר תשעה חדשים, לא נדע אם זה תשעה חדשים שלמים מהראשון, או תשעה חדשים מקוטעים מהשני. אבל התוספות **הרא"ש** מייירי למאן דאמר דיולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין, ולכן אין צריך להמתין חודש.

הדרה היוזמי

ואיך יוציא הנחלה מחזקתה מספק. ותירץ, דמיירי שהסבא קיים ולכך אין ליבם זכות משום שהוא אח דהרי הסבא קודם, אלא מדין יבם ובטענת אתה בני. ולסבא אין זכות כיון דממה נפשך הנכסים שייכים או ליבם מדין יבם או לספק. כן ביארו דבריו **הקרנן נתנאל הקרני ראם הרש"ש והערוך לנר, והמהרש"א** למד, דקושית הרא"ש לא היתה מחמת קדימות החזקה, אלא משום דלהם יש חזקת השבט ולא לספק, ועל כן הקשה דמה תירץ על האופן שמת היבם, דאיתא בגמ' דהסבא והספק חולקין בנכסיו. הא יכול הסבא לטעון דהוא היורש של היבם, ואיך הספק בא להוציא מחזקת השבט. ועל כרחך דאף אם הנכסים יעברו לספק לא הוצאו מנחלת השבט כיון דהוא בנו.

(יז) **גמ', דתנן הוא אינו יורש אותם.** כתב **הרמב"ן**, דאף אם אין להם בנים שיירשו אותם אלא בנות או אחים אינו יורש אותם. אמנם **הריטב"א** כתב, דהוא דוקא כשיש לכל אחד מהמתים בנים דודאי ראויים ליורשו, אבל אם לא היה להם בנים אלא שאר יורשים כגון בת או אח הוי ספק וספק וחולקין, כיון דאם הוא בן אין הבת או האח יורשים. וביאר **בבב"ש** הערות (סימן מ' סעיף ח'), **דהריטב"א** סובר, דבת במקום בן אין לה שם יורש כלל, ולכן נחשבים לספק וספק. ושיטת **הרמב"ן**, דאף במקום בן יש לה שם יורש, אלא דלבן דין קדימה, ומשום הכי הוא נוטל את כל הנכסים, ולא נשאר לה מדה לירש. ולכך אינו יורש אותם אף במקום בת, דהיא בודאי נמי בגדר יורש.

(יח) **גמ', לבתר דפלג יבם בנכסי מיתנא.** פירשו **רש"י** ד"ה לבתר וכן תוס' ד"ה **אמר רבי אבא**, דמיירי לאחר שחילקו. והקשו **הרשב"א** ו**הריטב"א**, אם כן איך השוותה הגמ' פלוגתת רבי אבא ורבי ירמיה לפלוגתת אדמון וחכמים, הא התם לא היה דיון קודם מכירת השדות לאדם אחד. ותירצו, דשדות יש להם בעלים ידועים המחזיקים בשדות וחשיב כקם דינא. אבל בנכסי המת כיון דמספקא להו למי שייכים, ובאים לחלוק מטעם ספק, לא חשיב לקם דינא כל זמן שלא חילקו, אלא דהנכסים נחשבים למופקדים בידי היבם.

(יט) **רש"י** ד"ה **אי אחוכון**, וכגון שהיו נכסי היבם מרובין וכו'. כתב **הריטב"א**, דיש מפרשים דאף כשנכסי המת מרובין יש טענה לספק, דהרי בנכסי המת מגיע לו חצי כיון דאינו מודה להם שהוא אחיו, אבל בחלק היבם כיון דלדבריהם אחיהם הוא, אם כן לטענתם מגיע לו חלק בנכסי היבם. נודבריהם צריכים עיון, דאיך יכול לבא עליהם מצד טענתם. הרי כאן לא טענו כלל אלא דהמצב של הספק יוצר להם טענה. ועוד, דממה נפשך, אם חשבינן לה טענתה, הרי גם הוא הודה שאינו אחיהם ואיך יכול לתבוע נגד טענתו והודאתו. (א.ב.ב.).

דף לח ע"א

(א) **רש"י** ד"ה **מי איבא**, ומכח שתי טענות הוא בא עליהם. דייק **הרש"ש**, דלסברא זו בספק ובני יבם, אף בלא פלג היבם בנכסי מיתנא, אין לספק לטעון או כל נכסי המת או מנה שווה בכל הנכסים, כיון שבא מכח שתי טענות, והרי **תוס' (ל"ז:)** **בד"ה אמר רבי אבא** כתבו דדוקא בפלג. וצריך לומר דהתוס' מיירי לפי הצד דרבי אבא סובר כרבנן דהם מוחזקים בנכסים, ודוקא בפלג מוחזקים בהם, וכשיטת **הרי"ף** (יא: מדפי הרי"ף).

(ב) **תוס' ד"ה הוי, בתוה"ד**, משום שהיבם הוא ודאי יורשו של סבא. **הערוך לנר** ביאר כוונת דבריהם, דקודם שנולד הספק היה היבם מוחזק שהוא היורש היחיד של הסבא, ואף כשהסבא היה חי חשיב חזקה. אבל בנפל הבית עליו ועל אמו כיון שבחצי של יוסף לא היה לבנימין חזקה מעולם, אלא כשנפל הבית נולד הספק, ומשום הכי כח שניהם שווה ויחלוק.

(ט) **בא"ד**, דכ"כ לא היה משתהה הכרת העובר וכו'. הקשה **הגרע"א**, דעדיין קשה קושית התוס' ביבמה, איך מתייבמת אחר שלשה חדשים מיום המיתתה, דלמא לא נקלט הזרע עד היום השלישי, ותוך ימים מועטים אחר השלשה חדשים יוכר עוברא, ואם כן היבם עובר על איסור אשת אח, ונשאר בצריך עיון.

(י) **רש"י ד"ה וזו הואיל**, דאי הוכר לא הוה מספקא לן. הקשה **הגרע"א**, דאפשר שהוכר עוברא ועדיין יש ספק למי הוא שייך, כגון שיבמה עשרים יום אחר מיתת הבעל, וניכר עוברא אחרי חודשיים ועשרה ימים מהיבום. דאולי הוא מהראשון ועברו שלשה חדשים או דהוא מהשני ויולדת לשבעה וניכר העובר לשליש ימיה, ונשאר בצריך עיון. ותמה **הרש"ש**, דנראה דאם ילדה אחר תשעה חדשים ממיתת הבעל, בודאי הוא של הראשון, ואם ילדה אחרי שבעה חדשים ועשרים יום ממיתת הבעל בודאי הוא של השני, ואין לומר דאמרינן דלמא אישתהי, כיון דאין הלכה כן.

(יא) **גמ', אביי סבר לה כשמואל וכו'.** הקשה **הגרע"א**, הא אביי ביאר טעמו משום דמוכח מרבי אליעזר בן יעקב דספק משוי כודאי, ומנליה לגמ' דאביי סובר כשמואל, ונשאר בצ"ע.

דף לו ע"ב

(יב) **רש"י ד"ה מאן הויא ליומא**, מי חפצה לינשא לימים שאתעכב כאן. דייק **הריטב"א**, דרש"י אתי ליישב לאיבעית אימא דהוי יחוד בלבד, דקשה איך הוי פת בסלו הרי היא אסורה לו בתשמיש. ולכך כתב דמיחדה לימים והיינו שישאר כמה ימים יותר מוזמן שתוכל לטבול, וכיון שראויה לו אחר שתטבול חשיב פת בסלו. וכן תירצו **התוספות ביומא (יח:)** ד"ה יחודו.

(יג) **גמ', והאמר רבא תבעה לינשא וכו'.** כתבו **התוס' ביומא (יח:)** ד"ה **והאמר**, דלא מצי לשנויי בקטנות שלא הגיע זמן לראות, כיון דרבא מיירי אף בקטנה דיש לחשוש לחימוד. והקשה **הערוך לנר**, דתינח אמה שמקשה מרבא. אבל אכתי מאי פריך מרבי אליעזר בן יעקב, דלמא רב מיירי בקטנות שעדיין אינן ראויין לילד ולא שייך חשש שאח ישא אחותו, ועל כרחך דכיון דאמרינן **בנדה (יג:)** הנושא את הקטנה מעכב את המשיח, אם כן ודאי רב ורב נחמן לא היו עוברים על זה, ועוד דאי קטנות היו, על כרחך מה דאכריזו מאן בעי ליומא הפירוש, איזה אב יקדש לו את בתו קטנה שהרי קטנה אינה יכולה להקדש מעצמה, והרי רב גופא הוא דאמר **(קדושין מב.)** אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, ומשום הכי גם התוס' ביומא לא מקשו דלמא קטנות הוי.

(יד) **תוס' ד"ה יחודי, בתוה"ד**, גם להתיחד הוה אסור וכו'. **התוס' ביומא (יח:)** ד"ה **יחודי** חילקו, דדוקא בבחור שנושא אשה אסור להתיחד עם אשתו נדה, אבל למי שהיה כבר נשוי מותר כיון דאין יצרו תוקפו כל כך. **והרשב"א** תירץ, דלתלמיד חכם דיודע את האיסור ונוהר אין חשש ומותר להתיחד עם אשתו נדה.

(טו) **גמ', הוי ממוזן המוטל בספק.** הקשה **הריטב"א**, אמאי לא פסקינן דליעביד שודא דדייני, דהרי יש לכל אחד דררא דממונא, והוי מילתא דלא עבידא לאיגלווי. ותירץ, דכיון דהם באים מכח ירושה חשיב כאילו שניהם תופסים בזה, ואי אפשר למיעבד שודא דדייני אלא חולקים. ומהאי טעמא לא אמרינן כאן כל דאלים גבר. ועוד, דלא אמרינן כל דאלים גבר אלא היכא שהדבר יכול להתברר אבל הכא אינו יכול להתברר.

(טז) **גמ', שם.** הקשה **הרא"ש** (סימן ח) דהיבם יכול לטעון דאף ללא הזכות בנכסים מכח היבום, נכסי המת שייכים לו, כיון דהוא הוחזק בנחלה במיתת היבם לפני הולדת הספק, דהרי הוחזקה הנחלה לאותו השבט.

הדרה היומית

לפני יבם מותרת למכור את הנכסים לכתחילה ואף לבית הלל, דמשום ספק ארוסה אין בידו כח למחות שלא תמכור, ואם כן אין נפקא מינה הכא לגבי הנכסים. ומה שפירש רש"י דעולא מיירי בנפלו לה כשהיא יבמה, לא משום ספק ארוסה פירש כן, אלא משום הסיפא דספק נשואה. אמנם הרשב"א פירש, דנקט ספק ארוסה משום הסיפא דספק נשואה, דשניהם תלויים באם ייבם או יחלוץ, ואי נימא דזיקת ארוסה אינה כלום הוא הדין דזיקת נשואה אינה כלום.

(ט) גמ', דאי ס"ד ודאי נשואה ב"ש אומרים יחלוקו וכו'. הקשה הרשב"א, אמאי הקשו מבית שמאי דאמרי יחלוקו, הרי עדיף להקשות מבית הלל דסברי דכל הנכסים בחזקת יורשי האב, ואילו בנשואה הבעל מוציא את כל הנכסים. ותירץ, דודאי דעדיף לאקשווי הכי, אלא דהקשו לבית שמאי דאף דסברי יחלוקו קשיא מנשואה דהכל שייך לבעל. [ואפשר לפרש לולי דבריו דהקשו לבית שמאי משום דעיקר הסוגיא בא לפרש דברי בית שמאי (עיין לעיל אות ז'), וכן עיין לקמן לט. אות א' בקושיית הבעל המאור]. והא דהקשו בודאי ארוסה מבית הלל, משום דבכהאי גוונא אין שום קושיא לבית שמאי, דהרי סברי דאף ארוסה ודאית מוכרת לכתחילה (א.ב.א.).

(י) תוס' ד"ה דאי ס"ד, בסוה"ד, מסיפא דההוא דאייתי לעיל נחא ליה לאיתויי. הקשה הגרע"א, דאדרבה עדיף להוכיח ממתניתא אחרניתא, כיון דמתניתין דנפלו לה נכסים אין כל כך ראייה דהבעל נחשב ללוקח ראשון, ומוציא הקרן מיד הלוקחות לאחר מיתה. דדלמא מיירי מחיים, ולענין פירות ששייכים לבעל, ונשאר בצריך עיון.

(יא) גמ', ליפלגו בחייה ולפירות. פירש רש"י ד"ה אמר ליה רבה, דלבית שמאי היבם יחלוק עמה בפירות. והקשה הריטב"א, דאין ליבם חלק בפירות כלל, דהא דתיקנו לבעל פירות היינו תחת פרקונה, ואיתא בכתובות (נב.) דאין היבם חייב לפדותה (לגירסת הרי"ף (יט. מדפי הרי"ף שם) ועוד ראשונים שם). אם כן אינו זוכה בפירות. ואף אם כנסה אין לו פירות, כיון דאינו חייב לפדותה דהרי כתובתה על נכסי בעלה הראשון, ואף מנכסי בעלה הראשון אינו חייב לפדותה, כיון דכתב לה (הבעל) אם תשתבאי אפרקינך [דהיינו דהוא עצמו יפדה והרי הוא מת]. ותירץ, דאף דתיקנו פירות תחת פרקונה ואין היבם חייב לפדותה, מכל מקום הוא זוכה בפירות. והוא משום דלבעל היה זכות בפירות, וזכות זו לא נפקעה, ועוברת ליבם אף דאינו חייב לפדותה. וכמו דהבעל חייב לפדותה אף דאין לה נכסים ואינו זוכה בפירות, כך יש לו זכות בפירות אף בגוונא שאין חייב בפרקונה. [דהיינו דבאופן כללי זו צורת התקנה. אבל אין הכרח שיהיה למעשה כעין חליפין זה תמורת זה. ועיין בחדושי הר"ן בכתובות פ:].

(יב) גמ', והא הכא יורשי האב ודאי ובעל חוב ספק. ביאר הריטב"א, דאף דאביי סובר דבעל חוב למפרע הוא גובה, אין לו כח וזכות קודם הגביה כמו יורשי האב, דהרי הלזה יכול למכור ולהקדיש בנתיים, אלא דרק לאחר הגביה גדול כח המלוה דהוא זוכה למפרע והכא הנידון האם בכלל הוא יכול לגבות.

(יג) שם. כתב הערוך לנר, דהא דהקשה מבעל חוב ולא הקשו מכתובת אשה הכתובה בברייתא קודם לבעל חוב, משום דאביי ידע דיש לחלק באשה דמשום חניא חולקת עם יורשי האב, וכדאיתא גבי ספק סוטה.

(יד) תוס' ד"ה ואביי, לפי שהיא באה בטענת ברי והיורשין בטענת ספק. הקשה המהרש"א, דכיון דטענתה ברי ועדיף, מאי מקשו לאביי דיוכיח מספק סוטה דספק מוציא מידי ודאי, דלמא התם משום דהיא טוענת ברי והם טוענין שמא. ותירץ, דאלימא טענת ברי נגד טענת שמא דוקא בצירוף

ובנפל הבית עליו ועל אביו נמי לא היה לאחין חזקה בחלק של המת בנכסי האב, אלא כשמתו נולד הספק.

(ג) רש"י ד"ה שנפלו לה נכסים, וסלקא דעתן שנפלו לה כשהיא שומרת יבם. ביאר הערוך לנר דמה שנקט רש"י לשון סלקא דעתין, אף דבאמת אביי ורבא העמידו לקמן דמיירי בכהאי הא גוונא. משום דלרבה אפשר לומר דנפלו לה כשהיא נשואה תחת בעלה הראשון. אי נמי, דלשון סלקא דעתן אתי על כל המשנה והרי בסיפא אליבא דאביי מיירי בנפלו לה כשהיא תחת בעלה.

(ד) מתני', ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. הקשה הריטב"א, אמאי נקט יורשי האב, ולא יורשי האשה כדאיתא בבבא בתרא (קנח.). גבי נפל הבית עליו ועל אשתו. ותירץ, דתם ברירא לן מילתא מי יורשי האשה וכל מאי דמספקינן הוא מי מת קודם, אבל הכא מספקינן מי הם יורשי האשה האם היבם או בני משפחתה ולהכי נקט יורשי האב.

(ה) מתני', כתובה בחזקת יורשי הבעל. כתבו הרשב"א והריטב"א, דיש גורסים (ונראה דזו גם גירסת רש"י בכתובות פ:.) ד"ה הכי גרסינן וכתובה, נכסים בחזקתן וכתובה (בויז), דהיינו ג' דינים. נכסים היינו נכסי צאן ברזל, וכתובה היינו מנה ומאתיים, ותוספת כתובה ונכסים הנכנסים וכו' היינו נכסי מלוג. וגבי נכסים בחזקתן פליגי כמו דפליגי בנפל הבית עליו ועל אמו [נכמבואר בתוס' ד"ה ובית], ולא פירשוהו בסוגיין, משום דסמכו על הסוגיא דנפל הבית. והא דלא עירבו יחד למאן דאמר נכסים בחזקת יורשי הבעל עם הכתובה, וכן למאן דאמר נכסים בחזקת האשה עם נכסי מלוג. משום דלתנא גופא לא ברירא מה הדין בנכסי צאן ברזל, ולהכי סתם דהנכסים בחזקתן. ודחו הראשונים, דאם כן אמאי ברישא איתא מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים וכו' דכלל את נכסי צאן ברזל בלשון כתובה, ואילו בסיפא קרי להו נכסים, ולא כללם בלשון כתובה. ועוד, אמאי נקט לשון נכסים ולא פירש צאן ברזל. ועוד, דלא מסתבר דלא פירשו בגמ' נכסים בחזקתן, וסמכו אסוגיא דנפל הבית עליו ועל אשתו. ולכך הסיקו בגירסת הגאונים דגרסי כתובה בחזקת יורשי הבעל בלא ו', ומתפרש, דנכסים בחזקתן היינו הכתובה שכולל נכסי צאן ברזל.

(ו) תוס' ד"ה ובית הלל, בתוה"ד, דרגילות הוא שהאם היא מתה קודם. הקשה הישרש יעקב דמוכח בכתובות (פג:.) דהרגילות שהאשה מתה קודם לבעלה, ואם כן אף בנפל הבית עליו ועל אשתו, אמאי נכסים בחזקת יורשי האשה ולא אמרינן יחלוקו.

(ז) גמ', מ"ש רישא וכו'. כתב הריטב"א, דאף דהנידון דוקא אליבא דבית שמאי, דהרי לבית הלל בין ברישא ובין בסיפא הנכסים בחזקת האשה. מכל מקום כדאי לברר דברי בית שמאי כדמצינו בכמה מקומות דביררו דבריהם. [צ"ע מדהקשו בשבת (קלה.) אם כן רבי אליעזר הקפר טעמא דבית שמאי אתא לאשמעינן. ויש לחלק בדוחק דשם הקשו דאין לדון מה דעת בית שמאי כיון דאין הלכה כמותם, אמנם אם הובא במשנה דעת בית שמאי ודבריהם נראים סותרים יש לברר טעמם. (א.ב.א.).]

דף לה ע"ב

(ח) רש"י ד"ה זיקת ארוסה, דהא בעיא חליצה. הקשה הרשב"א, הא איכא נפקא מינה לגבי הנכסים, דאם נפלו לה בחיי הארוס אינה מוכרת לכתחילה אליבא דבית הלל, ומדפירש רש"י בד"ה ה"ג, דעולא מיירי בנפלו לה נכסים כשהיא יבמה. משמע דאם נפלו לה כשהיא תחת בעלה, דין היבמה כדין האשה שתחת בעלה, דאסור לה למכור לכתחילה את הנכסים. ותירץ, דלעולם אף דנפלו לה כשהיא ארוסה תחת בעלה ונפלה

הדרה היומית

(ו) רש"י ד"ה **ביאת קטן**, בתוה"ד, הכא ודאי סוגיא דשמעתין מוכחא דלאו קטן ממש וכו'. [לכאורה משמעות דברי רש"י דסוגיאין אולא אף אליבא דרבנן דפליגי אר' מאיר דלא חיישי למיעוטא, ואף אליבא דידהו לא איירינן בקטן ממש ועיין לקמן אות ח']. אמנם **הריטב"א** ביאר כוונת רש"י, דבעינן למימר דקטן דסוגיאין לאו קטן ממש, דלר"מ קטן ממש לאו בר יבום וסוגיאין לר"מ נמי היא. וראיית רש"י, מדאמרינן דשהויי מצוה לא משהינן להמתין עד שיגדיל, ואילו לרבנן לא בעי שהויי והמתנה כלל. ודחו **הרשב"א** ו**הריטב"א** ראייתו, דיש לומר דהכא בקטן ממש, אלא שהוא בן ט' שנים ויום אחד דביאתו ביאה. והא דקתני ובקטן עד שיגדיל, מיירי בקטן פחות מבן ט' שאין ביאתו ביאה, ומאי עד שיגדיל, עד שיהא בן ט' שנים ויום אחד שהוא נדון כגדול לענין יבום.

(ז) רש"י שם, **הרשב"א** ו**הריטב"א** הוכיחו כדברי רש"י, מהא דאיתא בסמוך. תא שמע, לא רצה מהלכין אצל כל האחים, אלמא ביאת קטן עדיף. ואם ביאת קטן דאמרינן קטן ממש, דהיינו פחות מבן י"ג שנה ויום א'. מנא ליה דמתניתין באחים קטנים מיירי, דילמא כולם גדולים, אלא שזה גדול מזה, אבל ביאת קטן בן ט' שנים ויום א' אין מחזירין אחריו. אמנם **הריטב"א** דחה נמי האי ראייה, כיון דלישנא דמתניתין "מהלכין על כל האחים" משמע, דמיירי באחים הראויים ליבום, וכיון דלרבנן בן ט' יכול לייבם הרי הוא בכלל אחין דמתניתין.

רש"י שם, הריטב"א הקשה [לפי מה שלמד ברש"י לעיל אות ו']. הא כיון דקיימא לן כרבנן היכי נקטינן לסוגיאין כרר מאיר דלית הלכתא כוותיה. ותירץ, משום דאפילו לרבנן, נהי דפחות מבן ט' ביאתו ביאה לקנות ביבמה, לא משמע דתהוי עדיפא מחליצת גדול. אמנם הביא **דהתוס'** (אינם לפנינו) פירשו שמעתין בקטן בן ט' שנים ויום א'. ולדברי הכל פחות מבן ט' שנים אין ביאתו כלום ולא חליצתו. וסוגיאין כמאן דאמר מצות ייבום קודמת למצות חליצה, דאי לאו הכי היכי אמרינן דביאת קטן עדיפא מחליצה דגדול. וכתב שכן נראה לו, ומכאן ראייה לפסוק דמצות יבום קודמת למצות חליצה.

(ח) **תוס' ד"ה גבי**, אפילו לא רצו לייבם אלא לחלוץ ה"מ למיפרך. **הרש"ש** דייק, דלפי זה אף תירוצי הגמ' דמצוה עליה ולדידיה כייפינן, מיישב קושיא זו. דהיינו אפילו אם רצו לחלוץ. וכתב דלפי זה כופין לגדול שיחלוץ אפילו אם הקטנים רוצים לחלוץ, ודלא כדברי **הבית שמואל** (סימן קס"א סק"ז). אך הקשה לדעת התוס', דהא חזינן דאף למאן דאמר חליצת גדול עדיפא מביאת קטן, מכל מקום לא כייפינן לגדול שיחלוץ, ונימא דהוא הדין דלא נכוף אותו לחלוץ כשיש אחים שרוצים לחלוץ. וכתב דיש לחלק בין רוצים לייבם דאין כופין אותו לבין רוצים לחלוץ דכופין אותו.

דף לט ע"ב

(ט) **רש"י ד"ה אמר רב**, ואי ניחא לתרווייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ וכו'. הקשה **בשו"ת בית יוסף** (דיני יבום סימן ג' דף שע"ה) דלכאורה דברי רש"י סותרים עצמם. דבריש דבריו ובסופם כתב, דאם ניחא לתרווייהו אין כופין, משמע דאם לא ניחא לה בכל גווני כופין. ובתוך הדברים כתב, דדוקא בדברים הניכרים כופין אותו לחלוץ. ותירץ, דבריש ובסוף דבריו מיירי כשלא ברור דמכוין לשם מצוה כמדוייק מלשונו, "דנימא לאו למצוה מכווני", ולכך כשאנייה רוצה אף בלא טענה כופין אותו לחלוץ. ובאמצע הדברים מיירי רש"י כשמתכוין בברור לשם מצוה. כמדוייק מלשונו, "ומיהו היכא דהוא צבי לייבומי", ולכן דוקא בדברים הניכרים כופין אותו לחלוץ. עוד תירץ, דלמשנה אחרונה, אף שברור דאיהו מכוין

הדין דספק מוציא מידי ודאי, ולהכי הקשו דיוכיח מהתם דספק מוציא מידי ודאי. והקשה **הגרע"א**, דמוכח **בכתובות** (יב:) דהווי ליה לאביי סלקא דעתך, דלמאן דאמר ברי ושמא ברי עדיף, היינו אף כשהברי גרוע והשמא טוב. ואם כן מאי מקשו בסוגיאין על אביי דיוכיח מסוטה דספק מוציא מידי ודאי, הא אפשר דבית שמאי סברי דברי גרוע עדיף משמא טוב. ונשאר בצריך עיון גדול.

(טו) **גמ', אמר רב אשי מתני' נמי דיקא וכו'.** כתב **הערוך לנר**, דאין לדחות דיוקא דרב אשי, דבית שמאי נקטו עם יורשי האב משום דמיירי נמי בנכסי מלוג, והתם שייך הלשון יורשי הבעל עם יורשי האב, ולעולם מיירי בית שמאי אף בכתובתה. משום דאם מיירי נמי לענין כתובה, הוה ליה למינקט לשון ששייך לכתובה, דהיינו עם יורשי הבעל הקודם במתניתין לנכסי מלוג.

דף לט ע"א

(א) **רש"י ד"ה וקסבר**, ובית שמאי פליגי ואמרי נשואה ידו עדיפא מידה וכו'. אמנם **בכתובות** (פג.) **פירש רש"י ד"ה נפקא מינה** באופן אחר, דלאביי לכולי עלמא ידו כידה. ופליגי, דלבית שמאי חלוקה עדיפה, ולבית הלל עדיפא חזקה קמיתא דהנכסים בחזקת האשה. והקשה **בעל המאור** (יב. בדפי הרי"ף) לשיטת רש"י בסוגיאין, הא סוגיאין באה ליישב דעת בית שמאי, ואמאי נקט אביי ידו כידה דהוי טעמא דבית הלל, הא הוה ליה למימר ידו עדיף מידה, דהוה הטעם של בית שמאי.

(ב) **רש"י ד"ה דידו עדיפא מידה**, ואפילו בית הלל מודו דשקלי יורשי הבעל בנכסים. (עיין **בהגהות הגר"א** אות א' ו') וכן כתב **הבעל המאור** (יב. מדפי הרי"ף) בשם **רש"י**, דלרבא אליבא דבית הלל בנפלו לה כשהיא תחת בעלה ומת, אף דידו עדיפא מידה. מכל מקום אם מתה יחלקו יורשי האב עם היבם בנכסים. [דהא כתב דשקלי בנכסים ולא לנכסים]. ודעת **הבעל המאור**, דכשנפלו לה נכסים כשהיא תחת בעלה כיון דלרבא ידו עדיפא מידה, על כן אם נפלה לפני יבם ומתה היבם זוכה בכל הנכסים.

(ג) **רש"י ד"ה אלא אידי ואידי**, קודם שנפלו לה הנכסים. ביאר **הריטב"א**, דאף אם אחר שנפלו לה נכסים עשה בה מאמר לא זכה בנכסים, דהוי כנפלו לה נכסים עד שלא תתארס והתארסה דמוכרת לכתחילה אף לבית הלל. אלא החילוק בין עשה בה מאמר קודם שנפלו לה נכסים לעשה בה מאמר לאחר מכן, דאם המאמר קדם הרי דנפלו הנכסים בזכותו, ואם נפלו הנכסים קודם למאמר הרי שנפלו בזכותה ולא בזכותו.

(ד) **גמ', לומר שמגרשה בגט וכו' סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה עבדא וכו'.** **התוס' לעיל** (ח:) **ד"ה מלמד**, הקשו, אמאי סלקא דעתך לומר דכשמגרשה עביד מצוה דרמיא עליה רחמנא, הרי מצות יבום אינו אלא מביאה ראשונה והוה ליה למימר דסלקא דעתך דבביאה שניה אסורה קא משמע לן ולקחה לו לאשה. ותירצו, דעל ביאה שניה אין הוה אמינא לאסור דלא מסתבר כלל דהתורה צוותה שיבא עליה רק פעם אחת ולאחר מכן יגרשנה, דודאי אשתו היא, אמנם לאחר שגרשה סלקא דעתך דנאסרה עליו.

(ה) **תוס' ד"ה אשה**, וא"ת ומה מרויח בכך היבם וכו'. כתבו **התוספות ישנים** בשם **השר**, דהא דקאמר אשה הקנו לו מן השמים היינו ליתן טעם אמאי אינו חייב לה שתי כתובות, גם מבעלה הראשון דהשתעבדו לה נכסיו וגם ממנו. וכתב **המהרש"ל**, דאין בדברים אלו כדי לישב את קושיית התוס' מה הרויח היבם בזה שאמרו דהשתעבדו על הראשון, הרי אם אין נכסים לראשון הוא חייב משלו, ויתקנו לה מלכתחילה כתובה אחת, אבל מהשני.

הדרה היומית

דף מ ע"א

(א) גמ', והאמר ריש לקיש האוכל אכילה גסה וכו'. הקשה הריטב"א, דכיון דלא נאמר ביום הכפורים לא תאכלו אלא ועניתם את נפשותיכם, אפשר דבעלמא אכילה גסה שמה אכילה, ושאינו יום הכפורים דפטור משום דעדיין נחשב מעונה. וכן הקשה הערוך לנר דהוי דומיא דהאוכל כזית דפטור דחשיב מעונה אף דהוי אכילה. ותיירץ הריטב"א, דכוונת הכתוב כאילו נאמר תענו את נפשותיכם מאכילה והרי הוא אוכל והיה צריך להתחייב, ולא שינה הכתוב הלשון אלא כדי לפטור בכזית עד ככותבת, ועל כרחק דאכילה גסה לא שמה אכילה. והערוך לנר תירץ, דאף דאין ראייה מדברי ריש לקיש אלו, מכל מקום הגמ' סמכה על המימרא השניה של ריש לקיש שם, דאמר, האוכל תרומה אכילה גסה פטור דנאמר אשר יאכל פרט למזיק, אלמא דאכילה גסה אף בעלמא לא שמה אכילה.

(ב) תוס' ד"ה אכילה גסה, וי"ל דתרי עניני אכילה הם. דבריהם מתבארים על פי התוס' בפסחים (קז:): ד"ה דילמא, ריש אכילה גסה שנפשו קצה מלאכול דבזה פטורים ביום הכיפורים, ויש אכילה גסה שאינו מתאוה לאכול אך יש לו טעם כשאוכל. עוד תירצו שם, דאין לקרותו רשע כיוון דקיים מצוות פסח, אף דלא קיים מצוות אכילה, כיון דאכילת פסחים לא מעכבא. עוד תירצו התוס' בבבא קמא (קז:): ד"ה אכילה, דגבי פסח לא מיירי דאוכלו אכילה גסה ממש, אלא שאין אוכלו לשם פסח אלא כדי להיות שבע.

(ג) גמ', ואי לא מצה היא מצות אמר רחמנא. הקשה הרשב"א, אמאי הקשו מ"מצות אמר רחמנא" ולא הקשו מ"לא תאפה חמץ" דכבר הובא לעיל בסוגיין. ותיירץ, דחמץ משמע חמץ ברור, ואם נאמר לא תאפה חמץ אמר רחמנא לא התמעט מזה חלוט כיון דחלוט אף אם אינו מצה מכל מקום אינו חמץ ברור, ולכן הקשו ממצות אמר רחמנא וחלוט אינו מצה.

(ד) גמ', אלא חלוט מצה היא דקאמרין למאי הלכתא. הקשה המהרש"א, דהא איכא נפקא מינה, דאינו מעכב, דלולי דאמרין דחלוט הוי מצה הוה אמינא דמיעטו הכתוב ממצות אף בדיעבד. ותיירץ, דהיא גופא קושית הגמ', מנלן דחלוט הוי מצה, ושנה עליו הכתוב לומר דאינו לכתחילה וכדכתבו התוס' ד"ה שנה, דלמא חלוט אינו מצה, ואתי קרא למעטו אף בדיעבד. ותיירצו, דחלוט הוי מצה לענין פסח והיינו דאיכא ריבוי קלדהו בפסח שמרבה חלוט. והערוך לנר תירץ על פי תוספות הרא"ש, דכתב דהכא לא שייך שיעכב בדיעבד, כיון שקרב הקומץ, ואי אפשר שיפסל הקרבן אחר שהקריבו את הקומץ.

(ה) גמ', אלא סד"א הואיל ואפסדיה מיבום לקנסיה. ביאר הקרן אורה, דליכא סלקא דעתך דיקנסוהו מדרבנן, דמהיכי תיתי. ועוד, דמה שייך לקנס כשאנינה בת יבום אלא בת חליצה. אלא סלקא דעתך דמדאורייתא קנסוהו דאינו יורש, דהא כתיב, "מיאן יבמי להקים שם" דמשמע דאינו קם לנחלה כלל.

(ו) גמ', מ"ט יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם. כתב הריטב"א, דלדברי רש"י ד"ה זכה איצטריך לומר בגמ' "והרי קם", לומר דאף שגרשה אחר היבום זכה בנכסים, דהרי קם על שם אחיו. עוד פירש, וכן כתבו הרשב"א והמאירי, דאיצטריך "והרי קם" לומר דאף שיש שם אב שהוא היורש בעלמא את בנו, מכל מקום היבם הוא היורש ליבם.

(ז) גמ', מידי יבום בנחלה תלה רחמנא. ביאר בתוספות רבינו פרץ דאף דלעיל (יז:): איתא להדיא, דיבום בנחלה תלה רחמנא. היינו דוקא למימר דיבום תלוי במי שראוי לירש, דהיינו האחים מזהב, דמסתבר לתלות בנחלה. אבל לא מסתבר לתלות דין יבום באם אין שם אב שהוא יורש

למצוה והיא אינה רוצה, כופין אותו לחלוץ אף בלי טענה. ומה שכתב באמצע דבריו דבעינן דברים הניכרים, וכן דברי רב ששת. היינו למשנה ראשונה, ומהא ילפינן דלמשנה אחרונה כופין אף בלא טענה. ועוד תירץ, דעיקר דברי רש"י אתו לאפוקי הא דמשמע מסתימת דברי רב, דאין כופין ואף במקום דאמרה דברים ניכרים. הלכך כתב רש"י דבזה כופין, ומה שכתב בתחילה וסוף, דבניחא לתרווייהו אין כופין, לאו דוקא. דהוא הדין בלא ניחא לה דאין כופין. ועוד תירץ, דאם אמרה לא ניחא לי, בלא טענת דברים הניכרים, הווי כאילו ניחא לתרווייהו ואין כופין לחלוץ.

(י) בא"ד, ואי לא כייפינן ליה וכו'. הקשה הרשב"א, דכל דברי רב ששת הם דיבמה שנפלה לפני מוכה שחין אין חוסמין אותה להכריחה להתייבם, אבל ליכא ראייה מדבריו דאפשר לכופו לחלוץ, ואדרבא לקמן (קז:). איתא, דחליצה מעושה פסולה. ובודאי מיירי דמעושת כדן על ידי חכמי ישראל ואפילו הכי פסולה, דומיא דגט. דאיתא התם דגט מעושה כשר דעל כרחק מיירי על ידי חכמי ישראל דאם שלא כדן הרי אינו גט. אמנם הריטב"א כתב, דאין ראייה זו כלום. וביאר הערוך לנר כונתו, דאיתא התם דאם אמר רוצה אני כייפינן ליה והווי כמו גט, וכוונת רש"י אהאי גוונא.

(יא) [תוס' ד"ה אמר רב, בתוה"ד, וקאמר דאין כופין לייבם. לכאורה צריך ביאור, דאם כן, מה חידש רב. הא מוכח כן ממתניתין. דתנן אין כופין אותו לייבם, ומדפליגי האם ביאת קטן עדיפא או חליצת גדול משמע דמיירי למשנה ראשונה וכדהוכיח הריטב"א, ועל הא איתא דאומרים לגדול או חלוץ או ייבם. (א.ב.ב.).]

(יב) בא"ד, אלא אדרבא כופין לחלוץ. ביאר המהרש"א, דכוונת התוס' דיכפוחו במילי ולא בשוטין, דאם בשוטין תיקשי לר"ת כל מאי דהקשו לרש"י. ואם כן בתרתי פליגי. דבאינה רוצה להתייבם לרש"י כופין בכל גווני ולתוס' כופין במילי. ובתרווייהו רוצים לייבם ולא מתכוונים למצוה, לרש"י אין כופין אותם כלל לחלוץ, ולתוס' כופין לחלוץ במילי.

(יג) גמ', אין כופין. כתב הריטב"א בשם רבותינו הצרפתים, דאף אם היה נשוי ורוצה לייבם אין כופין אותו לחלוץ, ואף דאינו הגון משום חרם דרבינו גרשום שלא לישא ב' נשים, מכל מקום אשה הקנו לו מן השמים יוכל לייבם.

(יד) גמ', הכונס את יבמתו לשם נוי וכו' כאילו פוגע בערוה וכו'. כתב הרמב"ן, דמדאמר אבא שאול דהכונס יבמתו שלא לשם מצוה הוי כפוגע בערוה וקרוב בעיני דהולד ממזר, משמע דלאבא שאול הבא על יבמתו שלא לשם מצוה לא קנה. אמנם הריטב"א לקמן (נג:): כתב, דאפשר דאבא שאול מדרבנן קאמר, דהוי כאילו פגע בערוה והולד ממזר דמדרבנן לא קנה. אבל מדאורייתא מודה דהוי יבום אפילו שלא מתכוין לשם מצוה.

(טו) תוס' ד"ה ולשם אישות, בתוה"ד, דההוא לשם אישות היינו לשם מצות יבום. הקשה הערוך לנר, דברצא לשם נוי כונסה רצה לשם אישות כונסה לא מיירי ביבום אלא בתחילה קודם שנשאה הראשון, והתם לא שייך לשם מצות יבום. ולפי זה יש לבאר נמי הכא דלשם אישות היינו לשם נישואין ולא לשם מצות יבום.

(טז) גמ', וחכמים אומרים יבמה יבא עליה מכל מקום. כתב המנחת חינוך (מצוה תקצ"ח סק"ו), דלמאן דאמר מצוות צריכות כוונה וכן למאן דאמר דאינן צריכות כוונה ומכל מקום כשמתכוין שלא לצאת ידי חובה לא יצא, אף דהבא על יבמתו שלא לשם מצוה אלא לשם זנות או בשוגג ובאונס קנה, מכל מקום לא קיים את המצוה כיון דלא התכוין למצוה, ונפקא מינה דצריך לחזור לבא עליה לשם מצוות יבום, ובזה יקיים את המצוה. והעיר המגיה שם, הא כיון שקנאה ופקעה זיקתו, איך יכול לקיים את המצוה בביאה שניה, הרי אשתו היא לכל דבר.

הדרה היוזמי

דמייבם, ואם יש שם אב דאינו יורש אזי אינו מייבם. וכן כתב הערוך לנר.

דף מ' ע"ב

(ח) רש"י ד"ה בבנו, משום אשת אב. כתב המהדורא בתרא, דכוונת רש"י דחולץ והיינו מגזרת שניות, וכן באחיו משום אשת אח היינו של החולץ ומגזירת שניות. [לכאורה משום דהמשנה מיירי בחולץ מסתבר ליה דהכל משום החולץ ולא משום המת]. והקשה, דכיון דהיא אסורה בהם מדאורייתא משום המת מאי נפקא מיניה בהא דגזרו רבנן בהם משום החולץ. ותירץ, דאם לא התרו בו משום האיסור דאורייתא מכח המת, מכל מקום מכין אותו מכח מדרות מדרבנן משום גזירת שניות דחולץ.

(ט) רש"י ד"ה וקתני, וכגון שהיו המת והחולץ אחין מן האב ומן האם. הקשה המהרש"א, כיון דנאסר משום האב של המת, אם כן סגי דהוא אחיו של המת מאמו ואף שאינו האח של החולץ כלל, ואמאי איתא במתניתין דהוא אחיו של החולץ. וכן הקשה גבי אבי אמו, דכיון דסלקא דעתך דנאסר מכח המת, לא בעינן שיהיה החולץ אחיו של המת גם מאמו.

(י) רש"י ד"ה אב, של חולץ וכו'. הקשה בתוספות רבינו פרץ, לפירוש רש"י דכולם מתייחסים אל החולץ, אם כן בנו של החולץ דאסור משום אשת אחי אביו היינו בן אחיו, ואמאי נכפל פעמיים. לכך פירש, דבנו היינו בנו של האב דהוא אחיו של המת מהאב, ואחיו היינו אחיו של המת מאמו, ובן אחיו היינו בן אחיו מאביו ומאמו דאם רק מאמו הוה ליה שניות ואינו אסור מדברי תורה.

(יא) תוס' ד"ה שמע מינה, בתוה"ד, דתנא ושייר. הקשה המהר"ם, הא תוס' ד"ה וליתני כתבו, דלא שייך לשנויי כאן תנא ושייר, כיון דלא תנא שום שניה, ואין תירצו כאן דהוי תנא ושייר. ותירץ, דלסלקא דעתך דמתניתין מיירי בדאורייתא, ולא גזרו שניות בחלוצה, לא שייך לשנויי תנא ושייר, אבל למסקנא דגזרו שניות אם כן האיסור באבי אביו ובבן בנו משום שניות דהחולץ, וכיון דתני שניות שייך לשנויי תנא ושייר. ולפי זה, למסקנא לא קשיא הא דאיתא בגמ' גבי אם אם אמה, דהא דלא תני לה משום דתנא ושייר. ועוד תירץ, דלעיל גבי אם אם אמה, לא שייך לשנויי תנא ושייר. אבל הכא, כיון דתני אבי אביו דהוי שניה, אפשר לומר דשייר אבי אמו דהם ענין אחד, וכן כיון דתני בן בנו, שייר בן בתו דהם ענין אחד.

דף מא ע"א

(א) תוס' ד"ה הך, בתוה"ד, ואמאי והא סברי שלאחותה חלץ. ותירץ הרמב"ן, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ואי אפשר לגזור באחות חלוצה יותר מאחות גרושה, וכיון דלאחר מיתה אחותה מותרת אף צרתה מותרת.

(ב) מתני', שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה וכו', אומרים לו המתן וכו'. לעיל (יח): הוכיחה הגמ' ממתניתין, דר' יהודה בן בתירא סבר יש זיקה, ומשום הכי ממתין עד שייבם אחיו. וביאר הנמוקי יוסף (ג: מדפי הרי"ף), דאף דאיכא זיקה, מכל מקום אינה אלימא לאפקועי קידושי אחותה, אלא דמעכבתו מלכנס בלבד.

(ג) מתני', שם. הקשה הרשב"א, דמאחר שקידש אחותה, הוי אשתו מדאורייתא, ואמאי לא יפקיע את זיקת אחותה, וכדאמרין לעיל (כט:): גבי ג' אחיות שנפלו לפני ב' אחין, דאי מאמר קונה קנין גמור לבית שמאי, יעשה אחד מאמר בזו ותדחה חברתה, ויעשה חברו מאמר בשניה ותדחה זו. [וכן הקשו התוס' לעיל (יח): ד"ה אומרים]. והביא דיש מתרצים, דכיון

דיש זיקה נחשבות שתיהן מקודשות, ולמה תדחה היבמה מפני אחותה. ודחאם הרשב"א, דאם מחמת הזיקה נחשבת מקודשת לו, אמאי תפסו קידושין באחותה. והסיק, דבאמת כל האיסור לכנס אינו אלא מדרבנן מפני שנראית כאחות מקודשת, אך אם כנס כבר, לא חייבוהו להוציא משום האי חששא.

(ד) מתני', עד שיעשה אחין מעשה. הגירסא ברי"ף (יג: מדפי הרי"ף) "אחין הגדול". [וכן הגירסא במגילה (יח:), וצ"ל זאת הגרע"א (בגליון הש"ס שם)]. וכתב הנמוקי יוסף, דגדול לאו דווקא, אלא משום דמצווה בגדול, נקט גדול. וכן כתב הרמב"ם (בפירוש המשניות). והרשב"א ביאר, דנקט גדול לרבותא, דאפילו שיש גדול שמצוה עליה רמיה, לא אמרינן דמשום הכי אין זיקה על הקטן, וגם הקטן אסור לכנס עד שתתייבם.

(ה) מתני', שם. כתב הריטב"א, דאם לא עשה אחיו מעשה ועבר וכנס, עדיין לא פקעה ממנו הזיקה, וצריך להמתין שתתייבם. והתוס' לעיל (יח:): ד"ה שומרת והרא"ש (סימן כג) כתבו, דאם כנסה פקעה הזיקה ומותר באשתו.

(ו) גמ', רב ור' חנינא דאמרי תרווייהו מתה אשתו מותר ביבמתו. הקשה הרשב"א, איך אחר שהותרה היבמה תחזור ותתייבם, הכתיב "דרכיה דרכי נועם", וילפינן מינה לקמן (פז): דהיו לה בנים ומתו, אינה מתחייבת שוב ביבום. ותירץ, דאין כוונת הגמ' שחייבת ביבום, אלא דכיון דהותר איסור אשת אח שלה כשנפלה לייבום, שוב אינו חוזר לאיסורו ולעולם עומדת בהיתר ליבם. אלא דכל זמן שאחותה קיימת, אסורה משום אחות אשה, וכשמתה אחותה שפיר חוזרת להיתרה. וכתב בקובץ הערות (סימן א' אות ז), דאבא שאול דסבירא לעיל (לט:): דכל שאינו מכון למצוה כאילו פוגע בערוה, ודאי דפליג על סוגיין, דלשיטתיה בעינן לקיים המצוה כדי לדחות לאיסור אשת אח. ואילו הכא מבואר דאיסור אשת אח הותר. והריטב"א כתב, דכל ספק הגמ' הוא באופן שיש עוד אחים, דלא אדחיא מהאי ביתא, ומשום הכי מתה אשתו מותר אף הוא ביבמתו. אך אם לא היו עוד אחים והותרה לשוק, ודאי דאינה חוזרת להתירא הראשון. [וגם הרשב"א הביא לתירוץ זה ודחאו עיין שם].

(ז) תוס' ד"ה ואמאי, תימה דלא פריך מהך ברייתא לרב וכו'. הגרע"א תירץ קושיתם, דיש לומר דרב סבר כמאן דאמר אין זיקה (כמו שכתבו התוס' לעיל (כו:): ד"ה אבל), והך ברייתא סברה דיש זיקה ומשום הכי חולצת ולא מתייבמת, וכן כתב הערוך לנר.

(ח) בא"ד, ולישני דרבי אלעזר היא. הקשה הגרע"א, איך אפשר לשינויי דרבי אלעזר היא, כיון דמבואר בברייתא דלר' אלעזר מאמר דזיקה עושה נאסרה, והוא הדין לרבנן, דהרי לא נחלקו אלא בהותרה ואחר כך נאסרה. אבל בנאסרה מעיקרא גם לרבנן נאסרה.

(ט) גמ', אמאי לא אמרת ליה רבי אלעזר היא. הקשה המהרש"א, לפי מה שכתבו התוס' בד"ה מאי טעמא דהא דרב הכא בעי הותרה, משום דאירינן לענין איסור דאורייתא. אבל אי נאסרה באיסור דרבנן אף שנאסרה בפילה אינה נאסרת אי הותרה לאחר מיכן. אם כן רב נמי כר"א סבירא ליה היכי דנאסרה משום שגרשה אחיו מתחילה, דהוי איסור דאורייתא, והתם הא לא הותרה מתחילה. ותירץ בדוחק, דרב נמי סבירא ליה כמו שאמרה הגמ' לקמן אליבא דשמואל ורב אסי דרבנן נמי מודו לר' אלעזר היכא דנאסרה לאחר הנפילה. והרשב"ש כתב דליכא קשיא כלל, דהגמ' (קט:). ביארה סברת ר"א דסבר נישואין מפילים, ואם כן שפיר חשיב הותרה מתחילה. עוד הקשה לדברי התוס' אלו. היאך בעיא הגמרא לאוקמי למתניתין דנפלו ב' יבמות אחיות, דהאיסור משום אחות אשתו בויקה דרבנן, כר' אליעזר. דילמא בהא ר' אלעזר נמי מודה דחזרה

הדרה היומית

קידש. נמיהו למה שכתבו התוס' בד"ה אלא, דלריש לקיש גזור ארוסה אטו נשואה, לא קשה מידי. (ח.ו.ו.).

(ז) גמ', שם. הקשה הקובץ הערות (סימן ה' אות ט"ו), דסוף סוף עתה אינה יכולה להתייבם, ואמאי חשיב עולה ליבום. ותירץ, דלא בעינן שתהיה ראויה עתה לביאה בפועל, אלא סגי בכך שעומדת ליבום דומיא דנדה, שאף על פי שאסורה עליו, מכל מקום שפיר נחשבת עולה ליבום.

(יח) רש"י ד"ה הרי קטנה, בתוה"ד, וספק צרת ערוה. כתב המהרש"א, דמה שנקט רש"י ספק צרת ערוה, לא דווקא. דהרי גם אם יבוא אליהו ויאמר שהיה קרוב לה, מתייבמת, ואין צריך לטעם דאי אפשר בלאו הכי. אלא נקט כן להזהר אמנא דלא מהני ידיעת אליהו. והרש"ש תמה על דבריו, דאם כוונת רש"י בספק קרוב לה או לו, מה שייך לומר דהיא בת יבום מדאורייתא, הרי עומדת בספק. אלא על כרחך שכוונת רש"י על הספיקות דרבנן, כגון כתב בכתב ידו דלעיל (ל:), ובהא באמת לא מהני ידיעת אליהו.

(יט) גמ', עמד בדין וברח נזונת משל יבם. כתב רש"י ד"ה נזונת, דהוא משום קנס. והרמב"ן ביאר, דאינו משום קנס, דהרי איתא בירושלמי בכתובות (פ"ה ה"ד) דחלה גם הוי כברה, ומה טעם יקנסוהו. [ובתוס' ד"ה עמד כתבו, דשפיר יש לקנסו על הא שלא מיהר מיד לכונסה קודם שיחלה]. ומשום הכי ביאר, דהוויא כארוסה שהגיע זמנה להינשא, דקיימא לן נזונת משל הארוס. ורבינו אברהם מן ההר כתב, דבארוסה שהגיע זמנה להינשא, וחלה הארוס, אינו חייב לזונה. והכא טעמא, דמכי תבעתו ליבם הוי כעומד תחת הבעל, וחייב לזונה כדרך שבעלה חייב.

(כ) תוס' ד"ה עמד, בסוה"ד, ולמאי דפרישית דבשלא ברח וכו'. הרא"ש (סימן כה) הוסיף לבאר, דליכא ראייה מההיא דכתובות (קז:). "אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא", דאיכא למימר דבאמת משעה שמתחייב לזונה יש לה מזונות. וכוונת הגמ' להוכיח, דעל כרחך לא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך קודם שברח, דהרי עדיין לא התחייב במזונות. אך סיים, דאם כן היה לגמ' לומר דהרי לא מחויב במזונותיה.

דף מב ע"א

(א) גמ', איסור לאו לא כל שכן. הקשה הערוך לנר, מאי איסור לאו לשוק איכא הכא, הרי חלצה. ותירץ, דיש לחוש שמא מעוברת ולד בן קיימא, ואינה נפטרת על ידי חליצה, אלא על ידי הולד.

(ב) תוס' ד"ה לאחר שלשה, בסוה"ד, אבל לענין גזירה שמא ישא אחותו וכו'. התרומת הדשן (רכ"ד) הביא מגליון תוס' שהוסיף, "אבל לענין לגזור אטו נשואה, איכא למיגזר בשומרת יבם טפיה, דקרובה לביאה", וביאר, דלכך כוונת תוס' דידן. וכן נראה מדברי תוס' הרא"ש.

(ג) תוס' ד"ה מאי שנא מגט, בתוה"ד, וטעמא מפרש וכו'. הקשה הרש"ש, מאי שייך האי טעמא לחליצה, הרי אסור לחלוץ תוך ג', ומשום מילתא דלא שכיח אין צורך לתקן איסור. וביאר, דטעם התוס' באמת לא קיימא למסקנא, והטעם הוא, דרבנן תיקנו להמתין ג' חדשים משעה שהותרה להינשא, ואם כן הוא הדין לענין חליצה יש למנות את הג' חדשים משעה שחלצה והותרה להינשא. ובתוס' הרא"ש כתב, דאף על פי שאינו דומה לגט, דהרי לכתחילה אין לחלוץ תוך ג', וגם אם אירע כן אין לחוש כל כך כמו בגט, מכל מקום מדמינן דכיון שהחמירו כל כך בהבחנה, יש להחמיר גם הכא.

(ד) בא"ד, שם. הקשה הישרש יעקב, מה שייך לגזור בחליצה שלא יאמרו ב' נשים וכו', הרי חליצת האחת פוטרת אף את חברתה.

(ה) גמ', להבחין בין זרעו של ראשון וכו'. כתב הקרן אורה, דהאי דינא

להיתרא הראשון. ונלכאורה נראה דר' אלעזר התם (קט.). אמר כן אפילו בקטנה שהשיאיה אחיה ואמה דהווי מדרבנן וכן הגירושין, ואם כן חזינן דלשיטתו אף באיסור דרבנן, אפילו בהותרה מתחילה נאסרת.

(ו) גמ', הדר אמר אימור דאמר ר' אלעזר וכו'. עיין מה שכתבו התוס' ד"ה הדר אמר, וביאר הערוך לנר כוונתם דהא אית ליה לרבא לקמן (קט.). דטעמיה דר' אלעזר משום גזירה מפני שהכל בקיאים בגירושין, ואין הכל בקיאים בחזרה, ויאמרו שמייבם גרושת אחיו. ואם כן אין הטעם משום נאסרה. אלא דיש לומר דרב סבר כמו שביאר אביי שם דהוא משום נאסרה. ואף דלכאורה נראה דרב המנונא הכא הקשה למאי דשתיק רבא. והא יש לומר דרבא לשיטתו וממילא אין מה להקשות לו. מדברי הרשב"א כאן נראה דרב המנונא לא הקשה לרבא אלא לרב. והריטב"א ביאר דסוגיין אזלא לפי מה שביאר רבא ועיין מה שכתב הערוך לנר לפי דבריו. [ודברי הריטב"א צרכים עיין שם].

(יא) מתני', חוץ מן הארוסות שביהודה וכו'. כתב התוס' יו"ט, דהוא הדין נשואות שביהודה לא יתארסו, דמשום שליבו גס בה, יש לחוש שמא יבעל. וכן הביא הערוך לנר בשם הראב"ן. והקשה דבלשון הבריייתא בכתובות (יב). מבואר, דהיחוד היה שעה אחת קודם כניסתן לחופה, ואם כן מה מקום יש לחוש שנבעלה, הרי היה עליה להמתין ג' חדשים עד שתכנס לחופה. אמנם אגוונא דמתניתין ליכא קושיא, דיש לומר דמת באותה שעה שלאחר אירוסין. וכתב דלפי מה שפירש הרמב"ם בפירוש המשנה בכתובות (שם) דהיו ימחדים מיד לאחר האירוסין ליכא קושיא, אבל נשאר בצריך עיון דהוא דלא כלשון הבריייתא שם.

דף מא ע"ב

(יב) גמ', אלא לא תחלוץ אמאי. הקשה בתוס' רבינו פרץ, אמאי לא נימא דגזור חליצה אטו יבום, כדרך שגזור אירוסין אטו נישואין. ותירץ, דאירוסין ונישואין משכחת לה בחד איתתא, ומשום הכי יש לגזור הא אטו הא. אך חליצה ויבום דלא משכחת לה בחד איתתא, דלמא אין לגזור הא אטו הא. ועוד, דאירוסין ונישואין תרווייהו לקרב, ומשום הכי יש לגזור הא אטו הא. אך חליצה שהיא לרחק, אין לגזור אטו יבום שהיא לקרב.

(יג) תוס' ד"ה אלא ארוסה, ואם תאמר לריש לקיש וכו'. הרשב"א כתב, דקושיית הגמ' עתה היא לכולי עלמא, ואליבא דריש לקיש נמי אוקמא הגמ' למתניתין כר' יוסי.

(יד) גמ', מתיב רב חנינא הספקות וכו'. הקשה הריטב"א, מאי קושיא דלמא שאני גוונא דבריייתא דמשום דליכא לברורי, יש לה לחלוץ, כדרך שאחות חלוצה ואחות זקוקה דאי אפשר לה בלאו הכי חולצת. עוד הקשה, אמאי לא מקשינן ממתניתין דלעיל (ל:). וכולן שהיו בהן קידושין או גירושין בספק הרי אלו הצרות חולצות ולא מתייבמות. [וכן הקשו התוס' בד"ה הספקות]. ותירץ, דמשום הכי דקדקו להקשות דווקא מהבריייתא, דמשמע דאיירי נמי באופן שהוכרו ואחר כך נתערבו, דבאופן זה שייך שיתברר, ואפילו הכי לא אמרינן שימתין עד שיתברר אלא חולצת.

(טו) גמ', שם. הקשה הערוך לנר, מאי קושיא, דלמא שאני גוונא דבריייתא דהוי רק ספק איסור אחות זקוקה, ומשום הכי עולה ליבום קרי לה. אבל במתניתין דהוויא ספק אשת אח שלא במקום מצוה, דהוא ספק איסור דאורייתא, לא חשיב עולה ליבום.

(טז) גמ', הכי השתא התם אם יבוא אליהו וכו'. הקשה בתוס' רבינו פרץ, וכן התוס' לעיל (לה:). ד"ה תגלי, דאכתי תקשה לריש לקיש לעיל (לה:), דסבר תיגלי מילתא למפרע לא אמרינן. ותירצו, דלעיל מיירי בדבר העתיד להיות, אבל הכא יכול להתברר בזמנו על ידי עדים שיראו את מי

הדרג הירומי

מסכת יבמות דף מב – דף מז

כב מרחשוון – כג מרחשוון תשע"ה

פירש, ד"וכן כל שאר הנשים" קאי ארישא, דהיבמה לא תחלוץ ולא תתיבם, ושפיר מקשינן דהיינו בתולה היינו ארוסה. והקשה **הערוך לנר**, מאי סלקא דעתך דבתולה שאינה יבמה תתצטרך להמתין. ועוד, מאימתי נמנה לג' חודשי ההמתנה. אלא כוונת הגמ', דכיון דמתניתין אתי לאשמעינן דגזרו ארוסה אטו נשואה, אמאי הוצרכו להשמיע גם בבתולה אטו בעולה.

(יג) **רש"י ד"ה עקרה**, שנעקר רחמה ונטלה האם שלה. הקשה **הערוך לנר**, אמאי לא פירש רש"י כדפירש **בעירובין** (מז). **ד"ה עקרה**, שהיא עקרה מחמת מזל שנישאת לג' בני אדם, ולא ילדה להם. ותירץ, דרש"י נקט הכא אליבא דהלכתא, (באבן העזר ס"ט) ועל פי מה שפירש **לעיל** (כו). דגם בנישאת לג' בני אדם ונתגרשה, יש לה דין קטלנית. ואם כן אף לאחר ג' חדשים אינה יכולה להנשא. ומה שפירש בעירובין אפשר ליישב בדוחק, על פי מה שכתב **הרמ"א (שם)** בשם **יש אומרים**, דבנפל ומת לא הויא קטלנית.

(יד) **רש"י ד"ה או שאינה ראויה לילד**, לאיתווי מחמת סמא או חולי. כתב **הערוך לנר**, דנראה דרש"י לא גרס בברייתא "או חולה", ומשום הכי פירש דאינה ראויה לילד מחמת חולי, דאי נימא דגרס כן, על כרחך דאינה ראויה לילד אינו מחמת חולי. אך **המהרש"ל** כתב, דכוונת רש"י דאינה יכולה לילד מחמת חולי שיש לה ברחם.

(טו) **גמ', ר' יהודה מתיר ליארס ולהנשא מיד**. הקשה **הרשב"א**, הרי **בכתובות** (לז). לענין גיורת שנתגיירה ושבויה שנפדית ושפחה שנשתחררה, גזר ר' יהודה קטנה אטו גדולה, וגם קטנות יתירות על ג' שנים ויום אחד, צריכות להמתין ג' חדשים, ואמאי לא יגזור רדופה אטו שאינה רדופה. והביא, דיש גורסין "ר' יוסי", ובאמת לר' יהודה צריכות להמתין אטו אינה רדופה. עוד כתב, דיש שאינם גורסין יתירות על ג' שנים ויום אחד, ולדבריהם ר' יהודה לא גזר קטנה אטו גדולה.

(טז) **תוס' ד"ה רבי יוסי, בתוה"ד**, ועוד היכי מוכח בגמ' דהדר ביה ר' יוחנן ממתניתא דכרמא וכו'. כתב **הרש"ש**, דבתוספתא הגירסא "לא ינשאו ולא יתאסרו", אלא שהגמ' קיצרה לשון התוספתא, ושפיר מוכח דר' יוחנן הדר בו.

(יז) **בסוה"ד**, ואר"ת דגרס בברייתא דרדופה רבי יוסי מתיר ליארס וכו'. הקשה **המהרש"א**, דאכתי לא יתיישב לגירסא זו מה שהקשו מאי ראיא איכא ממתניתא דכרמא, דלמא לינשא קאמר אבל ליארס שרי. ותירץ **הישרש יעקב**, דכי היכא דצריכות להמתין דרדופה קאי איירוסין, הוא הדין הצריכה להמתין דאיירא בה מתניתא דכרמא היינו לענין איירוסין ושפיר מוכח דר' יוחנן הדר ביה.

(יח) **תוס' ד"ה סתם**, ואם תאמר והא אמרינן בריש מסכת ביצה. **הריטב"א** תירץ, דמה דאמרו סתם ואחר כך מחלוקת אין הלכה כסתם, אינו בודאי שאין הלכה כסתם, אלא דאינו כמחלוקת ואחר כך סתם דלעולם הלכה כסתם.

(יט) **גמ', מסתמין ואזיל ר' אבהו אכתפיה דר' נחום שמעיה**. ביאר **הערוך לנר**, דקא משמע לן בהא דמסתמין ואזיל. דאף דקיימא לן **במגילה** (כח:), דאסור להשתמש במי ששונה הלכות, ומשמע שאפילו הוא תלמידו. מכל מקום כל שהסמיכה היא לצורך הלימוד, שתהא דעתו צלולה לענות על שאלותיו, שרי.

דף מב ע"א

(א) **גמ', אמר ליה והתנן מטרק של פשתן וכו'**. הקשה **הערוך לנר**, הא קושיא זו קשה על ר' יוחנן שאמר הלכה כסתם, אף בלא דברי ר' אבהו

אינו אלא מדרבנן, והילפותא מקרא ד"ולורערך אחרירך" אסמכתא בעלמא הוא. דהרי מדאורייתא אזלינן בתר רובא דיוולדות לט', והוא של הראשון, **ולקמן** (ק): דרשינן מהאי קרא דרשה אחריתא.

(ו) **רש"י ד"ה ויפטור את יבמתו, בסוה"ד**, וסתם עובדת כוכבים זונה היא וכו'. הקשה **בתוס' רבינו פרץ**, הא כיון דדעתה להתגייר, מנטרה נפשה ואינה מזונה. ומשום הכי ביאר, דיש לחוש שמא הוא בן ט' לראשון והותרו שלא בקדושה ואינו יכול לייבם את אשת אחיו שנזרע בקדושה, כדאיתא **לקמן** (צז). וכן הקשה **המהרש"א**, והוסיף להקשות, דאם כן מאי מתיב רבא מאי להבחין איכא בגר וגיורת, הרי שפיר בעינן הבחנה, משום דיש לחוש שמא בגיורת זינתה ואינו מבעל זה.

(ז) **גמ', וכי מלו ג' חדשים לבודקה**. פירש **רבינו אברהם מן ההר**, דאף דאמרינן **בנדה** (ד). דהזרע שוהה ג' ימים עד שנקלט, מכל מקום רוב הנשים עוברין ניכר ג' חדשים מביאת העיבור, ולא מקליטת הזרע.

(ח) **גמ', שם**. הקשה **הרש"ש**, הרי מסקינן **לעיל** (לז). דמיעוט אין ניכר עוברין, ואם כן יש לומר דמשום הכי לא סמכו על בדיקה. ותירץ, דעל ידי הילוכה אינה ניכרת, אך על ידי בדיקה שפיר ניכרת. **וברבינו אברהם מן ההר** כתב, דעל כרחך רבנן סמכו על רוב, ומשום המיעוט אין להמתין. [ועיין בדבריו באות הקודמת].

(ט) **גמ', אלא סתם מעוברת למינקה קיימא**. הקשה **הריטב"א**, אמאי לענין דין המתנה, לא ביארו דהחשש שמא תתעבר ותילד ויעבר חלבה. ותירץ, דרק במעוברת ודאי חיישינן להא, אבל מספק שמא מעוברת אין לחשוש להא, ומשום הכי ביארה הגמ' טעמים אחרים לדין ההמתנה. **ובנודע ביהודה** (אה"ע סימן י"ח) כתב, דלא מיבעיא לשיטת **רבינו שמשון בתוס' ד"ה סתם**, דגרשה מינקת שאינה משועבדת לבעלה להניק מותרת להנשא מיד, דניחא, משום דבאו ליתן טעם גם לגרושות. אלא גם לשיטת **רבינו תם** (שם), דגרשה מינקת נמי אסורה להנשא, יש לומר דכאיכא דבדידיה ליכא חשש משום דממסמס ליה בביצים וחלב כמבואר בסוגיין, הכי נמי בספק בן ידידה, ממסמס ליה בביצים וחלב ואין לחוש לשמא תתעבר, ומשום הכי הוצרכו לטעמים אחרים. ובסוף דבריו הסיק, דהוצרכו לטעמים אחרים משום גר וגיורת דהוא בן ידידה וחייס עליה וליכא חשש אם תתעבר.

(י) **תוס' ד"ה סתם**, דגרשה מינקת מותרת וכו'. **הרא"ש** (סימן כ"ו) כתב, דגרשה מעוברת נמי מותרת. וכתב **הנודע ביהודה** (אבה"ע סימן י"ח), דמהא דהתוס' לא הזכירו אלא מינקת, משמע דמעוברת אסורה. וביאר טעמם דבשלמא מעוברת דבין גרשה ובין אלמנה נקראת "מעוברת חבירו", יש לומר דגזרו גרשה שאינה משועבדת אטו אלמנה משועבדת לבעלה ואסרו עליה להנשא. אבל מינקת שאין שמה "מינקת חבירו" דהרי בנה הוא ומניקה אותו מחמתה, אין סיבה לגזור גרשה אטו אלמנה.

(יא) **בא"ד**, משום דלא משעבדא ליה להניק. **הריטב"א** כתב הטעם, דלא כסיפא לה לתבוע הבעל, וחייס על בנו וממסמס ליה בביצים וחלב. ובדעת **רבינו תם** ביאר, דכיון דאינה יכולה לתבועו אלא על ידי שליח, וכדאיתא **בכתובות** (פח:), כסיפא לה מילתא לתבועו. **ובאור זרוע** (תרכ"ט) כתב, **דרש"י** (שם) **ד"ה ארוס וארוסתו**, העמיד הסוגיא בכהן. ולדבריו אין ראייה דבכל גרשה בעינן דווקא על ידי שליח.

דף מב ע"ב

(יב) **גמ', הי נינהו בתולות והי נינהו אלמנות**. פירש **רש"י ד"ה הי נינהו**, דהיכי משכחת לה בתולה יבמה, אם לא ארוסה. וביאר **המהרש"א**, דהוקשה לו הרי פשיטא ששייך בתולה שאינה מאורסת. ומשום הכי

הדרה היומית

תספורת, או דקאי על תכבוסת דגיהוץ.

(י) **תוס' ד"ה במקום**, והר"ר יעקב מאורלייני"ש הביא מהך גירסא דאשה מותרת בנטילת שער. **הרמב"ן** הקשה לשיטה זו, מאי ראיא איכא מהא דהתירו לאשה לגלח שיערה באבל, הרי הטעם שהתירו לה היינו משום דניווול הוא לה, ואינו משום קולא דאבל, ומשום הכי לא חששו לה בתשעה באב, דלניווול דחד יומא לא חיישינן.

דף מג ע"ב

(יא) **גמ'**, **ולית ליה לרבי יוסי להבחין וכו'**. **הערוך לנר**, דייק, דלכאורה נראה מקל וחומר דרב חסדא, דידע מהברייתא שהובאה בהמשך סוגיין, דימי האבול לר' יוסי הם ל' יום. דאי לאו הכי, מנלן דימי האבול הם ל' יום, דלמא איירי דוקא בתוך ז' שאסור אפילו בתכבוסת, ומשום הכי אסור ליארס. ואם כן הקשה, דבהאי ברייתא מבואר להדיא דר' יוסי חשש להבחנה. ותירץ, דר' חסדא ידע רק לרישא דהאי ברייתא, או דאמר כן מסברא, דאילו תוך ז' פשיטא ומה חידש ר' יוסי, ולא ידע מהברייתא.

(יב) **תוס' ד"ה ולית ליה**, ורדופה וחברותיה דנקט **לעיל** משום ר' מאיר. הקשה **המהרש"א**, דלדבריהם לא יתבאר מה שהקשו **התוס' לעיל** (מב): **בסוף ד"ה רבי יוסי**, לגירסת **רבינו תם** בברייתא דרדופה, שגרס ר' יוסי מתיר ליארס, דליארס אפילו נשואה שרי, ואמאי נקטה הברייתא רדופה. משום דיש לומר, דנקט רדופה משום ר' מאיר. ותירץ, דדוחק לומר כן, ורק בסוגיין דלא קאי למסקנא, ביארו כן, אבל אליבא דאמת אין לומר כן.

(יג) **גמ'**, **איכא בינייהו נשואה ליארס**. ביאר **הריטב"א**, דלר' יהודה שרי, דכי היכא שלא גזרו ארוסה אטו נשואה, כן לא גזרו אירוסין אטו נישואין. אבל ר' יוסי סבר, דשאני ארוסה אטו נשואה דלא הוי בחד איתתא, ומשום הכי לא גזרו הא אטו הא. אבל אירוסין אטו נישואין דמשכחת בחד איתתא, שפיר גזרינן.

(יד) **גמ'**, **שאני אבלות חדשה מאבלות ישנה**, ושאני אבלות דרבים מאבלות דיחיד. ביאר **רש"י ד"ה אלא**, דתשעה באב דהוי אבלות ישנה ואבלות דרבים קילא. והקשו **התוס' ד"ה שאני** וכן הקשה **הרמב"ן**, דאכתי איכא קל וחומר, ומה תשעה באב דאף דאבלותו קלה, מכל מקום החמירו לענין כיבוס, ואפילו הכי לענין אירוסין הקילו. כל שכן לענין אבל דיחיד, שלא החמירו לענין כיבוס, שיש להקל גם לענין אירוסין. ותירץ, דבאבלות ישנה, אדרבה משום דקילא ראו צורך להחמיר בכיבוס, אבל באבלות חדשה לא הוצרכו להחמיר כן. ולענין אירוסין להיפך, משום דבאבלות דרבים לא יבואו לזלזל באבלותם משום שמחה דיחיד, אבל כשהיחיד אבל, יש לחוש שאם נתיר לו ליארס, יבוא להתיר גם סעודה או אף לכונסה, ומשום הכי אסרו.

(טו) **תוס' ד"ה שאני**, **בתוה"ד**, אי נמי נישואין נקט לאשמועינן דאפילו נישואין שרי מיד לאחר שלושים יום. **הרא"ש** (סימן כ"ז) הוסיף, דעל כרחך לאשמועינן היתר נישואין אתי, דאי נימא דלאשמועינן איסור מיד, תיפוק ליה משום דאסור להכנס לבית השמחה עד ל' יום. ובנישואין גם בלא סעודה יש שמחה.

(טז) **בא"ד**, ונראה לרבינו תם וכו'. **הרא"ש** (שם) הוסיף, דרבינו תם היה מפרש, דסלקא דעתך דשאני נישואין ידידה משום פריה ורביה, ולא דמי לנישואין דאחריני. **ובקרנן נתנאל** (אות ח') ביאר דבריו, דהברייתא **במועד קטן** לאשמועינן איסור אתי, ולא תיפוק ליה מבית השמחה. משום דהוה אמינא דבנישואין ידידה משום מצות פריה ורביה נתיר לו אפילו באבלותו. וכתב, דמדברים אלו יש ללמוד, דאף על גב דעל אביו ואמו אסור להכנס לבית השמחה כל י"ב חודש, מכל מקום בנישואין ידידה

שאמר שסתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם. ותירץ, דבלא ר' אבהו יש לומר, דשמא יש ברייתא דנחלקו בה, ומשום הכי לא פסקו כסתם מתניתין.

(ב) **גמ'**, **זו דברי ר' שמעון**. ביאר **הים של שלמה** (סימן לב), דזו דברי ר' שמעון לא קאי אלא ארישא, ד"וכולן שנטלו אחת אחת בפני עצמן טמאות", דמבואר, דגם בלא תיקון טמאות, והיינו בקתייהו או באליתמא. ועל הא פליגי רבנן וסברי, דגם בנטלו אחת אחת ממסרק של פשתן, בעי הכנה דומיא דמסרק של צמר. ומשום הכי **הרמב"ם** (פי"א מכלים ה"ג-ד) פסק כמתניתין, ולא חש להא דאמרו אין הלכה כהאי סתמא, ונכבר הקשה כן **הכסף משנה**. משום דאין הלכה דוקא בהא דנטלה אחת אחת במסרק של פשתן לא בעי תיקון.

(ג) **גמ'**, **שלח רב חייא בר אבין מארסין תוך ג'**. הקשה **הערוך לנר**, וכי ר' חייא בר אבין פליג אמסקנא דר' יוחנן **לעיל** (מב): הדר בו, וסבר דאין הלכה כר' יוסי אלא כר' מאיר שגזרו אירוסין אטו נישואין. ותירץ, דהא דלא פסק ר' יוחנן כר' יוסי היינו בהא שהתיר לארוסות להנשא. אבל ליארס תוך ג' שרי, דלענין זה אין להוכיח ממתניתא דכרמא, וכדהקשו **התוס' לעיל** (מב): **ד"ה ר' יוסי**, דלמא מתניתא דכרמא איירי רק לענין לינשא. אמנם לדברי **הרש"ש** (**לעיל** מב: אות טז), דבתוספתא איתא להדיא, דאף לא יתארסו, הדרא קושיתו.

(ד) **גמ'**, **שם**. ביאר **הקרבן אורה**, דרב חייא בר אבין סבר, דלהכרת העובר לא בעינן ג' חודשים שלמים. ומה דלא התיר אף נישואין בכהאי גוונא, היינו משום דלענין נישואין יש להחמיר ולחוש לנשים שאין עוברן ניכר אלא בג' חודשים שלמים.

(ה) **גמ'**, **וכן היה ר' אלעזר מלמדנו וכו' רובו של ראשון וכו'**. ביאר **המהרש"א בנדה** (ח: ד"ה בפרש"י), דר' אלעזר פליג אהא דלענין הבחנה בעינן ג' חדשים, אלא סגי ברוב ראשון ורוב אחרון ואמצעי שלם, וכדפירש **רש"י בפירוש התורה** (בראשית לח, כד). **והערוך לנר** כתב, דלכאורה מהא דר' חייא בר אבין הביא את דברי ר' אלעזר כראיה לדבריו, נראה דגם ר' אלעזר איירי רק לענין אירוסין, אך לענין נישואין לכולי עלמא בעינן ג' חדשים שלמים.

(ו) **גמ'**, **אמר ליה רב אשי לאמימר וכו'**. הקשה **הערוך לנר**, הרי בג' חדשים הוי על כל פנים חדש אחד חסר, ואם כן גם לרב ושמאל שרי ביום הפ"ט. ותירץ, דאיתא **בירושלמי** (פ"ד הי"א) דלרב ושמאל בעינן הן ועיבוריהן.

(ז) **רש"י ד"ה אלימתא**, עבות ואינם צריכות בית יד. **הר"ש בכלים** (פי"ג מ"ח) ביאר, דבאלימתא ראיות לכתוב בהן, כמבואר (שם מ"ה) לענין מחט של סקאין שכשניטל חורה, דטמאה משום שראויה לכתוב בה. **ובערוך לנר** פירש להיפך, דבעבות, צריכות תיקון משום עוביין, אך דקות, גם בלא תיקון ראיות.

(ח) **גמ'**, **מקום שמותר לכבס אינו דין שמותר ליארס**. **ברש"י ד"ה מקום** ביאר, דהיינו תוך ל' דאבל, שמותר לכבס. (עיין באות הבאה) **והתוס' במועד קטן** (כג). **ד"ה כל שלושים** הביאו בשם **ריב"א**, שאבל אסור בתכבוסת תוך ל'. ומה דאמרו בסוגיין שמותר בתכבוסת, היינו אלו השנויים שם (יג): שהתירו להם לכבס ולספר ברגל, ובתשעה באב לא התירו להם, משום דיכולים להתמתין עד אחר תשעה באב דאין איסורו מושך.

(ט) **רש"י ד"ה מקום שמותר לכבס**, דאבל אין אסור בתכבוסת אלא שבעה ימים. **הגרע"א** (בגליון הש"ס) הקשה מדברי **רש"י במועד קטן** (יט). **ד"ה שמונה ימים**, דמבואר מדבריו, שאיסור תכבוסת נוהג כל שלושים. **והמהרש"א** (שם) כתב, דהוא טעות סופר ברש"י, וקאי רק על איסור

הדרג הירמי

מסכת יבמות דף מז – דף מד

כג מרחשוון – כד מרחשוון תשע"ה

שרי, משום מצות פריה ורביה.

(ז) **בא"ד**, משום דצריכה להמתין עדיין לינשא עד שלשה חדשים. הקשה **הערוך לנר**, דאכתי יקשה לשינויא קמא דגמ' דר' יוסי הבחנה לית ליה, אמאי לא חילקה הבריייתא בין יש לו בנים לאין לו בנים. ותירץ, דכיון דשינויא קמא נדחה מכח הבריייתא, כדהובא **לעיל** (אות יא), לא חשו ליה.

דף מד ע"א

(א) **גמ'**, כי היכא דנימטייה עונה בחודש. פירש רש"י ד"ה עונה, דהיינו עונה דתלמיד חכם דהיא משבת לשבת, דמטי לכל חדא עונה בחודש. והקשה **הריטב"א**, הרי מתניתין מייירי אף בסתם אדם דעונתו מיום ליום, ואמאי נקטו דווקא עונה בחודש. ותירץ, דכיון דאשה הקנו לו מן השמים, סגי בעונה כל דהוא, אלא דרבנן השיאוהו עצה טובה שינהג במנהג תלמיד חכם כי היכי דמטי עונה לכל אחת בחודש. והוסיף **התוס'** יו"ט, דכי היכא דאמרין **לקמן** (קיא): דלא מצי לאוקמיה אנפשיה טפי משלושים יום, כן נמי אשה מצטערת ביותר אם אינה מקבלת עונה פעם בחודש, ומשום הכי השיאוהו עצה טובה לנהוג בעונת תלמיד חכם.

(ב) **גמ'**, ונחלוץ לתרווייהו. ביאר **הקרן אורה**, דהא דלא דחו כדדחו לקמן דכיון דאינן עולות ליבום, אינן עולות אף לחליצה. כדדרשינן מקרא ד"ואם לא יחפור". היינו משום דבאחת מהן עולה ליבום, שפיר קרינן בהו עולות ליבום ויכולות לחלוץ.

(ג) **גמ'**, אמר קרא בית חלוץ הנעל. הקשה **הרש"ש**, הרי האי קרא קאי על החולץ, ולא על המת, ואיך דרשינן מינה דחולץ רק לאחת מהן. ותירץ, דדרשינן מהיתור ד"בית", ומסרסין לקרא, ודרשינן חלוץ נעל בית, דהיינו שחולץ רק אחת מן הבית.

(ד) **תוס'** ד"ה ונייבם לחדא, בתוה"ד, ונראה דל"ג לה וכו' כדאמר לעיל דאינו חולץ ב' בתים. **הרמב"ן** כתב, דשפיר גרסינן לה, דאף דממעטין דאינו חולץ לתרווייהו, אינו משום דנפטרות שתייהן בחליצת האחת, כמו שאין ב' נשים נפטרות בגט אחד. וכיון שחברתה שלא נחלצה עדיין זקוקה. הוה אמינא דמשום שאינה יכולה לחלוץ, על כרחיה תתייבם. ואתא קרא ד"לא יבנה" לדרוש, כיון דלא בנה שוב לא יבנה. והוסיף, דאף **לעיל** (י): מחייב ריש לקיש כרת בצרת חלוצה, נוכן הקשו שם **התוס'** בד"ה איהו. אינו משום היתור, דהרי דרשינן להא בסוגיין שהאחת נפטרת בחליצת חברתה. אלא כיון דאינה נופלת ליבום, שוב הדרא עליה כרת דאשת אח.

(ה) **בא"ד**, ואינו חולץ לשני בתים משמע שהשניה מותרת. הקשה **המהרש"א**, לדבריהם דמשמעות אינו חולץ לשני בתים, היינו דהשניה פטורה לגמרי. נבאר הכי נמי דרשה "דבית אחד הוא בונה", ומאי מקשינן דנייבם לחדא ויחלוץ לחברתה. ותירץ **הערוך לנר**, דבשלמא לענין חליצה, שאין איסור לחלוץ לשניה, כמבואר בבית יוסף (קס"א) [נמקור דבריו **מלקמן** (ג)], שפיר יש לומר דקא משמע לן קרא, דחברתה מותרת לשוק. אבל לענין יבום, דיש איסור לייבם את השניה, יש לומר דהקרא אתי לאסור, אך אכתי אינה מותרת לשוק בלא כלום.

(ו) **גמ'**, כל העולה ליבום. הקשה **הריטב"א**, מאי סלקא דעתך, הרי כלל ברור הוא בכל הש"ס דכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה. ותירץ, דהוה אמינא דכיון דעלתה ליבום בשעת נפילה, דהרי היה יכול לייבם לאיזו שיחפור, שפיר עולה לכלל יבום קרינן בה. קא משמע לן, דבעינן דגם בשעת חליצה תוכל לעלות ליבום.

(ז) **גמ'**, ועוד שלא יאמרו בית מקצתו חלוץ וכו'. **התוס'** בד"ה ועוד כתבו, דלא גרסינן לה, משום דאי מדאורייתא חייבת בחליצה, לא היו רבנן

פוטרים אותה משום גזירה. והנמוקי יוסף (יד: מדפי הרי"ף) כתב, דכוונת הגמ', דיש גם טעם מדרבנן לפוטרה. והרשב"א ביאר, דהגמ' באה ליתן טעם אמאי מדרבנן לא נחייבה בחליצה, ולזה אמרו דאיכא גזירה דלא יאמרו וכו'.

(ח) **תוס'** ד"ה כי, תימיה דאם כן למה לי קרא וכו'. **הערוך לנר** תירץ, דלשיטת **הב"ח אבן העזר** (ריש סק"א) דיש איסור לחלוץ השניה אם כן אף דלא בעינן לילף הפטור, אתי ללמד האיסור. ואף לשיטת **הב"י** דפליג עליה (שם) וסבר דליכא איסור. היינו דוקא למסקנא, אבל להאי סלקא דעתך הווי מוקמינן הקרא לאסור.

(ט) **גמ'**, אמר רב יוסף כאן שנה רבי וכו'. ביאר **הרשב"א**, דרב יוסף סבר כדאמרין **לעיל** (יא): דכשרה היינו כשרה לעלמא, ופסולה היינו פסולה לכהונה. ומשום הכי ביאר רב יוסף דהוא משום דלא ישפוך אדם מי בורו וחבירו צריך להם, דאי נימא דפסולה היינו פסולה לו, נימא דהיינו טעמא משום דאסורה לו. והביא **ד"ש מפרשים** שביארו דמתניתין משמע, דאם בא לחלוץ, על כורחו יחלוץ לפסולה. ולדבריהם, גם אי נימא דפסולה לו, שפיר מוכח דלא ישפוך אדם מי בורו, דאי לא תימיה הכי, אם בא לחלוץ, אמאי על כורחו יחלוץ לפסולה. עוד כתב, דלא קשיא לשיטה זו, מדאיתא **לעיל** (כו:), דאין חליצה פסולה פוטרת את המעולה. דהני מילי בפסול מחמת זיקה, או בשפסל זיקתו בגט או במאמר, אבל בשאר פסולין לא. (וכבר האריך בענין זה **לעיל** כו:).

(י) **גמ'**, אי אמרת בשלמא איירי בה וכו'. הקשה **הרמב"ן**, אמאי רבי עקיבא איירי בה, הרי לדבריו איכא נמי ממזר מחייבי לאוין. ותירץ, דרבי עקיבא הכי קאמר, המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו, דהווי חייבי לאוין, דינם כנושא קרובת גרושתו, דהווי חייבי כריתות.

(יא) **גמ'**, ודלמא הא קא משמע לן דיש ממזר מחייבי כריתות. הקשה **הערוך לנר**, מנין דקרובת גרושתו היינו אחות גרושתו דאסורה רק בכרת, דלמא איירי באם גרושתו, או בת גרושתו, דחייב עליהן מיתת בית דין. ותירץ, דלאשמועינן דיש ממזר מחייבי מיתת בית דין, לא בעי. ועל כרחך דאתי למימר דיש ממזר מחייבי כריתות.

דף מד ע"ב

(יב) **גמ'**, מאן הכל מודים שמעון התימני. ביאר **הרשב"א**, דאילו לר' יהושע דסובר **לקמן** (מט:), דאין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין, הולד אינו פגום, כדאיתא **לעיל** (טו:), דדריש היא תועבה ואין בניה תועבין.

(יג) **רש"י** ד"ה שכן היא, בתוה"ד, ומשמע ב' חילולים. **לעיל** (טו:), פירש **רש"י** בד"ה היא עצמה, דילפינן לה מדכתיב "לא יחלל זרעו בעמיו", ועמיו היינו אשתו. והמהרש"א (שם) העיר, דבתמורה (ה:), משמע כדברי רש"י בסוגיין.

(יד) **גמ'**, ועוד היא תועבה כתיב ואין בניה תועבין. הקשה **המהרש"א**, דכיון דליכא למילף קל וחומר מאלמנה, משום דמה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת. מהיכי תיתי לפסול בנה, דבעינן למעוטי מקרא דאין בניה תועבין. ותירץ, דכוונת הגמ', דגם אי נימא דלא הוי פירכא, אכתי מנין דשמעון התימני לא דרש היא תועבה ואין בניה תועבין. והרש"ש והקרני ראם כתבו, דלדברי **התוס'** **לעיל** (יד:), ד"ה נעשה שכתבו, דמשום דכתיב בה טומאה כעריות, הוה אמינא שבניה ממזרים, ומשום הכי בעינן מיעוט דהיא תועבה. ניחא, דגם בלא הקל וחומר מאלמנה יש לומר שבנה פסול.

(טו) **גמ'**, אלא לאו לכהונה. **תוס'** הרא"ש הביא בשם רבינו חננאל, דהא דמסקינן דהיא כשרה לכהונה, לא קאי אמחזיר גרושתו, דהיא פסולה גם

הדרה היומית

בפסולי קהל) לא שייך רק בנקיבות ולא בזכרים, ומשום הכי היא נעשית זונה, ופסול זה שייך דוקא בבתה ולא בבנה.

(ד) גמ', **דכי אתי רבין אמר וכו' מורים בה להיתרא**. כתב הריטב"א, דמשמע דמותרת נמי לכהונה, ואף דאיכא קל וחומר מאלמנה לפוסלה מכהונה, מכל מקום סברי, דאף שהיא מתחללת בביאה זו, בתה כשרה לכהונה משום דרחמנא אפקריה לזרעו דגוי, ואזלה בתר אמה, וכאילו כולה מישראל. **והרי"ף** (טו. מדפי הרי"ף) הביא **איכא מרבוותא** דסברי, דלענין כהונה הולד פגום, מדאמרינן בסוגיין דכולהו אמוראי דמכשרי מודי דהולד פגום. **ואיכא מרבוותא** דסברי, דכשר אפילו לכהונה. וסיים, דמהא דסתמה הגמ' **לקמן** (עמוד ב') והלכתא הולד כשר, ולא סיימה דלענין כהונה הולד פגום, משמע שכשר לכולי עלמא. **והרא"ש** (סימן ל') כתב, דמהא שלא סיימו לה ליכא ראייה, דהרי הקדימו בריש סוגיין דכולי אמוראי דמכשרי מודי דהולד פגום, דילפינן קל וחומר מאלמנה ולא מצאנו לו פירכא.

(ה) **תוס' ד"ה יצאו עובד כוכבים ועבד, בסוה"ד**, כיון דביאת היתר מדאורייתא. **התוס' לעיל** (טז): **בר"ה קסבר** פירשו, דאף דרק בית דין של שם גזרו עליה, מכל מקום כיון דלא תפסי קידושין הולד ממזר. והקשה **הגרע"א** (בסוגיין), אם כן מאי קל וחומר מאלמנה איכא, שאני אלמנה דיש איסור, אבל בביאת גוי שאין כלל איסור, הולד כשר. והסיק, דהקל וחומר היינו דוקא לענין עבד דיש בו איסור דאורייתא. דלענין גוי איסורו רק מדרבנן, והוי אסמכתא בעלמא. וכן נקט **ב"מ שלמה** (סימן לח) דהאיסור בגוי מדרבנן.

(ו) גמ', **אמרי אינשי גמלא במדי רקדא**. ביאר **הערך לנר**, דכשגמל גדול רוקד בתוך קב קטן, הוא לאחת משתי סבות, או לרוב עושרו של אדוניו, או לרוב חכמתו. ובמדי שאין הממון נחשב, כדכתיב **בישעיה** (יג, יז) "הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא יחשבו", בהכרח ששם הגמל רוקד לרוב חכמתו. וזה שאמר שימי בר חייא לרב, שעל הגדול מוטל להורות לעם הלכה למעשה, ועל כן מן הראוי שאפילו שחפץ עתה ביחוס, מכל מקום תהיה כגמל גדול הרוקד בקב קטן למען ילמדו העם. ועל הא השיב רב, שגם אילו היה מיוחס כיהושע בן נון איני חפץ בו.

(ז) גמ', **אמר ליה אי הוי כיהושע בו נון**. כתב **הרשב"א**, דמהא דהשיב לו כן ולא השיב לו דהולד לכל הפחות פגום לכהונה, מוכח דסבר דכשר אף לכהונה. וכן מוכח מרב יהודה שאמר זיל איטמר, ומשמע דלא חשש לחורבא דבת כהן. אך הוסיף, דלדעת **רש"י** (עיין לעיל אות ג') שזכר אינו פגום לכהונה, אין ראייה לענין נקיבה, ושפיר יש לומר שמודים שפגומה לכהונה. **והמהרש"א** כתב, דאדרבה יש לומר, שכיוון לרמוז לו דהולד פגום לכהונה ובתו אסורה לכהונה, ועל כן אמר לו כיהושע בן נון שהיה לו רק בת ולא בן.

דף מה ע"ב

(ח) גמ', **אותו ולר אין לו תקנה**. הקשה **הרשב"א בגיטין** (מג.), דמבואר בהמשך סוגיין דטעמא דמאן דאמר דעבד הבא על בת ישראל הולד כשר, הוא משום דלא תפסי ביה קידושין. ומהאי טעמא גופא יש לומר דגם בחציו עבד וחציו בן חורין הולד יהיה כשר, כיון דלא תפסי ביה קידושין. וכתב, **דלגירסת רב האי גאון** (**לקמן** אות יא) דטעם דמאן דאמר הולד כשר, הוא משום דבעינן דווקא מיוחס אחריו, ניחא, דבחציו בן חורין, שפיר מתייחס אחריו, והוי דומיא דאשת אב. [נדל"א **כהריטב"א** (שם) דביאר, דלגירסת דידן נמי עיקר הטעם משום דלא מתייחס אחריו].

(ט) גמ', **שם**. ביאר **ברש"י ד"ה הולד**, דהולד ממזר. וכתב **הערך לנר**,

לתרומה, אלא קאי רק אחלוצתו ואקורבת חלוצתו. והקשה עליו, מהא דמסקינן **לקמן** (טט.) דנבעלה לפסול לה שנאסרת לתרומה, היינו בור אצלה מעיקרא, לאפוקי מחזיר גרושתו דלא הוי זר אצלה מעיקרא. ותיירץ בשם **רבינו מאיר**, דכיון דטומאה כתיב בה, ודאי דנפסלת מתרומה, וגם למאן דמוקי לה **לעיל** (יא): בסוטה, מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוט, וקאי נמי אמחזיר גרושתו דאיירי בה קרא. ומה דאמרו **לקמן** (טט.) לאפוקי מחזיר גרושתו, היינו לומר דאין בה לאו, אבל מתרומה נאסרת.

(יז) **תוס' ד"ה היא כשרה, בסוה"ד**, וקצת תימה לר"י דמה דרש ר' עקיבא מהיא תועבה. **התוס' הרא"ש** תירץ, דר' עקיבא יעמיד בסוטה, וימעט שהיא תועבה ואין בניה ממזרין כדאייתא **לקמן** (מט:). **ובתוס' ישנים** כתב, דר' עקיבא ידרוש, דאין צרתה תועבה, דשפיר תפסי בה הקידושין דהרי נישאה קודם שטתה.

(יז) גמ', **כיון שבעלה עשאה זונה**. הקשה **בתוס' רבינו פרץ**, מנין דמקריא זונה בבעילת חייבי כריתות. ותיירץ, דבעריות כתיב מכל התועבות, ובזונה כתיב תועבת ה' גם שניהם, וילפינן תועבה תועבה בגזירה שוה. **ובתוס'** **ד"ה הכא נמי (בתוה"ד)** ביארו, דלשון זונה משמע שאי אפשר להיות בה אלא בעילת זנות.

(יח) **תוס' ד"ה הכא נמי**, משמע הכא דזונה פסולה לתרומה. **רש"י לעיל** (יג): **ד"ה ובית הלל פוסלין** כתב, דזונה מותרת בתרומה, דאינה נפסלת בבעילת כרת, אלא בבעילת חלל ממזר ונתין. **והתוס'** (שם) **ד"ה בית הלל** כתבו, דרש"י חזר בו, **ולעיל** (טו): **ד"ה היא עצמה** כתב, דנפסלת.

(יט) **בא"ד, בתוה"ד**, והיה נראה לר"י. **בתוס' הרא"ש** הוסיף, דלאו שם זונה קא גרים, אלא מדקרינן ביה וכי תהיה לאיש זר.

דף מה ע"א

(א) **רש"י ד"ה חייבי לאוין**, ועובד כוכבים נמי ליתא בכלל קידושין. **לקמן** (סח:). פירש **רש"י בר"ה אי הכי**, דילפינן שאין תפיסת קידושין בגוי, מדכתיב "אשת רעהו" פרט לאשת אחרים. **והרשב"א** (בסוגיין) הוסיף, דאף דקרא איירי בנשים דידהו דלא תפסי בהם קידושין, מכל מקום הא ילפינן לה מ"ואחר כן תבוא עליה", ואייתר קרא שאין תפיסת קידושין בגוי גופיה. ועוד, דאין טעם לחלק בינה לבין ואם תפיסתו מועלת גם תפיסתה מועלת.

(ב) גמ', **מיתבי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל וכו'**. ביאר **הערך לנר**, דאף דיש לומר דשמעון התימני לא סבר כר' שמעון בן יהודה, אלא כתנא קמא דפסל את הולד. מכל מקום הקשתה הגמ' מנלן לר' יוחנן דשמעון התימני מודה, דלמא תנא קאמר הכי לשיטת ר' עקיבא דיש ממזר מחייבי לאוין, ושמעון התימני דסבר דאין ממזר מחייבי לאוין שפיר יסבור כר' שמעון בן יהודה.

(ג) גמ', **דכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה**. **רש"י ד"ה שבנה פגום** ביאר, שבנה לאו דווקא, דהרי פשיטא שבן העובד כוכבים לאו כהן, ואין לומר דלא ישא כהנת, דהרי כי היכי שהותר בישראלית הותר נמי בכהנת, דאפילו הכשרות הותרו בפסולים. **והרמב"ן** כתב, דכיון דעבדינן קל וחומר מאלמנה, הוא הדין דבנה פגום לכהונה, ואם בא על ישראלית או על לוייה או על כהנת, בתו פסולה לכהונה כדין חלל זכר. **והרשב"א** הביא **דבירושלמי** (פ"ד ה"י) איתא כרש"י שבנה כשר. **ובקובץ הערות** (סימן מד אות ז) ביאר, דאף דילפינן מאלמנה, מכל מקום חלוק הדין בין בנה לבתה. משום דאלמנה נעשית חללה, אבל נבעלה לפסולי קהל לא נעשית חללה. ומאלמנה ילפינן דפסול האם ישנו בולד. ועל כן, אלמנה שהיא חללה, אף בנה ובתה חללים. אבל פסול זונה (שהוא הפסול

הדרג הירמיה

מסכת יבמות דף מה – דף מז

כה מרחשוון – כו מרחשוון התשע"ה

דבשלמא בשאר המצוות, יש לומר שעושה כאינו מצווה ועושה, ואינו ראייה שעושה כן משום שנתגייר. אבל טבילה לנדה ולקרי, דהדין הוא דגויה שראתה נדה ונתגיירה אינה צריכה טבילה, דדם שראתה בגיורתה אינו מטמא, וכן לענין חלה הדין הוא דגלגול גוי אינו מחייב אפילו נתגייר אחר הגלגול, הרי לא שייך בהם אינו מצווה ועושה, ועל כרחק שנוהגת כן משום יהדות.

(יז) **תוס' ד"ה מי**, תימא דאמר לקמן דגר צריך שלשה משום דמשפט כתיב ביה. **הרי"ף** (טו: מדפי הרי"ף) כתב, דרק לכתחילה אמרינן דכל עוד שלא טבל בפני ג' לא נהגינן ביה מנהג גר ולא מנסיבנן ליה בת ישראל, אבל בדיעבד לא פסלינן לבריה.

(יח) **בא"ד**, **בסוה"ד**, ומיהו קשיא דטבילת נדה הוי בלילה וכו'. **הטור** (רס"ח) כתב בדעת הרי"ף (באות הקודמת), דגם הא דבעינן טבילה ביום, היינו דוקא לכתחילה, אבל עבר וטבל בלילה, אין פוסלים את בנו.

(יט) **גמ'**, **ההוא דהוי קרו ליה בר ארמא**. הקשה **המהרש"א**, דמשמע שקראו לו כן כדי לפוסלו וכההיא דהו קרי ליה בר ארמייתא, ותמוה, דאם אמו גם נכרית, מה יועיל הא דאביו טבל לשם קרי, ואם אמו בת ישראל, הרי ר' יהושע בן לוי גופיה אמר **לעיל** (עמוד א') דגוי הבא על בת ישראל הולד כשר, ולמאי בעינן שיטבול לקרי. ותירץ, דר' יהושע בן לוי סבירא ליה שלכהונה הולד פגום, ומאני מה שיטבול לקרי להחשיבו ישראל ובנו כשר לכהונה. **והקרני ראם** העיר, דעדיין יקשה לשיטת **רש"י לעיל** (עמוד א') **ד"ה שבנה פגום**, דאין הזכר מתחלל לכהונה.

(כ) **גמ'**, **מי לא טבל לקרי**. **בהגהות חשק שלמה** הביא שהקשה הגר"י **סלנטר**, הא איירינן בזמן הזה, דטבילת בעל קרי לדברי תורה. והרי טבילה זו אינה מדאורייתא, אלא מתקנת עזרא, וכשירה אפילו בשאובין. ואם כן מה יועיל הא דטבל לקרי לעלות לו לשם גירות. ותירץ, דמוכח דטבילה בזמנה מצוה גם בזמן הזה, ואם כן שפיר טבל כדין ולא רק לדברי תורה. ולדברי **הב"ח לעיל** (אות טז) דטבילת בעל קרי אינה הסיבה לגירותו, אלא הוי רק סימן שנתגייר, לא קשה מידי.

דף מז ע"א

(א) **גמ'**, **מאי טעמא עובד כוכבים גופיה לא קני**. כתב **הריטב"א**, דכיון דאין גופו קנוי, אינו צריך גט שחרור, וסגי שיאמר לו באפי תרי זיל, כדאיתא **בקיודושין** (טז). דעבד עברי אי לאו דגופו קנוי, לא היה צריך גט שחרור.

(ב) **גמ'**, **שם**. הקשה **הריטב"א**, דאמרינן **בבבא קמא** (קיג:) דישראל הנמכר לגוי, גופו נמי קנוי לו, ואסור לצאת ממנו ללא תשלום דמיו ומקרא ד"וחישיב עם קונהו", משום דאין דינו כהפקעת הלוואתו. ואם כן כל שכן גוי הנמכר לגוי שיקנה גופו. ותירץ, דמה דאין דינו כהפקעת הלוואתו, אינו משום דגופו קנוי, אלא דגופו הוי כמשכון על הלוואתו, ואסור ליטול משכנו של גוי.

(ג) **גמ'**, **דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור וכו'**. ביאר **ברש"י ד"ה הקדש**, דהיינו דווקא בקדושת הגוף, אך קדושת בדק הבית אינה מפקיעה מידי שיעבוד. כדתנן **בערכין** (כג:), מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים. **ובתוס' רבינו פרץ** הביא קושית **רבינו תם**, דממה נפשך, אם נחשב עדיין ברשות הלווה, אף קדושת דמים תפקיע מידי שיעבוד. ואם אינו ברשות הלווה, איך קדושת הגוף תפקיע השיעבוד. **והרמב"ן** הוסיף, דהרי שנינו **בבבא קמא** (יא.) דמכר מפקיע מידי שיעבוד, ומה לי מכרו להדיט, ומה לי מכרו לגבוה. ותירץ **ר"י**, דרבא לטעמיה דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה, ואין המשכון משועבד לו אלא להבא, משום הכי קדושת הגוף שאין לה הפסק, שפיר מפקיעה השיעבוד. אבל קדושת דמים שמצינו לה הפסק, אין סברא

דמשמע מדבריו דדינו כממזר שמותר בממזרת. ואילו מלשון הגמ' "אין לו תקנה" משמע דאפילו בממזרת אין לו תקנה, והיינו משום הצד בן חורין שלו, וכדכתבו **התוס'** **בחגיגה** (ב:) **ד"ה לישא** שאינו יכול לישא חציה שפחה וחציה בת חורין, משום הצד בן חורין שלו.

(י) **רש"י ד"ה אותו הולד אין לו תקנה**, בבית ישראל. **החלקת מחוקק** (אה"ע סימן ד' סק"ט) דייק מדברי **רש"י**, דבשפחה שרי. ומיהו **הרמב"ם** (פט"ו מאיסורי ביאה ה"ה) **והשולחן ערוך** (אה"ע סימן ד' ס"ז) פסקו, שאסור נמי בשפחה. וביאר **הב"ח** (שם), דאסור בשפחה משום הצד כשרות שבו. **נתיישיב בזה**, קושית **הבית שמואל** (שם), מאי שנא מממזר שמותר בשפחה].

(יא) **גמ'**, **לאפוקי עובד כוכבים ועבד דלא תפסי בהו קידושין כלל**. הקשה **הרמב"ן**, הרי כל שכן הוא, ומה היכא דלאחריו תפסי קידושין, הולד ממזר, קל וחומר להיכא דלא תפסי כלל אפילו לאחריו, שהולד יהיה ממזר. ומשום הכי כתב דיש לגרוס בסוגיין כגירסת **רב האי גאון** "מה אשת אב זרעו מיוחס אחריו הולד ממזר, אף כל מיוחס אחריו הולד ממזר, לאפוקי עובד כוכבים ועבד שאין זרעו מיוחס אחריו, שהולד כשר". והוסיף **הריטב"א**, דאף ששנינו **לקמן** (סד.) דיש ייחס בגוי, הני מילי בגוי מגויה, אבל בגוי מישראלית אין מתייחס אחריו, אלא אחר אמו הישראלית. עוד כתב, דיש לומר דהיא כוונת גירסא דידן, דכיון דאין בו תפיסת קידושין אין מתייחס אחריו, ומשום הכי אין הולד ממזר.

(יב) **גמ'**, **כיון דאמו מישראל מקרב אחיו קרינן ביה**. הקשה **הריטב"א**, הרי קיימא לן שאין מעמידים מלך עד שיהיה אביו ואמו מישראל, ועל כרחק דהוא משום הקרא ד"מקרב אחיו" דדרשינן שיהיה אחיו מאביו ומאמו. ותירץ, דדווקא לענין מלך דכתיב "מקרב אחיו" דרשינן עד שיהיה אביו ואמו מישראל. אבל שאר שימות דילפינן מקרא "ולא תוכל לתת עליך איש נכרי" (דברים יז, טו), סגי בהא דאמו מישראל. והא דנקטו קרא "דמקרב אחיו", סמכו על מה דפירש הסיפא דקרא. וכן כתבו **התוס' בסוטה** (מא:) **ד"ה אותו**. ודלא **כתוס'** (בסוגיין) **ד"ה כיון** שכתבו, דגם לענין מלך סגי באמו מישראל.

(יג) **תוס' ד"ה כיון**, **בתוה"ד**, ואומר רבינו שמואל דהורדוס לא נשא בת ישראל וכו'. העיר **הערוך לנר**, דגם אי נימא דהורדוס עשה תשובה ולא נשא בת ישראל, אכתי יש לומר דאביו של אגריפס חזר לסורו, נשא בת ישראל.

(יד) **בא"ד**, ואם תאמר דהכא משמע דגר שאין אמו מישראל וכו'. **הרמב"ן** תירץ, דשאני הכא דהוי ענין שררה, ובהא בעינן אמו מישראל. אבל לענין דין, שפיר כשר אפילו אין אמו מישראל.

(טו) **בא"ד**, ויש לומר דהתם מיירי לדון גר חבירו. **הרמב"ן** דחה דבריהם, **דבסנהדרין** (לו:) עבדינן צריכותא לגר וממזר, ומשמע דבחדא אוקימתא מיירי, ובממזר על כרחק דאיירי לדון ישראל גמור.

(טז) **גמ'**, **מי לא טבלה לנידותא**. ביאר **בתוס'** **חד מקמאי**, דכיון דנהגה במנהג יהדות, שמע מינה דעומדת בקבלת המצוה שקיבלה עליה. **והב"ח** (יור"ד רס"ח) כתב בדעת הרי"ף (טו: מדפי הרי"ף), דטבילה לשום נדות אינה הסיבה לגירות, אלא דהוי סימן בלבד דכיון שנוהגת במנהג יהדות, על כרחק שהתגיירה בפני בית דין כדת. וכן משמע מדברי **הרמב"ם** (פי"ג מאיסורי ביאה ה"ט) שכתב, גירות שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד, כגון שתטבול לנידתה ותפריש מעיסתה תרומה וכו', הרי אלו בחזקת גרי צדק. **ובמגיד משנה** תמה עליו, אמאי נקט דווקא שטבלה לנדתה והפרישה חלה מעיסתה, הרי גם בשאר המצוות אם מוחזקת היא, הרי ראייה שהתגיירה כדת. ותירץ **החמדת שלמה** (יור"ד סימן כ"ט אות י"ז),

הדרה היומית

קנים בקנין הגוף. ומשום הכי פירש, דרב פפא הסתפק, האם מדינת דמלכותא הוי קנין, ואחר דבא ליד ישראל והטבילו לשם עבדות, קונוהו גם לקנין הגוף כשאר עבדים, או דאינו כלל קנין, אלא הוי רק שיעבוד למעשה ידיים, וגם אם יטבלנו לשם עבדות לא יועיל. **והרשב"א** כתב, דעל דעת כן באים לדור בארצו, והוי כאילו לקחום במלחמה שיש לו בהם קנין הגוף, כדכתיב "וישב ממנו שבי". **[ובדבר אברהם (ח"א ס"א אות ו')]**, ביאר דהוא יסוד הדין דדינא דמלכותא דינא, דקנאם בכיבוש מלחמה.

(יב) רש"י ד"ה ועל יונם, דאף על גב דלא נגעי אלא כוחו בעלמא. **רבינו אברהם מן ההר** ביאר, דאין הכונה שמוגו היין לכוס, דאם כן הוי יין נסך גמור אפילו שהוא רק על ידי כוחו, אלא איירי במוזגים מים לתוך היין.

(יג) גמ', שכן מצינו באבותינו שמלו. ביאר **רש"י ד"ה באבותינו**, דמלו בימי משה כשיצאו ממצרים, ויצאו מכלל בני נח לקבל התורה. **והרמב"ן** כתב, דהמקור שמלו ביציאת ממצרים מקרא ד"כי מולים היו כל העם היוצאים ממצרים" (יהושע ה, ט), ועוד, דכתיב "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך" (יחזקאל טז, ו), וכדאיתא **בכריתות** (ט.). והקשה, דאכתי לא משמע דמלו לצורך הקבלת התורה. ותירץ, דאפשר שבשעה שאמר להם משה "כל ערל לא יאכל בו" (שמות יב, מח), מלו עצמן או הטיפו דם ברית מן המולים, על מנת ליכנס במצוה זו מעתה תחת כנפי השכינה ולקבל עליהם כל מה שיצו. עוד הביא **דהמכילתא** (בא פ"ה) יליף שמלו בצאתם ממצרים, מקרא ד"ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך וכו'", פירוש אלו שני דמים דם פסח ודם מילה.

(יד) גמ' שם, הרמב"ן הביא **דהרמב"ם** כתב, שכולם בטלו ברית מילה בהיותם במצרים חוץ משבטו של לוי, שנאמר "ובריתך ינצורו", והקשה, אם כן היאך נכנסו שבט לוי תחת כנפי השכינה. ותירץ דהטיפו מהם דם ברית. **והרמב"ן** פליג עליה וכתב, דמדין מילה אינן חייבין להטיפו דהא מלו. ולא דמו לערבי מהול וגבעוני מהול, דהתם כיון דלא מפקדי כמאן דלא מהילי דמו, וכדאיתא **בעבודה זרה** (נ"ז). הלכך בני לוי נדונו כנשים להכנס בטבילה תחת כנפי השכינה עם המילה שלהם.

(טו) גמ', שכן מצינו באמהות. פירש **רש"י בד"ה באמהות**, נשותיהן שטבלו. **ובמאירי** הביא **יש מפרשים**, דהכונה לארבע אמהות, דכשאברהם נכנס לברית, הטביל את שרה, וכן בשאר האמהות.

דף מז ע"ב

(טז) גמ', ודלמא נקיות בעלמא. כן מבואר בתרגום **אונקלוס** (שמות יט, י) שתירגם, ויחורון לבושיהון. **ובמכילתא** (בא פ"ג) מבואר כסוגיין, דהוא משום טבילה.

(יז) גמ' שם, לכאורה צריך עיון לפי מה שפירש **רש"י** (דברים פ"ח ד'), שמלתך לא בלתי, דענני כבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגהצים. איך אפשר לומר דכיבוש בגדיהם לצורך נקיות היה. אמנם לפי מה דאיתא במדרש (שם והובא **ברבינו בחיי**) דרבי שמעון אמר, דישאל היו לבושין כל ארבעים שנה ממה שהלבישום מלאכי השרת וכו', ולא היו צריכין תכבוסות, כי הענן היה שף בהן ומגהצן. דהיינו שדוקא אותם בגדים שהלבישום המלאכים היתה תכונתם זו, וזה היה לאחר קבלת התורה, והכא דאיירינן לפנייה בעו כיבוש.

(יח) גמ', ואין הזאה בלא טבילה. ביאר **הריטב"א**, דר' יהושע סבר, דהאי פרשה קודם מתן תורה נאמרה, ושפיר מוכח שנכנסו אבותינו לברית בטבילה. ור' אליעזר סבר, דהאי פרשה אחר מתן תורה נאמרה, ולא מוכח מידי דבעינן טבילה כדי להכנס לברית. **[והרמב"ן בפירוש התורה]** (שמות כד, א) הביא, דנחלקו בה במכילתא, אם פרשה זו אחר מתן תורה נאמרה,

שתפקיע מידי שיעבוד. **ורבינו תם** פליג אדברי **רש"י**, ולדבריו גם קדושת דמים מפקיעה מידי שיעבוד, ומה דאמרו **בערכין** (כג:) מוסיף עוד דינר, היינו לענין קרקעות דאינם מחוסרים גוביינא, ומשום הכי אינם ברשותו להקדישם.

(ד) גמ', שם. הקשה **בתוס' רבינו פרץ**, לביאור **ר"י** (עיין באות הקדמת) דרבא לטעמיה דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה, מה שייך הוא לענין עבד, הרי הא דאמרינן דמשתעבד רק מכאן ולהבא אינו אלא במשכון שיכול לסלקו בזוי. ותירץ, דבעבד כיון דאינו קנוי אלא למעשה ידיו, פשיטא דאכתי ברשותו קאי ויועיל שיחרורו להפקיע השיעבוד. אלא דבמשכון שגוף המשכון נקנה לבעל חוב, בעינן לטעמא דמכאן ולהבא הוא גובה.

(ה) גמ', לפניה אין לאחריה לא. **הרי"ף** (טו: מדפי הרי"ף) גרס, "טעמא דבפניה, הא שלא בפניה לא קנו". וכתב **בעל המאור**, שאין גירסא זו נכונה. **והרמב"ן** (במלחמות) ביאר, דסבר המקשן, דדוקא בפניה כיון ששתקה, הרי ראייה ששחררתם, דאם לא כן לא היתה שותקת. ומוכח דגם בקדם וטבל לשם גירות, בלא שישחררו רבו אינו משוחרר. ותירץ התרצן, דבפניה אין צריך לפרש שטובל לשם גירות, אבל שלא בפניה צריך לפרש שטובל לשם גירות. והוסיף, **דבמכילתא** (פרשת בא פט"ו) איתא, כגירסת **רש"י**.

(ו) גמ', אמר שמואל וצריך לתוקפו במים. פירש **רש"י ד"ה לתקפו**, דצריך ליתן עליו עול מלאכה בעודו במים, כדי שתהא נראית טבילת עבדות, שאפילו יאמר שהתכוון לטבילת גירות, אין בדבריו כלום. **והרי"ף** (טו: מדפי הרי"ף) פירש, דהוא כדי שתעלה לו טבילה. ופירש **הרמב"ן** (במלחמות) דבריו, דבעינן שהטבילה תהא מכח רבו ולא מכח העבד שאז יכול לטעון שטבל לשם גירות. **והרשב"א** הבין שכוונת הרי"ף לבאר, דבעינן לתוקפו במים כדי שיבוא כל גופו במים. ותמה, דהא פשיטא, ועוד, דיגיד עליו רעו, - המעשה המוזכר בסוגיין במנימין עבדיה דרב אשי דרמו ליה ארויסא בצואריה, דהוא ענין עבדות.

(ז) גמ' מסריה ניהליהו לרבינא ולרב אחא. פירש **הרמב"ן** דמסריה שיטבילוהו **עם אחר** לשם עבדות. כיון דמתחייב במצות צריך לטבול בפני שלשה, וכן כתב בשם **הרמב"ם** שהוסיף דהטבילה צריכה להיות ביום משום דהוי מקצת גרות. וכתב **הרמב"ן** דהאי מאן דאמר דלא בעי אלא שנים, לאו מילתא היא.

(ח) גמ' שם, כתב **הרמב"ן** בשם **הר"ר יהודה הנשיא אלברגלוני**, שהרב מברך על הטבילה, כיון שהוא צריך לה ולא העבד. ופליג עליה, משום שהעבד הוא שעושה מצוה ונכנס תחת כנפי השכינה במקצת מצות על כן הוא צריך לברך.

(ט) גמ', כי האי דנמימין עבדיה וכו'. פירש **רבינו אברהם מן ההר**, דהוא היה עבד הנקנה מגוי, דאילו מכר עצמו, הא קימא לן שאינו יכול לטבול לשם בן חורין.

(י) גמ', אנהו ליה זולטא דטינא. כתב **הריטב"א**, דלרווחא דמילתא עבדו כן, להחזיקו עבד בפני הכל שלא יהיה לו פתחון פה. **וברבינו אברהם מן ההר** ביאר, דבעינן שכל זמן שהותו במים, יהיה עם משאוי. וכן נקט **הב"ח** (יור"ד רס"ז) דהוא מדינא. **ובערוך לנר** ביאר, שכל עוד שרב אשי לא החזיק בו, הרי רק מעשה ידיו קנוים לו. ומשום הכי בעינן שיהיה עליו משאוי עד שיחזיק בו, שלא יוכל לטבול לשם גירות.

(יא) תוס' ד"ה כי נפקי, בתוה"ד, ואף על גב דלא קני גופיה הכא קני. הקשה **הים של שלמה** (סימן מג), דמאי נפקא ליה למלך אם יהיו קנוים קנין הגוף או לאו. ועוד, דהלשון ומשעבדי בהו, לא משמע שנתנם להיות

הדרך היומית

מסכת יבמות דף מז – דף מו

בו מרחשוון – בז מרחשוון התשע"ה

ביאר, דלרבנן בארצכם למה לי. והקשה הערוך לנר, דהרי מבואר בסוגיין דלרבנן בעינן להאי קרא למדרש דגם בארץ מקבלים גרים.

(ד) גמ', אמר ר' יהודה גר שנתגייר. יש לבאר דמה שנקטה הגמ' לשון "גר שנתגייר", ולא "גוי שנתגייר", היינו כמו שביאר הריטב"א בכתובות (יא.), דמאחר שבדעתו להתגייר, אין לכנותו בכינוי גנאי של "גוי". (ח.ו.י.).

(ה) גמ', אמר ליה ר' יהודה יש לך עדים. ביארו בתוס' ד"ה יש לך עדים, דשאלו אם יש לך עדים שנתגיירת בינך לבין עצמך. וביאר החמדת שלמה (יור"ד כ"ט אות כ'), דמה שלא פירשו בפשוטו דשאלו אם יש לו עדים שהיה מוחזק בגוי, דאם אין לו עדים הרי נאמן במיגו וכדכתבו התוס' בד"ה מוחזק, הוא משום דהלשון "יש לך עדים", משמע דשאלו אם יש לו עדים על דבריו שאמר. אך הקשה, אמאי באמת לא שאלו אם יש לו עדים על עצם היותו גוי.

(ו) גמ', אמר ליה נאמן אתה לפסול עצמך. ביארו בתוס' ד"ה נאמן, דהוא משום דשוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא. והקשה החמדת שלמה (יור"ד סימן כ"ט אות ג'), הרי גוי אינו מצווה על בת ישראל, ומה שייך בו שוויה אנפשיה, ואי משום לפני עיוור דמכשילה בביאת גוי, הרי אין גוי מצווה בלפני עיוור. וכתב, דלשיטת הרי"ף (טו: מדפי הרי"ף) דבידעבד מועיל גירות גם בינו לבין עצמו, אלא דמדרבנן אסור בבית ישראל, שפיר יש לומר דמצווה בלפני עיוור, דכיון דדינו כגוי משום שוויה אנפשיה, אסור לו להכשיל אותה.

(ז) גמ', שם. הקשה הרמב"ן (לעיל מה:), אמאי נתגיירתי ביני לבין עצמי אינו גר, וכי מי לא טבל לקריו, וכדאמרין התם. ובשלמא לדעת התוס' (שם) ד"ה מי, דלענין קבלת מצוות בעינן תלתא, ניחא. אך לדעת הרי"ף (טו: מדפי הרי"ף) דבידעבד לא בעינן ג', תיקשי. ותייר, דאיירי באומר שמעולם לא טבל לקריו. והב"ח (רס"ח) כתב, דמלשון הרי"ף "דאי לאו גיורא לא הוי טבל לקריו", משמע דאין הטבילה לקריו מגיירתו, אלא הוי רק סימן שנתגייר כדינו, ומיהו לכתחילה לא סמכין עלה וכל שלא נתגייר בפנינו אמרינן דאינו גר. ומשום הכי כל שאומר שמעולם לא נתגייר בפני בית דין, פשיטא שאינו גר.

(ח) תוס' ד"ה נאמן, היינו דווקא במילי דמשוי נפשיה חתיכה דאיסורא וכו'. הרא"ש (סימן ל"ה) הוסיף להוכיח כן, דהרי אין אדם משים עצמו רשע. ועוד, דהיאך אמר ר' יהודה דפלגין דיבורא ונאמן על עצמו ואינו נאמן לפסול בניו, הרי איהו גופיה סבירא ליה לעיל (כה). דהרגתיו לא תנשא, משום דאין אדם משים עצמו רשע, ולא פלגין דיבורא. אלא על כרחך דגם על עצמו אינו נאמן, ואסור רק משום שוויה אנפשיה. והריטב"א כתב, דדוקא בישראל גמור אמרינן דאין אדם משים עצמו רשע, אבל בזה שלא נתברר שהוא ישראל גמור, אלא שהיה מוחזק כן, שפיר נאמן.

(ט) בא"ד, ואם תאמר היכי דמי אם אשתו עובדת כוכבים וכו'. הריטב"א הביא יש מפרשים שביארו, דהכא איירי בגר וגירות ושניהם טוענים שהתגיירו בינם לבין עצמם, דאם נאמינם הרי הוולדות גוים גמורים.

(י) תוס' ד"ה ואין אתה נאמן, בתוה"ד, דאין סברא לומר. ביאר הרש"ש, דאף דאמרין דהוא פסול ובניו כשרים, מכל מקום הוא רק משום שוויה אנפשיה.

דף מז ע"ב

(יא) רש"י ד"ה ציצין, חתיכות בשר שלא נפרעת המילה כהלכתה. כתב הישרש יעקב, דאין כוונת רש"י שלא נתגלה עור הפריעה, דהרי לקמן (עב.) ילפינן לה מ"המול ימול" דכתיב באברהם, ואברהם הרי לא הצטווה

או קודם מתן תורה נאמרה]. אמנם התוס' ד"ה ורבי יהושע כתבו, דר' אליעזר לית ליה האי כללא דאין הזאה בלא טבילה. [ועיין באות הבאה].

(יט) רש"י ד"ה ויזרוק על העם, הזאה היא. וכן כתב רש"י בפירוש התורה (שמות כד, ח). והוסיף, ותרגומו, זורק על מדבחה לכפר על עלמא. וביאר ר' אליהו מזרחי, דהתרגום פליג אסוגיא דידן, דילפי מהאי קרא טבילה בגר. משום דהאי קרא לא איירי בהזאה, אלא בזריקת הדם על המזבח. ובתוס' ישנים כתבו, דר' אליעזר דסבר שלא היתה טבילה באבותינו, יפרש הקרא כתרגומו, דאיירי בזריקת דם על המזבח.

(כ) תוס' ד"ה ור' יהושע, שמא הנשים לא היו בכלל אותה הזאה. הקשה הערוך לנר, הא כיון דכתיב "עם", מהיכי תיתי למעט נשים, הרי בחולין (קלא:), נחלקו, האם עבדים נקראו "עם", משמע, דבנשים פשיטא דאיקרו עם.

(כא) גמ', תקוני גברא בשבת לא מתקנינן. הרמב"ם (פי"ג מאיסורי ביאה ה"ו) כתב, דהואיל והדבר צריך בית דין, אין מטבילין אותו בשבת. ותמה הכסף משנה, דבסוגיין מבואר דהטעם הוא משום תיקוני גברא. ותייר, דהרמב"ם סבר דלאו טעמא דסמכא הוא, תדע דלענין טומאה שרי משום דמיחזי כמיקר, [וכדקשו התוס' בד"ה תקוני]. ומשום הכי ביאר כמו שביאר. [עוד יש לבאר דהרמב"ם נמי אית ליה לטעמא דנראה כמתקן, והא דבטומאה לא חיישינן להא משום שטובל בינו לבין עצמו. אבל כאן דבעינן בית דין הרי דלא שייך לטעמא דנראה כמיקר, ובכלל טעמא דצריך בית דין הוא.]. ועיין באות הבאה.

(כב) תוס' ד"ה תיקוני גברא, ואף על גב דלענין טומאה שרי. התוס' ישנים והריטב"א תירצו, דשאני הכא שהוא תיקון גמור להכניסו תחת כנפי השכינה, ומשום הכי לא סמכו על מה שנראה כמיקר.

(כג) גמ', ושמע מינה אינו גר עד שימול ויטבול. הקשה הריטב"א, מה הראיה דבעינן מילה וטבילה, דלמא בטבילה לחודא סגי, וכדברי ר' יהושע. [וכן הקשו התוס' בד"ה אינו גר]. ותייר, דאמוראי בתראי פשיטא להו דטבילה לחוד לא סגי, ולהא לא הוצרכו ראיה, ורק לענין מילה בלא טבילה באו להוכיח.

(כד) גמ', תנו רבנן מי שבא ואמר גר אני יכול נקבלנו. ביאר הקרן אורה, דהא דסלקא דעתין להאמין לו, היינו משום דהוי מידי דעביד לאיגלווי דלא משקרי בהו אינשי, וכדבריו מבואר בריטב"א לקמן (מו:), דבלא מוחזק לן שהוא גוי, נאמן משום דעביד לאיגלווי.

(כה) רש"י ד"ה משפט כתיב ביה, משפט אחד יהיה לכם ולגר. תמה הרש"ש, אמאי לא הביא הקרא שהביאה הגמ' לקמן (מו:). "ושפטתם צדק וגו'".

דף מו ע"א

(א) גמ', בארץ צריך להביא ראיה. הקשה בקובץ הערות (סימן לח אות י"ד), אמאי אינו נאמן בלא ראיה, הרי בידו להתגייר. ותייר, דאינו בידו, דמי יימר שיוזקקו לו בית דין.

(ב) גמ', דאמרי שמענו שנתגייר בבית דין של פלוני. כתב הרא"ש (סימן ל"ד), דאפשר דהא דלא צריך להביא ראיה היינו דווקא אליבא דר' יהודה דמיקל דבחזק לארץ. אבל לרבנן שהחמירו ואפילו בחזק לארץ צריך ראיה, דלמא בעינן ראיה ברורה, ולא יועיל שמענו וכו'. וכתב הערוך לנר, שכן נראה גם מדברי הרמב"ם (פי"ג מאיסורי ביאה ה"ז), שסתם דבעינן עדים. וביאר, דדוקא לר' יהודה דלא דרש מהקרא ד"וכי יגור" דבחזק לארץ נמי בעינן ראיה, שפיר יכול לדרוש לבא ועדיו עמו.

(ג) גמ', מסתבר טעמא דר' יהודה דקמסייע ליה קרא. רש"י ד"ה דקמסייע

הדרה היוזמי

הכסף משנה (בפ"ו מאבות הטומאה ה"ז) דחלות טהרה היה דווקא לאחר שעלה. (ט.ו.ו.). **ועיני באור שמח** (פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הכ"ב) שהוכיח דלא כן **מהטור ושולחן ערוך** (יו"ד סימן רס"ז ס"ט). אמנם כתב, דלשון הגמרא (**לעיל** מו.) גבי מנימין עבדיה דרב אשי מורה כהכסף משנה, דאמר בהדי דדלי רישא ממיא אנחו ליה זולטא דטינא ארישא, משמע דבעת העליה צריך שעבוד רבו עליו.

כא רש"י ד"ה **אבל אין צריך לקבל**, בתוה"ד, דכתיב למען ינוח וגו'. מבואר דמהך קרא ילפינן דעבד חייב בשמירת שבת, והקשה המגיד **משנה** (פ"כ משבת ה"ד) דלעבד עצמו אין צריך קרא דהא ילפינן לחיובו מ"לה לה מאשה", ועל כרחך דקרא אתא ללמד על האדון שחייב לשמור על עבדו שלא יעשה מלאכה וכן דעת **הרמב"ם** (שם).

כב רש"י ד"ה **כופה ומטבילה לשם שפחות**, דכל טבילות עבדים על כרחן הן. **הרא"ש** (סימן לח) למד בדעת רש"י דלעשותו עבד, לכולי עלמא מהני בעל כרחו. וכן כתבו **הרמב"ן** ו**הריטב"א** דמאי דקתני כופה ומטבילה לשום שפחות, הוא לכולי עלמא. אמנם דעת **התוס'** **לקמן** (מח.) ד"ה **אלא**, ו**הרי"ף** (הביאו הרא"ש), דרשב"א ות"ק פליגי בין לענין עשייתו לעבד, ובין לענין גיורו מעבדות להיות ישראל גמור.

כג רש"י ד"ה **ומשחררה**, ומטבילה לשם שחרור. לכאורה ממשמעות דבריו נראה דמטבילה לאחר הגט. נוצריך עיון היאך יש לו בעלות להטבילה לאחר הגט. (ט.ו.ו.). אמנם **התוס'** ד"ה **שם** גר, כתבו דמטבילה קודם לנתינת הגט.

דף מח ע"א

א גמ', **עבד איש ולא עבד אשה**. [פירוש בתמיהה]. הקשה **השאגת אריה** (סימן נג), הא מילה היא מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות, ואמאי פשיטא ליה דנשים חייבות במילת עבדיהן. ותירץ **הקרבן אורה**, דכיון דאסור להשהות עבדים שאינן מולין (כדאיתא בעמוד ב') אם כן באשה נמי שייך האי איסורא. ו**המהרש"א** (**לקמן** עא:) הוכיח מסוגיין, דעבד מעכב את האשה בפסח אף שאינה מחוייבת במצות מילה, משום דמילת ערלים מעכבת בפסח, והרי אשה נמי חייבת בפסח.

ב גמ', **אלא עבד איש אתה מל בעל כרחו וכו'**. דעת רש"י **לעיל** (מז:) ד"ה **כופה ומטבילה**, דכל טבילות עבדים על כרחן הן. וכתבו **הרא"ש** (סימן לח) **הרמב"ן** ו**הריטב"א** בדעת רש"י, דלעשותו עבד, לכולי עלמא מהני בעל כרחו. ועל כן הא דקתני כופה ומטבילה לשום שפחות, היינו לכולי עלמא. ולא פליגי אלא אם יכול לכופו על ידי טבילת שחרור בעל כרחו. ודלא **כתוס'** ד"ה **אלא**, ו**הרי"ף** (טז: מדפי הר"ף), דרבי שמעון בן אלעזר ותנא קמא פליגי בין לענין עשייתו לעבד ובין לענין גיורו מעבדות להיות ישראל גמור. ו**הרשב"א** ביאר, דקרא מיירי במילה דמשוחרר, דאי אתי לאשמועינן דעבד נימול בעל כרחו, הוי ליה למיכתב "וכל עבד מקנת כסף". ולאשמועינן ד"עכ"ם בן איש" אינו נימול בעל כרחו, נמי לא איצטרך, דמהיכי תיתי לומר דאפשר. אלא ודאי לא בא למעט אלא עבד דכוותיה, דמה בן איש הוי משוחרר, אף עבד איש מיירי במילה של שחרור.

ג גמ', **שם**. **המהרש"א** תמה על **הרא"ש** (הובא באות הקודמת) מסוגיין, דמיירי במילה לשם עבדות, ואפילו הכי נחלקו רשב"א ורבנן אי רשאי למולו בעל כרחו או לא. וכתב, דדוחק לחלק בין מילה לטבילה.

ד רש"י ד"ה **עבד איש**, **לשון אחר ועיקר וכו'**, גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול. תמה **הריטב"א**, דפשיטא הוא דאין לו רשות בבנו גדול. לכך ביאר באופן אחר, דאי אתה מל בן איש בעל כרחו היינו היכא דעדיין לא מל לשם עבדות, דקא משמע לן דאי אפשר לגיירו בתחילה שלא לשם

על הפריעה, וכמבואר התם. אלא כוונתו שלא התגלתה המילה כהלכתה. **יב** גמ', **מטבילין אותו מיד**. הקשה **הרמב"ן**, אמאי משהין טבילתו עד אחר מילתו, שיטבול ואחר כך ימול. ותירץ, דשמא המצוה היא למול ואחר כך לטבול. נוכח כתבו **התוס'** **בד"ה מטבילין**. ועוד תירץ, דכיון דהמילה קשה עליו, מלין אותו קודם, שמא יהיה ליבו ונוקפו ויפרוש. והוסיף, דבדיעבד אם טבל ורק אחר כך מל, מועיל. וכדמוכח מגיורת מעוברת **לקמן** (עח.). דבנה אין צריך טבילה, הרי דבדיעבד טבילה שקדמה למילה מועילה. **והתוס'** **בד"ה מטבילין** דחו ראייה זו, דשאני התם דלא חזיא למילה. ו**הריטב"א** כתב, דאפילו בדיעבד לא מועילה טבילה קודם מילה, משום דהוי כטובל ושרץ בידו. ואף דלענין הלוקח כלים מן העכו"ם, מועילה הטבילה קודם ההגעלה. שאני גר, שטומאת ערלות טומאה גמורה היא.

יג **תוס'** ד"ה **מטבילין**, **בסוה"ד**, דשאני התם דאכתי לא חזי למילה. **הנמוקי יוסף** (טז: מדפי הרי"ף) הוסיף בשם **הרא"ה**, דעובר במעי אמו אינו בן מילה, והוי כנקיבה דסגי לה בטבילה, וכשנולד ומלין אותו, אינו מילה לשם גירות, אלא הוי כישראל שמלין אותו.

יד **תוס'** ד"ה **במקום שהנדה טובלת**, דנפקא לן קל וחומר ממגעה. הקשה **בקובץ הערות** (סימן ל"ט אות א'), דאכתי נימא דהוא רק לענין טהרות, אך לענין להתירה לבעלה, מנלן דבעי טבילה. ותירץ, דלא משכחת לה נדה לחצאין, ואם לבעלה מותרת בספירה לבד, אין טעם לומר דלענין מגעה אכתי היא נדה.

טו גמ', **קשים גרים לישראל כספחת**. ביאר **הערוך לנר**, דמה דנקט דווקא "ספחת", ולא נקטו כנגע או כצרעת. משום דספחת היא רק תולדה כמבואר במתניתין דריש נגעים, ולזה כיוונו לומר, דקשין גרים לישראל, משום דאכתי נספחים הם לאבותיהם הנכרים, וכדאמרין דעד י' דורות לא תבזי ארמאי באפיה.

טז גמ', **אסור לן תחום שבת**. הקשה **הערוך לנר**, הרי לרבנן תחום דאלפיים אמה הם רק דרבנן, ואיך יתכן שהזהירה אותה על תחום שבת. וכתב, דמוכח כשיטת **הרי"ף** ד"ב מיל לכולי עלמא אסור מדאורייתא. ובהגהות **מהר"ן חיות**, ציין לדברי **התרגום** (רות א, טז) "אתפקדנא למטר שביא ויומי טבא, בדיל דלא להלכא בר מתרין אלפין אמין". ודלא כהערוך לנר.

יז רש"י ד"ה **אסור לן יחוד**, להתייחד עם אשת איש. ביאר **הערוך לנר**, דנקט רש"י דווקא האופן של יחוד עם אשת איש, משום דיחוד פנויה נאסר רק מגזירת דוד, כדאיתא **בסנהדרין** (פא.). ו**בישרש יעקב** העיר, דאכתי הוי ליה לרש"י למימר דאסור לן יחוד עם איש, דהרי נעמי אמרה דברים אלו לרות.

יח גמ', **אסור לן עבודת כוכבים**. הקשה **המהרש"א** (בחידושי אגדות לעיל בעמוד א'), הרי בן נח גם הוזהר על עבודת כוכבים. ותירץ **בעץ יוסף**, דבן נח מיתתו בסייף, ובישראל התחדש דמיתתו בסקילה החמורה. ו**הערוך לנר** תירץ, דבן נח לא הוזהר על השיתוף, ועל הא הזהירה אותה נעמי. [ובדבריהם, יש ליישב גם מה שהקשה **הרי"ף בעין יעקב**, דעבודת כוכבים כלולה בתרי"ג שכבר הוזהרה אותה, ומה ראתה לכפול איסור עבודת כוכבים. ולדבריהם, יש לומר דאדרבא אכתי צריכה להזהירה בפרטות על עבודת כוכבים לאפוקי מהציווי דבן נח על עבירה זו. (ח.ו.ו.).]

יט גמ', **ישראל מומר קרינן ביה**. הוכיח **הריטב"א** מכאן, דמומר נידון כישראל לכל דבריו, והיינו לקידושין וגירושין ואף לדיני ממונות דהקנאותיו וחייביו כישראל.

כ [גמ', **טבל ועלה וכו'**. משמע דחלות גירות חל רק "כשעלה", וכדברי

הדרה היוזמי

מסכת יבמות דף מח – דף מט

כח מרחשוון – כט מרחשוון התשע"ה

מצווין על שביתת השבת של הגרים, דהיינו להזהירם לשמור שבת. וכולי קרא אזיל בכהאי גוונא, דהא גם בנך ובתך שנצטוו בו, היינו הזהרה של גדולים על הקטנים.]

(יב) רש"י בד"ה גר תושב, שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם וכו'. כן פירש רש"י בסנהדרין (צו): ד"ה גר ותושב. והבאר שבע (שם) והמהר"צ חיות (כאן) הקשו, דפליגי בה בעבודה זרה (סד): אי סגי בקבלה שלא יעבוד עבודה זרה, או דבעינן נמי קבלת ז' מצוות.

(יג) תוס' ד"ה אין מקיימין, בתוה"ד, ועוד דמתשובתו של ר' ישמעאל משמע דמדאורייתא פליגי. והערוך לנר תירץ על פי דברי הט"ז (יורה דעה סימן קי"ז), דכל מה שהתירה תורה בפירוש, אין כח ביד חכמים לאסור. והוא מה שענה ר' ישמעאל לרבי עקיבא, דכיון דקרא מיירי בעבד, על כרחך דלא יגזרו חכמים לאסור כהאי גוונא.

(יד) תוס' ד"ה זה גר תושב, וקשה וכו'. ותירץ הערוך לנר, דודאי סתם בן נח אסור לו לשבות. אולם מהא דמצינו בעבודה זרה (ס"ד): דגר תושב בעי לקבל עליו לקיים הז' מצוות, והקשו התוס' (שם) מה שייך שקבל על עצמו ז' מצות הא בין כך חייב בהם ככל בן נח. וקושיא זו גם היתה קשה לרש"י ועל כן סבר דהא דמקבל עליו ז' מצות היינו לשמור אותם כמו ישראל. וישראל חמור אצלו שבת כעבודה זרה, הלכך בעי גם הגר תושב לשמור שבת. (ועיין באות הבאה)

(טו) שם בסוה"ד, ובפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות ט.). קאמר רבי עקיבא דגר תושב אין מוזהר על השבת. ותירץ הערוך לנר, דאדרבא משם ראייה, דהא רבי עקיבא התיר דוקא לצורך אוכל נפש כיום טוב, וחכמים התם דווקא בדבר האבד. וממילא אתי שפיר נמי דאין זה גוי ששבת לגמרי, דהא מותר במלאכת אוכל נפש או דבר האבד.

(טז) גמ', איזהו עבד וכו', שלקחו רבו על מנת שלא למולו. החזון איש (סימן קלד לדף מה סק"ח) נסתפק, אי רשאי אותו עבד להטביל עצמו לשם בן חורין שלא מדעת רבו. [והיינו משום דבכהאי גוונא לא חל עליו "שם עבד" ואין כאן אלא קנין ממון].

(יז) גמ', גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. ביאר הערוך לנר, דודאי אף תנא קמא מודה לזה, אלא דלדעתו לא חשבינן ליה כאילו לא חי קודם הגירות ונולד עתה, אלא כחי ומת וחזר ונולד, ועל כן רמיא עליה עונש במה שחטא קודם גירות, מה שאין כן לר' יוסי דחשיב ליה כאילו לא נולד כלל. עוד ביאר באופן אחר, דלתנא קמא לא חשבינן ליה כקטן שנולד אלא בדיני אדם אבל לא בדיני שמים, ור"י סבר דאף בדיני שמים דיינינן ליה כקטן שנולד.

דף מט ע"א

(א) רש"י ד"ה כל שאר בשר, בתוה"ד, כגון אנוסת אביו. הקשה הרש"ש, דהכא מבואר דאנוסת אביו חשיב לאו דשגא, ואילו לקמן (צז). אמרינן דבאונסין ליכא שגא. וכתב, דלפירוש התוס' ד"ה הכל מודים דשגא היינו שאסורים משום אישות, אתי שפיר דהכא נמי הפירוש הוא דעל ידי קורבתו לאביו נאסרה לו.

(ב) תוס' ד"ה שמעון התימני, אע"ג וכו' דסתמא דפרק האומר נראה עיקב. לא פירשו איזה סתמא פליג על האי סתמא, אולם בתוס' קידושין (סו): ד"ה הכל מודים פירשו, דהיינו סתמא דלקמן (צב). דאתיא כרבי עקיבא. והוסיף הערוך לנר, דהוא הדין דהוי מצי למימר נמי סתמא דפרק רבן גמליאל דאתיא כרבי עקיבא כדאמרין לקמן (נב).

(ג) שם בא"ד, קאמר רבי אלעזר בן יעקב דהלכתא כוותיה דאין ממזר מספק, משמע דהויא ממזר מאשת אח. הערוך לנר הביא להקשות בשם

עבדות בעל כרחו, דלא מהני לכולי עלמא.

(ה) גמ', אילימא רשב"א וכו'. הריטב"א ביאר, דהרי יש לו תקנה לכופו ולהטבילו לשם עבדות ולחזור ולשחררו בעל כרחו.

(ו) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, ואמאי ימהלנו בעל כרחו. בביאור הגר"א (סימן רס"ז סק"ט) הוכיח, דמדלא הקשו תוס' כן אלא לרבי שמעון בן אלעזר, דדעתם דאף לענין לעשותו לעבד כנעני, נחלקו רבי שמעון בן אלעזר ורבנן אי מהני בעל כרחו.

(ז) בא"ד, וזה לא שייך אלא בבנים שנולדו בקדושה. בזכר יצחק (סימן ב) יישב דעת רש"י על פי דברי הרמב"ם (פ"ט מעבדים ה"ב), דלעכו"ם יש קנין הגוף בבניו, ואם כן בנו מעכבו באכילת פסח מדין עבדו, דאף על פי שנתגייר לא פקע קנינו. [נאמנם מהריטב"א (לעיל אות ד) מוכח דסבירא ליה דקנין דאית ליה לגוי בבנו היינו דווקא בבנו קטן, ולא בגדול. (טו.ו).]

(ח) תוס' ד"ה המפקיר, בתוה"ד, ואורי" דהכי פריך. פירש המהר"ם, דבקושיא הבינו התוס' דהא דפריך שם "ל"ל שטרא" רוצה לומר דסגי בהפקר. ותירצו התוס' דאינו קושיא, דאין הכי נמי דב' אופנים איכא להפקיע עבדותו, או בשטר שחרור, או בהפקר. אלא דקושיא הגמ', דלשון הכתוב בשטר יאמרו בעל פה, דסלקא דעתא דסגי בסילוק ומחילה. ומשני דעבד עברי גופו קנוי.

דף מח ע"ב

(ט) תוס' ד"ה ר"א אומר, בתוה"ד, וריב"ן פירש דלרבי עקיבא וכו' ולפירושו וכו'. [כוונתם דבברייתא (דלעיל מז): מבואר, דאין צריך קבלת מצות לאחר ל' יום, ואילו לרבי עקיבא בעינן שתכפור בעבודה זרה]. והקשה הערוך לנר, דילמא קבלת מצוות לא בעינן, אבל לכפור בעבודה זרה בעינן. ותירץ, דכוונתם דכיון דלרבי עקיבא מאי דכתיב "ובכתה ירח ימים" היינו כדי שתכפור בעבודה זרה, דהיינו שאם תכפור בעבודה זרה מותר בה מיד, ודלא כהברייתא דלעיל דבעינן דוקא קבלת מצוות להתירו בה מיד, אבל ללא קבלת מצוות אסור בה ואף אם תכפור בעבודה זרה.

(י) גמ' אמר ליה ר' ישמעאל וכו' בן אמתך וכו' א"ל בלוקח עבד וכו'. הערוך לנר העיר, איך שייך להקים כר"ע, הא קרא מדבר בבן אמתך, דהיינו דהווי יליד ביתו. ואם כן כשנולד הווי בן יומו ומה שייך שישבות. וכתב דנראה שהרא"ש הרגיש בכך ולכן כתב דמיירי שלקח שפחה ובנה הגדול. וביאר לפי מה שכתב הרמב"ם (פ"כ משבת הי"ד) דאדם מצווה על שביתת עבדו שנאמר (שמות כ"ג) למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר. דהיינו עבד ואמה שמלו וטבלו לשם עבדות. והקשה עליו המגיד משנה הרי כיון שפסק כר"ע, היאך ביאר לקרא דלמען ינוח בעבד שמל, הא מוכח מסוגיין דמדובר בעבד ערל. אלא דבעינן למימר דבאמת אין הכרח לפרש להאי קרא בעבד ערל, אלא משום הקרא דבדברות ראשונות אליבא דהמכילתא (דהיא אליבא דר' ישמעאל) מיירי בעבד מהול. אבל לר"ע אפשר להקים לקרא דוינפש, בעבד מהול, והקרא אחרינא בעבד ערל. ואם כן מה שאמר ר"ע, דמדבר בעבד שקנאו בין השמשות. היינו קרא דדברות ראשונות. ואין הכי נמי קרא דוינפש בן אמתך מדבר בעבד שמלו.

(יא) גמ', למען ינוח וכו' הרי עבד אמור, צריך ביאור, למה בעינן קרא דעבד מהול חייב בשבת, מאי סלקא דעתך לחלק משאר מצוות שחייב בהם. וכן קשה, אמאי בעינן קרא לחייב גר צדק בשבת. (י.צ.ב.) ונראה ליישב על פי מה שהבאנו לשון הרמב"ם באות הקודמת, דדין חיוב השביתה היינו דחוץ ממה שמוטל החיוב על העבד מדין שמירת המצוות, צוותה התורה דהאדון מחייב בשביתתו. ולכאורה יש לבאר גם דישאל

הדרה היומית

(י) **גמ'**, **משה רבך וכו'**, ביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות), דהא דלא הקשה לו מאורייתא גופא דכתיב "ויראו את אלוקי ישראל", דדילמא ראוהו מאחוריו, אך כשאמר "את ה' יושב" משמע דראהו מפניו.

(יא) **רש"י ד"ה ידענא ביה**, במנשה וכו' מוטב שאברח מפניו. הקשה **הערוך לנר**, תיפוק ליה דיש לו לברוח משום "ונשמרתם מאד לנפשותיכם". ובשלמא אגמרא לא קשיא, דיש לומר דלא ידע שיהרגנו ולכך הוצרך ליתן טעם כדי שלא ישוויה מזיד שלא יקבל דבריו, אך על דברי רש"י קשיא. ותירץ, דכוונת רש"י לפרש כיון דעל כל פנים היה יכול לברוח, אם כן יתן טעם, ואפילו לא יקבל מכל מקום הרי יכול לברוח אחר כך, ועל זה קאמר דאם יתן טעם ואף על פי כן ירצה להמיתו הרי שוויה מזיד בכוונת הריגתו, לכן ברח מיד בלא נתינת טעם שיהיה סבור שחייב מיתה מן הדין ולא יהיה עבירה **בכוונת** הריגתו. ואף שישראל אין נענש על המחשבה מנשה מומר לעבודה זרה הוי שדינו כעכו"ם. עוד תירץ, שידע ישעיהו בנבואה שנגזר עליו מיתה, ואפילו יברח מכל מקום ימות. ולכך רצה ליתן טעם למה ברח כיון דמכל מקום אינו מציל עצמו, ושלא לברוח ולשתוק לא רצה שאז יסברו ישראל שאין בידו להשיב, לכך ברח שידעו דלהציל נפשו בורח.

(יב) **גמ'**, **משום דאמר בתוך עם טמא שפתים**. הקשה **הריטב"א**, מדוע נענש עוד על זה, הא כבר נאמר לו "וסר עוונך וחטאתך תכופר". ותירץ, ד"וסר עוונך" קאי על מה שהציץ בשכינה לראות את ה', וגם על מה שאמר זאת לפני ה' יתברך, והכא נענש על שחזר ואמר כן לישראל. והביא **ד"ש שפירשו**, ד"וסר עוונך" קאי על שאמר "איש טמא שפתים אנכי", ומלבד זה "חטאתך תכופר" לעתיד על שאמר "ובתוך עם טמא שפתים אנוכי יושב". **והערוך לנר** תירץ, על פי מה דאמרו **ביומא** (פז). דעוון היינו מזיד, וחטא, משמעותו שוגג. ועל ידי תשובה מהני להפוך זדונות לשגגות כדאיתא התם (פז). וזהו שאמר לו "וסר עוונך" היינו דהמזיד כבר נמחל, וחטאתך תכופר לעתיד על ידי העונש. והוסיף לבאר דזהו כוונת הפסוק בתהלים (לח, יט) "כִּי עֲוֹנִי אֶגִּיד אֶדְאָג מִחַטָּאתִי" דהיינו דאף לאחר שעשיתי תשובה על עווני, עדיין אדאג על השגגה שנשארה לאחר כפרת המזיד. **ובשמירת הלשון** (שער התבונה פ"ז) תירץ, דבאמת לא חטא במה שסיפר זאת לישראל, דאדרבה ראו בזה גודל אהבתם אצל הקב"ה, אלא ד"וסר עוונך" היינו לשון עתיד. ומה שאמר למלאך רצוץ פה שאמר דילטוריא אין זה אלא תחילת הכפרה, וכדאיתא **ביומא** (פז). דיסורין תולין, ומיתה ממרקת והכא נמי עיקר הכפרה תהיה לבסוף. ועוד תירץ, דוסר עוונך היינו המקטרג שנברא מאותו עון, שלא יקטרג עליו, ואילו עצם החטא נמחל לו לנביא רק לבסוף וזהו וחטאתך תכופר לשון עתיד.

(יג) **גמ'**, **באספקלריה שאינה מאירה**. הקשה **הערוך לנר**, היאך ישעיהו גופא אמר "ואראה את ה'" הא הוי ליה למידע דלא ראה, וכדכתיב "כי לא יראני האדם וחי". ותירץ, על פי מה שהובא בילקוט דאיתא בפסיקתא, כיון שראה למלאכי הרת מקלטין להקב"ה ולא שיתף קילוסו עמהם, התחיל מיצר על הדבר. כי איש טמא שפתים אנכי, שאלולא שתפתי קילוסי לקילוס שלהם הייתי חי וקיים לעולם. ונרמז זאת בפסוק כי איש אטמא שפתים וכו', ולפי מה דאיתא **בתיקונים** (תיקון ס"ט) דכוונת הקרא, ד"לא יראני האדם וחי" שאם יראני יזכה לחיות לעולם. וכך הבין ישעיהו את מה שהיה. אבל דעת הגמרא אינו כן אלא דהווי באספקלריא דאינה מאירה.

דף נ' ע"א

(א) **גמ'**, **זכה מוסיפין לו**. הקשה **המהרש"א** (בחידושי אגדות), הא איתא

ספר **אמרי צרופה**, דנמצא דמגילת סתרים סתר נפשיה, דהא קאמר דמשנת רבי אלעזר בן יעקב קב ונקי והלכה כר' יהושע, ואילו רבי אלעזר בן יעקב גופא סבר דיש ממזר מחייבי כריתות. ורצה לתרץ על פי **הכסף משנה** (פ"ב מבית הבחירה ה"ח) דהך כללא דמשנת רבי אלעזר בן יעקב קב ונקי היינו דווקא במשנה ולא בברייתא. אך תמה, דהא מאי דמיינתו התוס' לרבי אלעזר בן יעקב **דלעיל** (לז). היינו מברייתא. ועוד הוכיח כן מכמה דוכתי. לכך תירץ על פי **התוס' בבבורות** (כג): **ד"ה משנת**, שכתבו דבמקום דלא מסתבר טעמיה לא קיימא לן כוותיה, ולפי זה כתב, דמגילת סתרים סברה דלא מסתבר טעמיה בהכי, ומשום דקים ליה למגילת סתרים כר' יהושע. אבל סוגיא **דלעיל** (לז). איתא למאי דקיימא לן כשמעון התימני.

(ד) **רש"י ד"ה ולר' סימאי, בתוה"ד**, חוץ מאלמנה לכהן גדול שעושה חללין ולא ממזרים. ביאר **החזון איש** (אבן העזר ט"ו י"ח) דלא שייך חללות בממזר, ומשום דזר הוא לכל דבריו. וכמו שכתבו **הבית שמואל והחלקת מחוקק** (אהע"ז סימן ז' ס"ד) דממזר ודאי לאו כהן הוא, ולפי זה אינו אוכל בתרומה. [ואולם הביא **דהט"ז** כתב דאוכל בתרומה, ולענין טומאת מת נסתפק שם].

דף מט ע"ב

(ה) **רש"י ד"ה והבא על הסוטה. בתוה"ד**, רבי עקיבא דפליג אדרבנן במתניתין לעיל (מד). במחזור גרושתו. מבואר דר' סימאי דסבירא ליה בדעת רבי עקיבא, דכל חייבי לאוין לא תפסי בהו קידושין ואפילו שאינם לאוין דשא"ר, היינו כתנא **דלעיל** (מד). והקשה **הרשב"א דבקדושין** (כח). **ובכתובות** (ל). לא אשכחנא תנא דסבר הכי מלבד ר' סימאי. ועוד, דאם איתא דתנא דמתניתין **דלעיל** (מד). ותנא דמתניתין דידן (מט). אפליגו בהא, לא הוה שתק גמרא מלפרושי הכין. **והירושלמי יעקב** תירץ, דמתניתין **דלעיל** לחודיה אי אפשר להוכיח דלרבי עקיבא הולד ממזר אף בלאו דלא הוי דשא"ר, דאיכא למידחי דמחזיר גרושתו שאני משום דטומאה כתיב בה כעירות, ולהכי מייתי לדר' סימאי דווקא.

(ו) **תוס' ד"ה הכל מודים** (הנמשך מעמוד א'), **בתוה"ד**, וליבם נמי לאו בת קידושין היא אלא ביאה הוא דאית בה. וכן כתב **רש"י לקמן** (נב). **ד"ה נתן לה**, ומטעמא דאין קידושין תופסין באשת אח, והתורה לא התירתה לו ליעשות כאשה נכרית אלא כסדר המצוה, וביאה הוא דכתבה בה רחמנא. **והמקנה בקידושין** (סז): פירש דתוס' נמי סברי להאי טעמא.

(ז) **שם בתוה"ד**, מ"מ אין ממזר ביבמה כו' חשיבא בת תפיסת קידושין. הקשה **הקרבן אורה**, דאם כן אף אי לא בעי רבי עקיבא לאו דשא"ר, מכל מקום לא יהיה הולד ממזר מיבמה מהאי טעמא, ולעיל הוכיחו התוס' דלהך מאן דאמר אליבא דרבי עקיבא שפיר הוה הולד ממזר מיבמה.

(ח) **תוס' ד"ה סוטה**, פ' בקונטרס וכו', דבסוטה ודאי תפסי קידושין. מבואר מקושיית התוס' דנקטו בדעת רש"י דבאמת לא תפסי קידושין בסוטה, ורק לבעלה לא הוה הולד ממזר לפי שלא פקעי הקידושין, וזהו שהקשו דמבואר בפרק יש מותרות דבסוטה תפסי קידושין אף לאחריו. אמנם **התוס' בקידושין** (עח). **ד"ה הכל מודים** דנו בכוונת רש"י דמהא דלא פקעי קידושין על כרחך דאף תפסי קידושין, וביאר **האבני מילואים** (סימן י"ח סק"א) דהטעם, דקידושין שלא חלים מחמת ערוה, נפקעין מחמת הערוה. אבל תוס' פליגי דאף דקידושין לא תפסי, מכל מקום לא יפקיעו.

(ט) **גמ'**, **מירדן דייניה וקטליה**. ביאר **הערוך לנר**, דמאי דדנו בדין מיתה היינו כדין נביא שנתבא מה שלא נאמר לו, וכמבואר **בסנהדרין** (פט). דמיתתו בידי אדם.

הדרה היומית

(ט) מתני' ר' נחמיה וכו' אין אחריה כלום, פירש רש"י ונפקא בגט ובלא חליצה. הרמב"ן הקשה עליו מהא דפירש הוא עצמו לקמן (נא:): ד"ה והא ביאה פסולה, דקא בעיא חליצה לזיקתו. ומשום הכי כתב דלעולם בעי חליצה. והמהרש"ל כתב, דרש"י כאן פירש כן לפום ריהטא. והמהרש"א תמה עליו, דמה שכתב רש"י התם, היינו לפרש הא דאמרה הגמ' שם דביאה פסולה כמאמר שויה רבנן, היינו רבנן דפליגי אר' נחמיה. וממילא נשמע דלר' נחמיה ודאי אין צריך כלום. וכן מוכח מהמשך סוגיין, דקאמר מאי טעמא ביאה פסולה יש אחריה כלום, ופירש רש"י בד"ה ומ"ט, דהנידון אי בעי נמי חליצה, משמע דלר' נחמיה דאין אחריה כלום ודאי אין צריך חליצה.

(י) רש"י ד"ה כל כי הני, כלומר מאי איכפת לן כל ימיה תחלוץ. הקשה הרשב"א, דאין הלשון הולמו דהוי ליה למימר "תחלוץ ואין בכך כלום". ועוד, הא אמרינן לעיל (ג. לו.) דאם אתה אומר חולצת מתייבמת. לכך פירש דבתמיהא קאמר, דמה תועלת יש לו אם יחזור ויחלוץ. דבשלמא ביאה אחר חליצה איכא למיגזר דילמא קמאי לא מצאה חן בעיניו ולכך מייבם לשניה, וכן ביאה אחר ביאה חיישינן דילמא שניה עדיפא ליה, אבל חליצה אחר חליצה, מאי עדיפא ליה אידך מאידך, ואם כן פשיטא דליכא למיגזר ביה מודי.

(יא) גמ', שם. הבית שמואל (באבהע"ז סימן קס"א סק"א) הביא, דהב"ח רצה להוכיח מתוס' לעיל (מד.) ד"ה ונייבם דאסור לחלוץ לשתי יבמות. וכתב הבית שמואל דאישתמיטתיה סוגיא דהכא דמבואר דליכא איסור כלל וכמו שפירש רש"י בד"ה כל כי הני. ויישב הערוך לנר, דהב"ח יפרש הסוגיא כדברי הרשב"א (המובא באות הקודמת) דכוונת הגמ' בתמיהא ודלא כפירוש רש"י.

(יב) רש"י ד"ה ומ"ט אמור רבנן וכו', בתוה"ד, ביאת גט בלא חליצה. עיין לקמן דף נג: אות ז בדברי הריטב"א כאן.

(יג) רש"י ד"ה ואי ביאה אחר מאמר, בסוה"ד, ואתי למעבד ביאה אחר ביאה וקפגע באיסור אשת אח. הקשו הרש"ש והערוך לנר, מהא דאיתא לעיל (יא.), דליכא אלא לאו דבית אחד הוא בונה, או איסור עשה בלבד. ותירצו, דנקט לה משום ב' יבמין. והערוך לנר תירץ עוד, דקרי ליה כן, משום דאתי מחמת שהיתה אשת אח, ולא למימרא דחייב עלה משום איסור אשת אח.

(יד) תוס' ד"ה עשה מאמר בזו וכו', הכא שייך להקשות דיתן גט לאחת מהן, ותשתרי אידך וכו'. והתוס' לעיל (לב.) בד"ה גט תירצו, דמכל מקום לכתחילה אין לעשות כן. והרמב"ן תירץ, דכשם שזיקת כל הבית נפסלת בגיטו של אחד מהם, כן נפסלת לשני בעלי המאמר על ידי גיטו של אחד מהן, והיינו משום דזיקה דכולהו אגידא ומאמרות דכולהו אגידן, אלא דאכתי השניה צריכא גט מאותו שעשה בה מאמר לפי שאין מאמרה נפקע לגמרי בגיטו של ראשון.

דף נא ע"א

(א) גמ', מ"ט דרבן גמליאל. ביאר הרשב"א, דלרבנן לא בעי מאי טעמייהו, משום דפשיטא הוא, דכך הדין נותן דכיון דלא נפקעה הזיקה לגמרי נדהא בעיא חליצה, מסתברא דיקנה מאמרו של שני וכן ידחה גיטו של שני. ואב"י דפירש טעמייהו דרבנן, היינו אידי דפירש טעמא דרבן גמליאל, ולעולם לא איצטרך ליה.

(ב) רש"י ד"ה תיהוי, בתוה"ד, דאי מאמר קמא קני לגמרי תו לא מהני ביאה וגט אבתרה. הקשה הרשב"א, הא אמרינן בסמוך דביאה פסולה עדיפא ממאמר, דהא מהני ביאה אחר מאמר אף דלא מהני מאמר אחר

בסוטה (יג:), דמשה רבינו ע"ה חי עד ק"כ שנים מיום ליום, דהקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום. והרי אם לא היה חוטא במי מריבה היה נכנס לארץ ישראל, ועל כרחיק שהיו מוסיפין על ימיו. ובשלמא לרבנן ניהא, אבל לרבי עקיבא קשיא. ותירץ הערוך לנר, דהא טעמא דאין מוסיפין, משום דהכי נגזר עליו בתחילת בריאתו וגזר דין של יחיד אינו נקרע, אולם משה שקול כנגד כל ישראל וכדאיתא בתענית (ט.) דיש לו דין ציבור, וגזר דין של ציבור נקרע וכדלקמן (קה.). ושפיר אפשר להוסיף לו. אולם הוסיף דצריך לומר לפי זה, דלמלך אין לו דין ציבור, דאם לא כן גם מחזקיה לא תיקשי מיד. והביא דבשו"ת הרשב"א (ח"א סימן קמ"ח) כתב, דמלך נמי אית ליה דין ציבור.

(ב) תוס' ד"ה משלו, בסוה"ד, כיון שנגזרו לשום אדם. הקשה המהרש"א (בחינושי אגדות), מאי מקשה על רבי עקיבא מוהוספתי, דילמא הוסיפו לו משל אחרים. ותירץ, דליכא למימר כן, אם לא הוזכר בפירוש. והערוך לנר תירץ, דהתם נעשה על ידי דומה [מלאך המות] אלא דבית דין של מעלה אין משגיחין על זה, אולם הכא דנאמר בנבואה "והוסיפתי" ודאי דיהיה זה על ידי הקב"ה בעצמו, ולא מצינו דמעביר שנים מאדם לאדם.

(ג) תוס' ד"ה שנה, בתוה"ד, אלא נראה לר"י וכו'. העיר הרש"ש, דילמא איצטרך לדיוקי הא דבלא מתה אסורה משום ביטול מצות יבמין, וכדלעיל (יז:).

פרק רבן גמליאל

(ד) רש"י ד"ה אין גט אחר גט, דאי קמא אהני וכו'. המהרש"א העיר, אמאי פירש רש"י כסלקא דעתך דרבא, ולא פירש כאוקימתא דאב"י, דדחי ליה לרבא. והישרש יעקב כתב, דכן דרך רש"י לפרש ההוה אמינא.

(ה) בא"ד, דאי קמא אהני הא פקעה זיקה דתרווייהו. הערוך לנר דייק מכאן, דהא דאמר רבא לקמן (נא.) אליבא דרבן גמליאל, דגט דחי לגמרי ומאמר קני לגמרי, היינו מדאורייתא, ואין צריך חליצה אחריהן. אמנם לדעת אב"י דדחי מקצת ומשייר מקצת ודאי אינו אלא מדרבנן. (ועיין לקמן דף נא. אות ב.)

(ו) רש"י ד"ה הרי זו כמצותה, מפרש בגמ' אף זו כמצותה. הקשה הישרש יעקב, אמאי נטה מפשטות המשנה דהריהו כמצותה, והא קיימא לן כרב הונא דמצות יבום מקדש ואחר כך בועל, וכדאמרינן לקמן (נב.) דאם בעל בלא מאמר לוקה מכות מרדות. ולדידיה מתניתין מתפרשת כפשוטה.

(ז) תוס' ד"ה רבן גמליאל, בסוה"ד, ולא כמו שפירש ריב"ן דרבן גמליאל כרבי עקיבא. הקרן אורה הוכיח דלא כשיטת הריב"ן, דהא לקמן (נא:) מייטנין לשיטת בן עזאי דאין מאמר אחר מאמר בב' יבמות, ובן עזאי הא לא סבירא ליה כרבי עקיבא, כדמייטנין בן עזאי לעיל (מט.), דכתוב במגילת יוחסין דהלכה כר' יהושע דאין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין, ועל כרחיק דרבן גמליאל לאו אליבא דרבי עקיבא קאמר לשמעתייה. והרשב"א הקשה על הריב"ן, דלדבריו אמאי לא אמרינן על מה שאמרה המשנה אין מאמר אחר מאמר "זו דברי רבי עקיבא", וכדאמרינן לקמן (נב:) גבי אין אחר חליצה כלום. ותירץ, דכיון דאפליגו עליה רבנן ברישא, לא רצה לומר כן, כי אם בסיפא דהוה סתמא דמשנה.

(ח) תוס' ד"ה עשה מאמר ביבמתו, היינו וכו' אבל אם נתן גט למאמרו שריא אף ליבם. התוס' לשיטתם לקמן (נב:) ד"ה או דילמא. אבל רש"י (שם) ד"ה או דילמא פליג, וסבר דשריא רק לאחריו. שפיר איכא לאוקמא למתניתין אף בכתב גט למאמרו.

הדרה היומית

הריטב"א, אמנם **התוס'** **לעיל** (יט: ד"ה ר"ש כתבו, דמספקא ליה אי קני לגמרי מדאורייתא או לא קני כלל. **והאור שמח** (בקונטרס זיקה סקל"ח) האריך להוכיח דגם לר' שמעון אינו אלא מדרבנן.

(ט) **גמ'**, **ר"ש אומר וכו'**. כתב **הריטב"א**, דהך דינא דביאת בן ט' כמאמר בגדול היינו דקונה ליבמתו רק מדרבנן. ואף דבכמה דוכתי אמרינן דביאתו ביאה. דאם בא על אחת מכל העריות מומתין על ידו. מכל מקום גזירת הכתוב הוא דביבמתו לא קנה, וילפינן לה **בסנהדרין** (נב:): מאיש פרט לקטן. וכן כתבו **התוס' לקמן** (נז: ד"ה **וחייבין**. אבל **רש"י בקידושין** (יט: ד"ה **חזיא** כתב, דקונה מדאורייתא. והא דממעטין מאשת איש פרט לקטן, אינו אלא דאינה נהרגת על ידו. ונלהתוס' והריטב"א ילפינן מהאי קרא גופא דאינו קונה מדאורייתא]. **והרמב"ן** (בסוגיין), תליא לה בפלוגתא רב ושמואל **לקמן** (נו: אי קנה לכל, דלרב כשם שקונה קנין גמור בביאת חרש, הכי נמי קטן יקנה בביאתו קנין גמור.

(י) **רש"י ד"ה ביאת שני, בסוה"ד**, דקיימא לן אין האשה נאסרת על בעלה אלא בקינוי. והקשו **תוס' ד"ה אי, והרשב"א והריטב"א**, דהא בעדי טומאה לכולי עלמא נאסרת בלא קניו. **והתוס' הרא"ש** הוסיף "דהא ביאת יבמה צריכא עדים". וכן דעת **המאירי בקידושין** (ב:), וכן הביא **הרמ"א** (סימן קס"ו ס"ב) דיבום צריך עדים. (ועיין **לקמן** נב. אות ד'). נוקשה **דהרשב"א** גופיה **בשו"ת** (ח"ד סימן שכח), הסיק דיבום אין צריך עדים, ואם כן מאי קושייתו הכא, דילמא לא בא עליה השני בעדים (ט.ו.י.). **והביאור הגר"א** (סימן קס"ו סק"ט) נקט **בשו"ת הרשב"א**. וכן נקט **בחיידושי רבינו חיים הלוי** (פ"ד מיבום הט"ז) בדעת **הרמב"ם**. וביאר, דהטעם משום דחלות שנעשה ממילא בלא דעת האיש והאשה, לא בעינן עדים לקיום הדבר.

(יא) **תוס' ד"ה אי, בתוה"ד**, ועוד דתיתסר משום דר' המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה לבעלה. מבואר **בתוס' הרא"ש** וכן ביאר **הערוך לנר**, דהיינו אף אי נימא דכיון דמדרבנן הוה הך נישואין הקילו דלא תיאסר משום סוטה, דהא מדאורייתא לא קנה ראשון, מכל מקום משום שומרת יבם שזינתה תיאסר. והקשה **הערוך לנר**, דכיון דראשון לא קנה, מדוע תיחשב שומרת יבם שזינתה מחמת ביאת שני. **ובקובץ הערות** (סימן מ"ג) תירץ, דכיון דגם השני אין קונה בביאתו מדאורייתא הוה כביאת זנות, ואליבא דאבא שאול דכל ביאה שאין היבם קונה אותה (כביאה לשם נוי) הוה כיבמה לשוק, [כדאיתא **בירושלמי** (פ"א ה"א) בהא דקאמר אבא שאול דהכונס יבמתו לשם נוי "קרוב בעיני להיות הולד ממזר", היינו דסבירא להו כרבי עקיבא דיש ממזר מיבמה לשוק], והכא נמי ביאת קטן דאין קונה אותה מדאורייתא (עיין **לעיל** אות ט) דהויה כשומרת יבם שזינתה.

(יב) **רש"י ד"ה והא ביאה פסולה וכו'**, דקא בעיא נמי חליצה לזיקתו. **הרמב"ן** כתב, דר' יוחנן סבר דהא דעשו ביאה כמאמר, היינו נמי לענין דתהא ביאה פסולה צריכא חליצה לאחריה, ודלא כהמבואר בסוגיא **לקמן** (קיא). דלא בעי חליצה. ולפי זה יישב סתירת דברי **רש"י** במתניתין **לעיל** (נ: ד"ה **אין אחריה כלום**, דפירש דאין צריך חליצה. והיינו משום דהכא ר' יוחנן קאמר ופליג אסוגיא **דלקמן** (קיא). (ועיין **לעיל** (נ: אות יב).

דף נב ע"א

(א) **גמ'**, **אימא לאו מצוה קעביד, קא משמע לן. הקן אורה** (על תוס' ד"ה אם בעל) הוכיח מהכא, דאירינן אליבא דמאן דאמר מאמר קונה קנין גמור. דאי לאו הכי, היאך פרחא זיקת יבמין הא אין קונה אלא מדרבנן. אמנם **הערוך לנר** ביאר, דאף **דלעיל** (כט:): אמרו כן אליבא דבית שמאי.

מאמר, וטעמא משום דביאה קניא מדאורייתא, והיאך סלקא דעתך דלא יהני ביאה לבתר מאמר דרבנן. והוסיף, דאפילו אם תמצוי לומר דמאמר נמי קני מדאורייתא מכל מקום אינו גומר כביאה. נוכחו שהביא **הרשב"א לעיל** (כט: **בד"ה הא דאמרינן מהירושלמי**). לכך הביא פירוש ר"ח דפירש, דאם תמצוי לומר דמספקא לן אי קני אי לא קני, תבוא ביאה ודאי ותדחה למאמר צרתה דהוה ספק, ותהוי ביאה זו תחילה ותקנה קנין גמור, ולא יועיל גט אחר ביאה זו. ובסוף דבריו כתב **דבירושלמי** מפורש כדברי **רש"י**.

(ג) **רש"י ד"ה ואילו ביאה וכו'**, כל מה וכו' כדתנן הבעילה בזמן שהיא וכו'. ביאר **הריטב"א** דכוונתו דביאה אחר ביאה נמי מהני. וכן ביאר **הרשב"ש**, דרש"י הוצרך להביא ראיה ממתניתין, אף דכבר מבואר בבבביתא דידן דלא קני לכל שוירא דגט, דקתני "יש מאמר אחר ביאה וגט". כדי להשמיענו דביאה אחר ביאה נמי מהני, דהא מדקתני יש אחריה כלום משמע דמהני אפילו ביאה שלאחריה. וכתב, דהוא מקור דברי **התוס' ד"ה עדיפא**, שהביאו מפירוש **רש"י** דיש ביאה אחר ביאה. אמנם **המהר"ם** כתב, דבספרים שלנו לא נמצא כן בפירוש **רש"י**. והוסיף **הריטב"א** דיש חולקים עליו.

(ד) **רש"י ד"ה חולץ לראשונה, בתוה"ד**, אלא עצה טובה אשמועין. הקשה **המהרש"א**, אמאי לא פירש **רש"י** דהטעם משום דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו (**כדלעיל** יא:). וכתב דשמא סבירא ליה דאף גט שני פוסלה לכהונה משום ריח הגט, ובעינן מאי דאמרינן **לקמן** (נב). דאפילו לא נתגרשה אלא מאשה פסלה מן הכהונה. אמנם **הישרש יעקב** הביא מהבית **מאיר** (ריש סימן קסא, ובסימן קס"ג), דבחליצה שאינה צריכא אינה נפסלת מן הכהונה, והביא לזה כמה ראיות. והדרא קושית **המהרש"א** אמאי לא נקט **רש"י** לטעם דלא ישפוך מי בורו וכו'. ותירצו **הישרש יעקב והערוך לנר**, דנקט לה משום סיפא דב' יבמין ויבמה אחת, דהתם לא שייך הטעם דלא ישפוך מי בורו וכו'. דהא כבר נפסלה לכהונה מחמת הראשון, ולכך פירש דהטעם הוא בכדי שלא יאסור קרובותיה על עצמו.

(ה) **גמ', ומדר"ג סבר אין זיקה וכו'**. פירש **רש"י** (בעמוד ב') **בד"ה רבנן**, דקא סלקא דעתך דפליגי נמי בהא, ואף על גב דממילתייהו לא שמעינן להו. אולם **הרמב"ן** פירש, דקא סלקא דעתך השתא, דטעמא דרבנן גמליאל דאין מאמר אחר מאמר הוא משום דאין זיקה, ומשום הכי גיטו ומאמרו מועילות לחול על זיקת כל היבמין, כיון דליכא זיקה מיוחדת לכל אחד בפני עצמו. ולפיכך אין אחר מאמרו וגיטו כלום. מה שאין כן לרבנן דיש זיקה, אזי כשעושה מאמר או גט, מהני מעשהו לזיקה דיליה, ולכך שפיר מהני מאמר דאחיו, או מאמר דצרתה דלכל חד וחד תקינו רבנן גט ומאמר לזיקה דיליה.

דף נא ע"ב

(ו) **גמ', לימא תהוי תיובתא דרבה וכו'**. הקשה **התוס' ישנים**, אמאי לא פריך מיבם אחד ושתי יבמות, דבהא נמי איכא להך דינא דבעי חיזור על כל הצרות כמו דצריך חיזור על כל האחין. ותירץ, דעדיפא ליה לאקשווי מחיזור דאחין דאיתמר בהדיא אחיזור דאחין דהכא. וכן תירצו **הרמב"ן והרשב"א**. אמנם **הטור** (בסימן ק"ע ס"ג), הוכיח דשיטת **רש"י** דלרב דווקא באחין צריך חיזור אבל בצרות אין צריך חיזור.

(ז) **גמ', ר"ש דתניא וכו'**. הקשה **הרשב"א**, אמאי לא מיייתנן ליה ממאמר ממש דתניא **לעיל** (יט). א"ל ר"ש אם מאמרו של שני מאמר וכו'. ותירץ, דאי מהתם הוה אמינא דילמא לרבנן קאמר להו, וליה לא סבירא ליה.

(ח) **תוס' ד"ה כולוהו, ולכולוהו תנאי לא קני אלא מדרבנן**. וכן כתב

הדרגת הירומי

מסכת יבמות דף נב

ג כסלו תשע"ה

בקובץ הערות (סימן ג, ג-ד) למד בדברי רש"י דהטעם דלא תפסי קידושין, הוא משום ה"שם ערוה" ולא מחמת האיסור. ומשום הכי אף דהאיסור פקע לצורך היבום, מיהו פש ה"שם ערוה" ולכך לא תפסי קידושין.

ט בא"ד, שם. האמרי משה (סימן ה' סקי"ט) כתב בשם הגר"ח, דכוונת רש"י, לפי הא דאמרינן, דהעושה מאמר ביבמתו פרוח ממנו זיקת יבמין וחלה עליה זיקת אירוסין. אם כן אי ניםא דתפסי קידושין מן התורה, הוה פרוח זיקת יבמין ועל כן חייל עליה איסור אשת אח, ועל כרחק דלא תפסי קידושין, ושפיר נשאר הזיקת יבמין אף דחייל בה מאמר מדרבנן. נוהא דאמרה הגמ' אימא לאו מצוה קעביד, דמשמע דמכל מקום ליכא איסור אשת אח, היינו משום דמיייר לדידן דמאמר מדרבנן, ולא הפקיעו חכמים הזיקה לגמרי, מה שאין כן אם היה חל מן התורה. (אמנם עיין לעיל אות א' דלהקדן אורה סוגיין אליבא דבית שמאי, דמאמר קונה מדאורייתא ולכאורה דבריו דלא כהגר"ח. אמנם אם נניח דהגר"ח אמר דבריו אפילו לבית שמאי קשיא, דהרי איתא לעיל (כט): דלבית שמאי העושה מאמר פרוח זיקת יבמין. ופשיטא דליכא איסור אשת אח, ואדרבה מקיים בזה המצוה דולקחה וכדילפינן לה בירושלמי (פ"א ה"א) (ט.ו.) אלא דבעינן למימר דאליבא דבית שמאי, כיון דילפי מדכתיב "ולקחה" ולאחר כן "ויבמה", גם לדעת הגר"ח לא פקע דין ייבום, אלא אדרבה אמרה תורה דדרך הייבום הוא תחילה ולקחה ולאחר מיכן ויבמה. ואם כן אף דמאמר יעשה אירוסין, מכל מקום לא יפקע דין יבום ולא יחול איסור אשת אח. וכל דבריו הוא אי ניםא דקדושין יועיל מדין קדושין דעלמא ולא אליבא דב"ש.].

י גמ', אפילו לא נתגרשה אלא מאישה לא יקחו. כתב הרמב"ם (בפ"י מגירושין ה"א), דדין ריח הגט דפוסל מן התרומה הוא מדבריהם. ותמזהו הכסף משנה והמגיד משנה, דבגיטין (פב): משמע דהוה מדאורייתא, דמיייתנן לה לפירושי טעמא דר' אליעזר דמכשיר במגרש חוץ לפלוני, דכמו דמהני בלא נתגרשה אלא מאישה למיפסלה מכהונה, הכא נמי מהני חוץ מפלוני למיהוי גירושין גמורין. נויש לומר, דלעולם הווי רק מדרבנן (ואולי דייק זה הרמב"ם מלשון "ריח" הגט), והוכחת הגמ' שם, משום דאי לא מהני גירושין חוץ לא היו חכמים פוסלים לכהונה באופן דלא נתגרשה אלא מאישה. ועיין באות הבאה, (ט.ו.).

יא גמ' שם, התוס' בגיטין (פב): ד"ה אפילו ביארו, דמה שהשוותה שם הגמ' מה שנתגרשה רק מבעלה, ולא הותרה כלל, לגירושין חוץ. היינו משום דאי לא היה מועיל גירושין חוץ לא היה מועיל גט זה אפילו לפוסלה מכהונה, דלא הוה חשבינן ליה אפילו כריח הגט. וביאר בשערי חיים (גיטין שם) משום דקידושין עבדי תרי מילי א. ייחוד האשה לבעל. ב. מה דאסר לה אכולי עלמא כהקדש, וכדאיתא בקידושין (ב). וגירושין נמי עבדי תרי מילי. א. הפקעת אישות הבעל, ב. חלות היתר האיסור לעלמא. והשתא, מאי דמהני גירושין חוץ לר' אליעזר אף דבעינן "כריתות" גמורה, היינו משום דלענין הפקעת האישות אף בכהאי גוונא עביד הפקעה גמורה. דהא מהא דאפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסלה מן הכהונה, חזינן דגירושין רק בהפקעת האישות נמי חשיב כריתות, ועל כרחק כר"א דמהני גירושין חוץ.

דף נב ע"ב

יב תוס' ד"ה ולאשה וכו', ואפילו וכו' דאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח וכו', דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וכן כתב הריטב"א, דלכך אין שליחותו שליחות, ולא קרינן ביה וכתב ונתן, דהיינו דבעינן שהכתיבה תהיה על ידי הבעל ולהכי בעינן שליחות. וכן משמעות

מכל מקום סוגיין ודאי לאו אליבא דבית שמאי היא. אלא כוונת הגמ', דהכא נמי ניםא דפרחה זיקת יבמין מדרבנן על ידי המאמר, ולפיכך יהיה אסור לעשות מאמר קודם ביאה. נולפי זה קא משמע לן דלא אמרינן פרוח זיקת יבמין מדרבנן.].

ב גמ' והתניא לוקה, פירש רש"י ד"ה בתוה"ד, אלמא דאורייתא היא והיאך אמרת קנה. והקשו הרמב"ן הרשב"א והריטב"א, הלא מאמר לא קני אלא מדרבנן והיאך סלקא דעתך דילקח מדאורייתא, ודוחק לומר דקאי אליבא דבית שמאי דסבירא להו מאמר קונה מדאורייתא (כדלעיל כט.). **והריטב"א** הוסיף להקשות דאפילו לבית שמאי, ליכא אלא עשה ואינו לוקה עליה. ואמנם התוס' ד"ה אם בעל כתבו, דסלקא דעתך דלוקה מדרבנן, דעשאוהו חכמים פוגע באשת אח. אמנם הרשב"א הביא דבירושלמי (פ"ה ה"א) אמרו ד"ולקחה לו לאשה" זה המאמר, ודרש גמור הוא דאיתא התם, ואם כן יש לומר דקא סלקא דעתך דמאמר מדאורייתא הוא.

ג תוס' ד"ה אם בעל, בתוה"ד, ומתניתין דפ"ק דקדושין וכו' דלמא היינו מדאורייתא. וכן פירש רש"י אמתניתין דהתם. וקשה בשיירי קרבן על הירושלמי אם כן ייצא דהאי מתניתין דלא כבית שמאי. (עיין באות הקודמת) ודלא כר' יהושע ור"א בנדרים, דאית להו דמאמר קונה מדאורייתא. על כן ביאר הטעם משום דאף אי קני מדאורייתא אירוסין עושה והמשנה הביאה מה שגומר בה. נועדיין צריך עיון דהא קדושין עצמן שאינם גומרים תני להו התם.].

ד בא"ד, דעשאוהו חכמים כפוגע באשת אח וכו'. הקשה הקדן אורה, הא במתניתין קתני דעשה ביאה בתחילה אין אחריה כלום, ואי לא קני לה מדרבנן, אמאי אין אחריה כלום. ותירץ, דלענין דלא יועיל כלום אחריה שפיר קנה. אלא דלעצמו יהיה צריך לעשות מאמר ולבעול, ואזי יקנה אותה לגמרי.

ה גמ', נהרדעי אמרי וכו' ובלא שידוכי. הקשה הקדן אורה, דלמא טעמא לא אתי שפיר הא דתניא לוקה, דהא יבמה לא בעיא שידוכי, דזקוקה ועומדת לו. וכתב דאין לומר דגם ביבמה בעינן שידוכי, דהא בבביתא קתני דבעל בלא מאמר לוקה, ולהך לישנא דנהרדעי סגי בשידוכי. ותירץ, דכיון דלא בעינן דעתה וקני אותה בעל כורחה לכך ודאי אם לא עשה מאמר פריצותא הויה.

ו תוס' ד"ה דמקדש בביתא, אור"ת דאפילו ביבמה וכו'. **התוס' בקידושין (יב): ד"ה משום,** כתבו בשם ר"ת, דטעמא משום דדבר מכוער הוה שמעמיד עדים על כך. והקשו מסוגיין דאמרינן כן גבי יבמה דמדאורייתא לא קני אלא בביתא, ועל כרחק דלאו משום עדים הוא, דהא אי אפשר בענין אחר. ולכך פירש ר"י [הכא דמיייתנן תוס' ד"ה דמקדש לדברים אלו בשם ר"ת, ט"ס הוא], דהפריצות הוא שעושין תחילת קנינן בביתא. והערוך לנר תירץ, דרב תנא הוא ופליג.

ז רש"י ד"ה נתן לה, ואמר לה התקדשי לי במאמר יבמין. דייק הערוך לנר, דאינו מקדש סתם אלא דווקא בלשון זה. אך הביא הרמב"ם (בפ"ב מיבום ה"א) **והשולחן ערוך** (קס"ו ס"ב) דסתמו כלשון הגמ', ומשמע דמקדשה בלשון קידושין בעלמא, אולם הביא דהבית שמואל (שם, סק"ב) הביא ללשון רש"י בלא חולק.

ח בא"ד, שהרי אין קידושין תופסין באשת אח וכו'. האמרי משה (סימן ה' סקי"ט) הוכיח מדברים אלו, דלא הותר ביבום איסור אשת אח אלא משום המצוה, ומתורת דחיה, ולא דעצם הנפילה מתרת. וכתב, דיש לומר דרש"י מיייר דווקא אליבא דאבא שאול דאית ליה לעיל (לט): הכונס את יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר כאילו פוגע בערוה. אמנם

הדרה היומית

יאמר דבר זה.

(טז) **גמ'**, עשאוה כעודר בנכסי הגר וכו'. פירש רש"י דחופר בקרקע הגר וכסבור שזה קרקע שלו ולא נתכוון להחזיק דלא קני. והאי נמי סבור שקידושי יבמה תופסין בה, ולא נתכוון לקנות אלא מכח ייבומי אחיו והא פקעו להו. דהיינו דלמד דהדמיון לנכסי הגר דחסר בכוונה לקנין. ואביי סבר דלא דמיא, כיון דהכא מכוין למיקני מכל מקום, דהא קסבר לקנות מכח אחיו ואינו קונה אלא מכחו, והתם חסר בכוונת קנין. **והריטב"א** פירש, דסברת ר' יוסף שעשאוה כעודר וכו'. **דחליצה** זו נכסי הפקר היא, דיצאה לשוק בחליצה. וכשקדשה היבם סבר הוא שיכול ליבמה ומתכוין לקנותה מדין יבמה, ולא מדין המקדש יבמה חלוצה לשוק. ולא קני, דמדין יבום אין לו בה קנין, ולהתפס לה קדושין בחייבי לאוין לא נתכוין. נויש לבאר דלמד דקנין בתור יבמה הווי **בהשלמת קנין** כיון דזקוקה לו, ולכך נכוין. אמנם כיון שהיא כנכסי הפקר דבעינן להא קנין שלם. הרי דחוסר כוונתו גרם לחסרון במעשה הקנין. והוא הדמיון לעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן. ואביי סבר, דלא דמיא אלא לעודר בנכסי הגר וכסבור של גר אחר דקני. דאף דיבם זה שקדשה לשם יבמות סבור כי עדיין הם נכסי אחיו ואגידא ביה מחמתיה, מכל מקום כיון דקדושין תופסים בחייבי לאוין, קונה **מכיון שנתכוון לקנות בשום צד**. [מה שאין כן בדמיון דר' יוסף הרי לא נתכוין לקנין כלל].

(יז) **גמ'**, וקסבור שהוא שלו לא קני. **הריטב"א** הוכיח מבבא בתרא (מא.), דבדעת אחרת מקנה מהני לקנות אפילו בקסבור שהוא שלו, והכא דלא מהני דעה אחרת מקנה של יבמתו היינו משום דכוונת קדושין בדידיה תלה רחמנא. והישרש יעקב ביאר הדברים על פי הר"ן **בנדרים** (ל) דכיון שאמרה תורה כי יקח איש אשה הסכמצתה אינה חלק ממעשה הקנין אלא משוית עצמה כדבר של הפקר. **והרש"ש** הביא **דבספרי החסי**, הקשה כן. וכתב דשגה מאד, דהא איהו נמי נתכוין לקנותה, ואפילו הכי אמר ר' יוסף דדמי לכסבור שהוא שלו, והיינו משום דדעתו לקנותה מכח ייבומי אחיו, ואינו קונה כלל וכוונתו כאילו לא נתכוין, אם כן הוא הדין יבמתו, אין כוונתה מועילה כלום, ולפיכך אין כאן לא דעת קונה ולא דעת מקנה.

דף נג ע"א

(א) **גמ'**, מר סבר חליצה פסולה פוטרת. הקשה **הרשב"א**, היאך שייך לומר דחליצה פסולה אינה פוטרת, דאם לא פטרה במאי תיפטר. והביא לפירוש **הרי"ף** (יח). דהכא מיירי בב' יבמין, וקמילגלי בפלוגתא רב ושמואל (**לעיל**) כו: דרבנן סברי דצריך לחזור על כל האחין, ורבי סבר דבחליצה דחד מיפטרה ונפקעה זיקתה לגמרי. **ובחיידושי רבי אברהם מן ההר** הביא **דיש מפרשים** דחליצה פסולה היינו חליצת מעוברת ובפלוגתא דריש לקיש ור' יוחנן **לעיל** (לה:), ורבנן כריש לקיש דקיימא לן התם (לו). כוותיה דלא הויא חליצה.

(ב) **רש"י** ד"ה **תני אין לאחר וכו'**, בתוה"ד, דכיון דתני אין אחר ביאה כלום. משמע מרש"י דמאי דנקט כן היינו רק משום דסיפא איירי בביאה. אמנם **הישרש יעקב** כתב, דיש לומר דביאה הוי רבואת טפי מחליצה, דהא לתנא קמא ביאה פסולה יש אחריה כלום, מה שאין כן בחליצה. ולהכי סיים דביאה כשרה אין אחריה כלום, וכל שכן דחליצה כשרה אין אחריה כלום.

(ג) **גמ'**, איצטרין לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין. הקשו **הרמב"ן** ו**הרשב"א**, דסוגיין אתי שפיר לגירסת ר"ת **לעיל** (יא). גבי "הבא על יבמתו וחזר הוא או אחד מן האחין ובא על צרתה דחד אמר בכרת וחד אמר בלאו". אולם להספרים דגרסי "וחד אמר בעשה" ומוקמינן לה

לשון **הרשב"א**. אמנם **הרמב"ם** (פ"ג מגירושין ה"ו) כתב, דאינו גט משום שנכתב שלא לשם גירושין. **וביאר המגיה על המשנה למלך** (פ"ו מגירושין ה"ג) דפליג אתוס'. ונפקא מינה ביניהם לשיטת הסוברים דלא בעינן שליחות לכתובת הגט. דאי משום שחסר בלשמה אף אם יאמר להם לכתבו בשעה שאינו יכול לגרשה, אם ימסור הגט בעצמו לה לאחר מיכן יהיה פסול, דהא נכתב שלא לשמה. אבל אי מטעם שלא מועיל למשויה שליח כיון שעל המסירה לא מינה שליח אלא מסר בעצמו הגט כשר. אמנם **המרדכי** (אות מה), ביאר, דאף דלא בעינן שליחות בכתובת הגט, דהא חרש שוטה וקטן דלאו בני שליחות כשרים לעצם כתיבת הגט. מכל מקום דעת הבעל בעינן דהיינו לשמה, ואם כן לענין כתיבה מדעת הבעל הווי שלוחיו, וכיון שאינו יכול לכתוב בעצמו אינו יכול למנותם לשלוחיו לענין זה. שיוכל הבעל לכתוב בעצמו בשעה זו, דהיינו דבלא זה חסר בציווי הבעל. **ובגליון הגרע"א** (פ"ו מגירושין ה"ג) כתב, דגם להתוס' הפסול הוא כהרמב"ם, וכוונתם דאין יכול לעשות שליח אפילו באופן שיכתוב הסופר לאחר שיכניסנה, דאז היא בת גירושין. והטעם, משום דלא מצי לעשותו שליח קודם לכן משום חסרון דלשמה. וליכא למימר דכוונתם דהווי חסרון משום דסברי דבעי שליח לעצם כתיבת הגט, דהרי כיון דבידו לגרשה עכשיו לא הווי חסרון דלא בא לעולם. והוכיח דתוס' סברו כן לענין חלה **בנזיר** (יב). בד"ה מ"ט וכו'.

(יג) **גמ'** **ליבמתו מהו כיון דאגידא גביה וכו'**. פירש רש"י, דמבעיא ליה לענין אי כתב הגט קודם שכנסה אי יועיל לתת לה לאחר שכנסה. **ובתוס'** ד"ה **ליבמתו** הקשו עליו ור"י פירש דלפוסלה מכהונה מבעיא ליה אי חשיב ריח הגט. והקשה עליו **הרשב"א** הא מהא דהקדים מה שאמר כתוב גט לארוסתי, משמע דמספקא לן אי מהני כארוסה ממש, והיינו דבר תורה. דאם לא כן הוי ליה למימר "ליבמתו מהו לפוסלה לכהונה". לכך פירש הספק דיהני אפילו מדאורייתא. דכיון דאגידא ביה דבר תורה ומשמיא הקנו אותה לו כארוסתו דמיא. תדע, דיכול להתירה בחליצה. ועל כן בידו לעשות שליח אף על הגט, ושליחות בעל קרינן ליה, אף דאין בידו לגרשה ממש בגט. או דילמא כאשה דעלמא היא לגבי גט, ואינו יכול להתירה, כי אם לפוסלה לכהונה, או דאפילו לפוסלה לכהונה אין יכול. וסיים שאם כן כיון דסלקא בתיקו הווי ספיקא דאורייתא ולחומרא. והוכיח שכן היתה סברת **הרמב"ם** כיון שכתב (פ"ג מגירושין ה"ו) הרי זה ספק גירושין.

(יד) **תוס' שם**, **הערוך לנר** כתב ליישב קושיית התוס' על רש"י, דלמד על פי מה שכתב **המגיה במשנה למלך** (הובא באות יא) דלטעם **הרמב"ם** דהחסרון משום שלא לשמה, אף אי נימא דהזיקה דרבנן, טעם זה מספיק לענין שיכול לכתוב לשמה. כיון דמה שכתב לשם גירושין מועיל מכל מקום מעט. דהא הוויא בת גירושין. ומה שנסתפק רמי בר חמא היינו אם יכתוב הגט כשהיא שומרת יבם דהיינו בזיקה באופן שיתנו לאחר מאמר, אבל אם יכתוב לאחר מאמר דבעיא גט מדרבנן בוודאי הווי לשמה. ויש לומר דרש"י סבר כדעתו. אמנם הר"י לשיטתיה דלמד דהחסרון משום דבר שלא בא לעולם אם כן מה שמועיל מדרבן לא הווי בא לעולם מדאורייתא, הלכך קשיא ליה על רש"י. אמנם כל זה שלא לפי מה שהבאנו שם דברי **הגרע"א**.

(טז) **גמ'**, לדברי רבי עקיבא שהיה עושה חלוצה כערוה. פירש **הריטב"א**, דלא כערוה ממש דנאסרת באיסור אשת אח, דלהדיא אמרינן **לעיל** (י:). דאף לרבי עקיבא חלוצה הוי חייבי לאוין, אלא לענין תפיסת קידושין בלבד. **והרשב"א** כתב ד**הרמב"ם** **בפירוש המשניות** שפירש, דאם נחלצה שבה ערוה כבתחילה לפני מות אחיו. ותמה עליו טובא פה קדוש איך

הדרה היומית

חיזור על כל האחין, הכי נמי דבב' יבמות צריכא חליצה מכולהו צרות, אף שזיקת שתייהן שווה. ולשיטתו לעיל (נא: עיין שם אות ו').

(ו) גמ', בשלמא לר' יוחנן וכו', בחידושי רבי אברהם מן ההר הקשה מדברים אלו על שיטת הרמב"ם (פ"א מיבום הי"ב) דהאי לאו מדרבנן הוא, משום דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ולא להכי כתיב. דהא בסוגיין מבואר דלא תפסי קידושין בה אליבא דרבי עקיבא ועל כרחך דהוה לאו דאורייתא. [נדבלאו דרבנן ודאי תפסי קידושין לרבי עקיבא כדאמרינן לעיל (נב:)] גבי נותן גט ליבמתו נאסרה עליו עולמית.

דף נג ע"ב

(ז) רש"י ד"ה סד"א נגזור גט וכו', דלא תסגי ליה בגט בלא חליצה. ביאר הריטב"א, דרש"י לשיטתו אויל דפירש לעיל (ג:)] ד"ה ומ"ט אמור רבנן, גבי ביאה פסולה יש אחריה כלום, דהיינו דבעיא חליצה. והכא נמי פירש דאין אחר ביאה כלום היינו דאין צריך חליצה. אך הקשה על זה נוכח הקשה לעיל (שם)] דהלשון "אין אחריה כלום" משמע דלא מהני אחריה כלום ולא דאין צריך אחריה כלום. ולכך ביאר הסלקא דעתך, דהוה אמינא דנגזור גט דאחר ביאה יאסרנה עליו, ולא יוכל להחזירה לו, ואף דמדאורייתא מגרשה בגט ומחזירה (כדלעיל כ:), מכל מקום רבנן גזור אטו גט דקודם ביאה, דאסורה עליו משום דקיימא עליה בלא יבנה מדרבנן. וקא משמע לן, דאין אחר ביאה כלום, שאין הגט אוסרה עליו אלא מחזירה כדינא דאורייתא. ועיין שם דהווי דלא כתוס'.

התם כר' יוחנן, קשיא, אמאי לא קאמר הכא דאיצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי עשה. ותרצו, דאין הכא נמי, והכי קאמר דבשלמא לר' יוחנן דאין בכל הבית איסור חמור טפי מחייבי לאוין, אתי שפיר דקא משמע לן דלא תפסי קידושין בחייבי לאוין, וכל שכן דאיצטריך לאשמועינן דבחיבי עשה לא תפסי, והיינו כר' ישבב בכתובות (ל). ובקידושין (סח). דסבירא להו הכי, אלא לריש לקיש מאי איצטריך לאשמועינן.

(ד) גמ', שם. עיין באות הקודמת. הקשה הרשב"א, דלפי זה תיקשי אמאי מספקא לגמ' (בכתובות וקידושין שם) אי ר' ישבב טעמא דנפשיה קאמר, ואשמועינן דאפילו בחייבי עשה לא תפסי קידושין, או דלאפוקי מדר' סימאי קאמר. הא איכא הכא סתמא דמתניתין דאפילו חייבי עשה. ותרץ, דמספקא לן התם משום ריש לקיש דלא סבירא ליה כר' יוחנן, אבל לרבי יוחנן ודאי פשיטא לן דר' ישבב טעמא דנפשיה קאמר, ואפילו חייבי עשה לא תפסי קידושין. והקדן אורה הקשה, דלשיטת רש"י לעיל (יא). ד"ה מ"ד בעשה, לא פליגי התם אי בכרת אי בעשה, אלא גבי אחין. אבל הוא עצמו לכולי עלמא בעשה וכמו שכתבו שם התוס' בד"ה חר אמר. ואם כן הדרה קושיא לדוכתה אמאי מספקא לגמ' (שם) אי ר' ישבב מיירי בפילו אחייבי עשה או לאו, הא פשיטא דמיירי וכסתם מתניתין דילן.

(ה) רש"י ד"ה צריכות, בסוה"ד, וקתני סיפא וכן שני יבמין ליבמה אחת וכו'. והיינו דלרש"י הסייעתא רק מסיפא. אולם הרמב"ן פירש, דמייתי סייעתא מרישא גופא, ומשום דלרבה בר רב הונא דחליצה פסולה צריכא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנב עבדו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>